

Boekfront

Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's

Versie: 003.0 - B5 (JIS) Formaat 18 x 25,7

Kop 1,2,3,4 nieuw door Copy-Paste

Al onze Opa's en Oma's

De families

Heeringa en Nielsen

Dit is het deel Heeringa en Nielsen van mijn boekenserie: 'Al onze Oma's en Opa's'. Het betreft de roots van mijn vrouw, Gunhild Benedicte Heeringa. Van haar vaders kant de Friese tak Heeringa en van moeders kant de Deense tak Nielsen.

Verder bestaan er reeds:

- 'De Tamboers van Majoor Kaeks', (2014), die ook de Tamboer tak beschrijft.

Dit boekje ligt tevens ter inzage bij meerdere genealogische verenigingen zoals, 'Vereniging Veluwe Geslachten', 'Centraal Bureau voor Genealogie' en 'Nederlandse Genealogische Vereniging'.

- 'De Families Dierich en Zeh' dat de voorouders van mijn moeder beschrijft. Deze laatste uitgave is slechts alleen binnen de eigen familiekring bekend. (2017)

Al onze Opa's en Oma's

Volledigheid

Dit boekje is verre van volledig. Het is voornamelijk een verzameling gegevens, notities, plaatjes en foto's die hier en daar in mappen terecht zijn gekomen. Om dit niet verloren te laten gaan is de opzet van dit boek.

Bij de voorplaat.

Achterzijde van het boek.

Karel Tamboer, Haaksbergen 2021

Inhoudsopgave

Inleiding.....	7
Heeringa.....	10
De Parentelen.....	14
Van Jacobs naar Heeringa.....	16
Heeringa.....	17
Gerrit Heeringa	26
Gerrit Heeringa	34
Doopsgezinde gemeente en de pastorie in Hengelo.....	50
Robert Christiaan Heeringa	57
Het Huwelijk van Signe & Robert.....	62
Gunhild Benedicte Heeringa.....	66
Klaasesz / Monsma	77
Hoofdlijn geschiedenis Klaasesz	79
Hoofdlijn geschiedenis Janssen	100
Hoofdlijn geschiedenis Mulder en Barends	104
Nielsen - Birkegaard	116
Stamboom van Niels Nielsen.....	118
Sören Nielsen.....	129
Niels Sørensen	130
Hij is de oudste zoon van.....	130
Niels Nielsen.....	130
Niels Sørensen Nielsen	132
Birkegaard	139
Signe Marie Nielsen	143

Inleiding

Gunhild Heeringa is sinds 1971 mijn vrouw. Daar vertel ik niet veel over. Het wordt niet haar biografie en de privésfeer moet gerespecteerd worden.

Heeringa

Frederik Gerhard Moquette (Fred) is een volle neef van haar. Zijn vrouw was een Heeringa en derhalve heeft hij in de tweede helft van de 20e eeuw veel onderzoek gedaan om haar stamboom op te zetten. Dat was niet eenvoudig in een tijd zonder internet en met archieven ver van je woonplaats. Fred woonde in Den Haag.

Hij deelde zijn verzameling in, in drie categorieën; De stamboom, familieverhalen en verzamelde documenten. Dit alles keurig geordend in papieren mappen. Niks digitaal!

Ik begin met de historie en de familieverhalen. Dat zijn twee verhalen. Heeringa I en II. Het zijn verzamelingen gegevens opgebouwd uit onderzoeks resultaten maar ook veel eigen ervaringen van Fred aangevuld met wat documenten, briefjes en interessante plaatjes. De stamboom gegevens zelf zijn opgenomen in het totaal aan gegevens in de parentelen.

In 2012, toen hij inmiddels 86 jaar oud was vroeg hij mij of ik zijn verzameling Heeringa gegevens wilde overnemen. Zijn beide kinderen hadden er geen interesse in en het zou derhalve bij mij, getrouwd met een Heeringa, beter op zijn plaats zijn. Temeer omdat ik reeds een stuk van de Heeringa stamboom opgebouwd had.

Fred overleed in 2016. Zijn mappen pakket heeft nog enige jaren op zolder gelegen maar daarna hebben we geprobeerd er een wat definitievere bestemming voor te vinden. Via de Historische Vereniging Noord Friesland kwam ik in contact met een Heeringa genealoog. Hij was erg geïnteresseerd en heeft het pakket in dank aanvaard. Maar natuurlijk niet voordat ik de meest interessante stukken gefotografeerd had natuurlijk. Een klein deel van het pakket werd aan de historische vereniging 'Old Hengel' in Hengelo geschonken. Hengelo was lange tijd de standplaats van Gunhild 's grootvader, ds. Heeringa.

Nielsen

Gunhild's moeder stamt van de Deense tak Nielsen en Birkegaard. Veel stamboomonderzoek heb ik daarnaar niet gedaan. De oudere gegevens zijn overgenomen van een papieren stamboom uit de familie en werden aangevuld door Gunhild. Zij weet exact hoe de familie in elkaar zit en zat omdat zij daar in haar jeugd langere tijd verbleef. Ik begin met een 'Geslachtsregister', een beschrijvende genealogie, van Niels Nielsen door hem gemaakt rond 1930. Via Deense nog in leven zijnde familie zijn gegevens toegevoegd. Ook hier geldt, het is een verzameling van verhalen, plaatjes, foto's en herinneringen en door ze in een boekje samen te vatten zijn deze gegevens hopelijk een iets langer leven beschoren.

Al onze Opa's en Oma's

Parentelen

Ik begin met een parenteel van de familie Heeringa met aftakkingen voor Janssen, Mulder/Barends en Klaasesz/Monsma gevolgd door de parentelen van de families Nielsen en Birkegaard.

Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's

Heeringa

met

Klaasesz / Monsma

Janssen

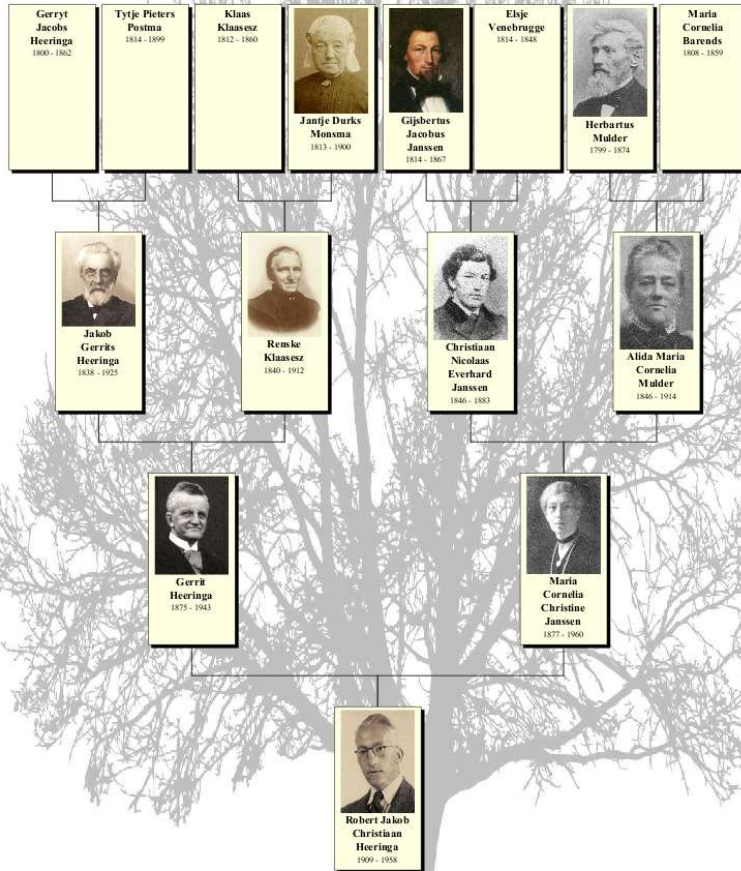
Mulder / Barends

Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's

Ter oriëntatie een klein stukje kwartierstaat vanaf Robert Heeringa,
de vader van Gunhild

Voorouders van Robert Jacob Christiaan Heeringa

Al onze Opa's en Oma's

De Parentelen

De stambomen voor in het boek geven een overzicht van het nageslacht van Eelke Jacobs en Dieuwke Gosses Heeringa. Deze overzichten zijn gegenereerd met het stamboomprogramma Legacy-9. Omdat hier een naam-index achter zit die uitsluitend op deze parentelen van toepassing is, zijn deze pagina's afzonderlijk genummerd: 'Pagina n'.

De in de index genoemde paginanummers slaan dus alleen op de pagina's van de parentelen die eraan voorafgaan.

In de overzichten zijn de personen die Robert Heeringa leiden vet gedrukt. Dat scheelt een hoop zoekwerk.

Al onze Opa's en Oma's

Parenteel van Heere Dirks (of Eelke Jacobs?)

- Klaasesz
- Monsma

Parenteel van Nielsen

- /Sörensen
- / Birkegaard

Al onze Opa's en Oma's

Van Jacobs naar Heeringa

Hier Stamreeks Heeringa uit Legacy Chart

Heeringa

Hoofdlijn geschiedenis Heeringa I

(Onderzoek Frederik Gerard Moquette 1994)

Eind 1941 brak mijn genealogische belangstelling door, waarin ik mij sindsdien af en toe zou uitleven. Bezig zijn met de Moquettes had geen zin. Daarvoor moest ik vooral in Amsterdam zijn, waar ik eerst tijdens mijn studietijd in 1952 aan toe zou komen, en in Frankrijk, waar ik in 1956 voor het eerst zou komen. In de oorlog was van beide geen sprake. Ik begon daarom de familie van mijn moeder, Heeringa, uit te zoeken. In de eerste plaats schreef ik aan mijn oud-oom Klaas Heeringa, broer van mijn grootvader en rijksarchivaris van de provincie Utrecht.

Hij stuurde mij een overzicht, waarop als oudste, hem bekende paar voorouders al Eelke Jacobs en Gertje Ypes, met vier kinderen, figureerden. Later onderzoek heeft evenmin verder terug iets opgeleverd. Bij mijn weten heeft Oom Klaas nooit onderzoek naar zijn voorouders gedaan. Wat hij had en mij opzond moet hij dus in de familie en in het bijzonder, zo niet geheel, van zijn vader hebben gehoord.

Achteraf opvallend was dat hij van de eerste vrouw van de zoon van Eelke en Gertje, Jacob Eelkes, slechts de voornaam vermeldde, Dieuke, geen achternaam. Van de tweede vrouw gaf hij die wel: Rentsema.

Een andere lijn die ik volgde was het aanschrijven van alle Heeringas, die ik - in de Kerstvakantie van 1941 - had kunnen vinden in de toenmalige telefoongids van heel Nederland, toen zo dik als nu een deel. Weinigen reageerden op mijn verzoek om inlichtingen, maar ik kreeg wel contact met een tak van de familie die ook afstamde van onze voorvader Jacob Eelkes, uit zijn eerste huwelijk met Dieuke Heeringa (zoals zij bleek te heten). Wij komen uit zijn tweede huwelijk, met Johanna Geryts Rintjema (Rentsema). Het ontbreken van Dieuke's achternaam Heeringa op het schema van Oom Klaas lijkt niet zozeer de kneep als wel een van de knepen van de naam Heeringa te zijn, zoals wij zullen zien.

Wat Eelke Jacobs voor de kost deed is tot dusver niet achterhaald. Zijn zoon Jacob Eelkes was meester-bakker in Ooster Nijkerk in Friesland. Hij huwde daar - zoals men toen zal hebben gezegd - boven zijn stand met de dochter van de meester-chirurgijn Dieuke Heeringa. Merkwaardig is dat in de huwelijksinschrijving in 1776 in Nijkerk de naam met twee e's werd geschreven. Dieuke's grootvader en overgrootvader waren leden van de vroedschap en burgemeester van Dockum geweest en schreven hun naam met een e. De laatste, Gosse, voerde als burgemeester in 1706 het wapen dat wij nu kennen als dat van de Heeringa 's.

Jacob en Dieuke kregen negen kinderen, waarvan de eerste vier en het zevende jong overleden. Het vijfde zou de enige zoon, Gosse, zijn, daarna kwamen nog drie dochters. Deze kinderen werden bij hun doop ingeschreven met de naam Heeringa, twee e's dus. Dieuke overleed in 1790, mogelijk bij de geboorte van haar jongste kind. Een jaar later

trouwde Jacob met Johanna Gerryts, naar het zich laat aanzien van eenvoudiger komaf. Was zij eerst dienstmeisje/huishoudster bij Jacob geweest, misschien al bij Dieuke? Heeft hij haar getrouwd om een moeder te hebben voor zijn vier jonge kinderen, variërend van zes tot een jaar? Dat was in die tijd en de tijd daarvoor heel gebruikelijk voor een weduwnaar met kinderen. Johanna's vader zou in 1811 voor zichzelf en zijn kinderen, dus ook voor Johanna, de naam Rintjema aannemen, had er voordien dus geen, wat duidt op een 'eenvoudige afstamming'.

Jacob en Johanna kregen eveneens negen kinderen, waarvan er drie jong overleden. Naast de afstammelingen van Gosse uit het eerste huwelijk vormen die van de twee zoons uit het tweede huwelijk twee aparte takken, waarvan die van zoon Gerrit de onze is.

Het verschijnsel van twee (of wel meer) huwelijken waarvan het tweede (of verder) met een eenvoudig(er) meisje of vrouw kennen wij ook elders in de familie, bij voorbeeld bij Willem ten Boom, de horlogemaker in Haarlem. Zijn eerste vrouw werd door haar kinderen en kleinkinderen aangeduid als (Groot)Moeder Geertruy (van Gog), onze voormoeder, de tweede echter als Opoe Bel, waarin een klein laatdunkend trekje lijkt opgesloten te zitten. Er zijn tekenen die erop wijzen dat ook zoiets heeft meegespeeld tussen de kinderen van Dieuke en van Johanna.

Jacob liet de kinderen uit zijn eerste huwelijk, bij hun geboorte, inschrijven onder de naam Heeringa, die uit zijn tweede als Bakker. Bontekoe (*ook een Heeringa genealoog-KPGT*) wijst er terecht op dat Jacob, omdat zijn kinderen dus al achternamen hadden, formeel in 1811 niet naar de inschrijving hoefde, althans niet voor zijn kinderen, omdat die alleen gold voor hen die nog geen achternaam hadden. "Toch is hij gegaan", aldus Bontekoe, in zijn overzicht over de kinderen uit het tweede huwelijk. Als reden veronderstelt hij dat Jacob wilde dat hij en al zijn kinderen dezelfde achternaam droegen en daarvoor koos hij die van Heeringa. Persoonlijk heb ik het idee dat hij wellicht eigenlijk Heringa gewild had, maar dat niet voor elkaar heeft gekregen, omdat die al bestond voor het oude geslacht van Dieuke. Wel tekende Jacob de verklaring in 1811 als Jacob Eelkes Heringa en zijn kleinzoon Jacob Gerritszoon wist oorspronkelijk niet beter dan dat hij Heringa (*met één e. KPGT*) heette, tot hij voor het doen van een examen zijn geboortebewijs opvroeg en ontdekte dat het Heeringa was.

Hoe het zij, Jacob Eelkes liet al zijn kinderen, ook zijn in Dokkum wonende, reeds gehuwde en oudste zoon Gosse, die altijd al Heeringa had geheten, en diens kinderen in Metslawier inschrijven als Heeringa. De naam Bakker bij hun geboorte-inschrijving werd in de meeste gevallen doorgehaald, maar niet in alle.

Zijn dochter Grietje kreeg, bij haar huwelijk met Jan Tjommies Kingma in 1830, last van de tegenstrijdigheid tussen haar naam Bakker volgens haar geboortebewijs en Heeringa door de latere naamswijziging bij de inschrijving van haar vader in 1811. De Grietman maakte hiervan rapport op voor de Officier van de Rechtbank in Leeuwarden. Praktische consequenties heeft het niet gehad.

Een voorvader van Dieuke Heeringa was - in de zeventiende eeuw zich Heringa gaan noemen, omdat zijn vader Heere (Dircks) heette en Heringa zoon van Heere betekende. Men handhaafde die naam in de geslachten daarna als achternaam voor wat later wel werd aangeduid als de Oost-Dongeradeelse Heeringas. Merkwaardigerwijze gingen de afstammelingen van Heere's achterneef Gerrit Gosses zich ook Heeringa noemen, maar dan

naar de boerderij Heringa State in Hantumhuizen, waar zij de meyer van waren, zeg maar de bedrijfsleider. Eigenaars waren adellijke Heringas. Zo ontstond de West-Dongeradeelse tak, beschreven door Tetje Stark-Heeringa. De volstrekt toevallig zich beide uiteindelijk Heeringa noemende takken hadden een gemeenschappelijke voorvader, Eete Gosses. (Zie voetnoot 4 van art. Heringa en Heeringa in Dokkum van J.S. Bontekoe in map.) Van de kinderen van Dieuke kon men nog zeggen dat zij 'Heeringabloed in de aderen' hadden, die van Johanna Rentsema hadden in feite geen enkele relatie met welke He(e)ringa dan ook. Toch gaf hun vader, Jacob Eelkes, hen ook die naam.

Om de moeilijkheden voor toekomstige genealogische vorsers te vergroten: de oudste broer van Jacob Eelkes, Ype Eelkes, nam voor zich en zijn nakomelingen in 1811 waarschijnlijk de naam Douma aan, de jongste broer, Eelke Eelkes, voor zich en de zijnen de naam Stiemstra.

Werd Eete Gosses door het toeval de stamvader van twee geslachten Heeringa, Eelke Jacobs en Gertje Ypes werden na 1811 de stamouders van drie geslachten met verschillende namen: Stiemstra, Douma en Heeringa.

Bontekoe veronderstelt, en terecht naar het lijkt, dat Jacob Eelkes Heeringa de eenheid van zijn gezin wilde vastleggen. Mogelijk waren de twee deelgezinnen al uit elkaar gegroeid. Voor de samenhang heeft het niet geholpen. Er ontstonden drie takken, een van Gosse, uit het eerste huwelijk dus, een van Gerrit en een van Ype, beiden zoons uit het tweede huwelijk. De afstammelingen van Gosse hielden contact met elkaar, zelfs nog een tijdlang met die van Gosse's naar Amerika gegane zoon Ids, maar met en ook tussen de twee andere takken was er van het begin af aan weinig of geen contact. Tot Bontekoe het verband aantoonde wisten latere generaties zelfs niet van elkaars bestaan.

Wij mogen aannemen dat de kinderen van Dieuke enig geld van hun moeder hebben geërfd. Gosse werd zoutzieder in Dokkum, waar hij ook herbergier van *Het wapen van Dokkum* was en bovendien nog schatter van het slachtvee. Zijn nakomelingen hebben vrijwel steeds redelijk hoge functies in het maatschappelijke vlak, in de betere middenstand, bekleed, gingen veelal in zaken.

De kinderen van Johanna hadden het moeilijker of maakten het zich moeilijk, zoals zoon Gerrit, onze voorvader. Hij werd huisschilder, maar raakte aan de drank. Zijn vrouw, Tietje Posthumus, had niet alleen van de zoveelste bevalling een kraambeent overgehouden, een been met open wonden die niet meer genazen, maar moest tevens gaan werken als werkster, waardoor zij aan het eind van haar leven op was, met ook totaal versleten knieën. Toch liet zij bij haar overlijden enige landerijen na, (eigendom van Gerrit?), hypothecair belast, naar blijkt uit een aantekening van haar kleinzoon Klaas Heeringa. Daaruit blijkt niet hoeveel de waarde ervan was.

Gerrit en Tietje kregen negen kinderen, allen zoons, waarvan er slechts drie volwassen werden. Het doet ons nu wat merkwaardig aan dat zij, na hun oudste zoon Jacob, die onze volgende voorvader zou worden, kennelijk vast van plan waren de volgende zoon Pieter te noemen. Na twee snel na hun geboorte overleden zoontjes met die naam lukte dat bij de derde. Die bleef leven, zij het dat hij mentaal gestoord bleek en zijn leven in een gesticht in Franeker zou doorbrengen. Bij de volgende zoon is dat nog frappanter. Na vier kort na hun geboorte overleden Eelkes bleef tenslotte de vijfde in leven. Deze Eelke zou uiteindelijk naar Amerika emigreren, maar van de door zijn broer Jacob met hem gevoerde correspondentie

is niets bewaard gebleven, zodat ik niet meer van hem weet dan dat hij in 1907 is overleden. Was hij gehuwd, had hij kinderen, van wie wellicht nog - ook mannelijke - afstammelingen leven? Om van vragen als: Waarom is hij gegaan en hoe is het hem daar vergaan? maar te zwijgen.

Naast vier volwassen geworden en getrouwde dochters hadden Jacob Eelkes en Johanna behalve hun zoon Gerrit nog een zoon, Ype, die gardenier oftewel tuinman was. In de volgende generatie ging de maatschappelijke status van de nakomelingen van Gerrit en Ype sterk uit elkaar lopen en - naar het zich laat aanzien - is er van het begin af aan nauwelijks en tenslotte helemaal geen contact geweest. In het schema van Oom Klaas staat nog dat Ype een zoon Jacob had. Van het bestaan van deze neef heeft de vader van Klaas, Jacob Gerritszoon, dus nog geweten, maar verder niets. Of interesseerde hem dat ook niet? Van de afstammelingen van Gosse wist hij meer. Daar heeft hij nog mee gecorrespondeerd, maar later was daar ook geen contact meer mee.

Jacob Ypeszoon werd landarbeider en zijn afstammelingen kwamen tot dusver niet ver boven dat niveau uit, willen ook niets weten van het door Bontekoe gedane onderzoek naar de Heeringas, toen hij deze onbekende tak (of noem je zoiets een stam?) ontdekte. Zij zien blijkbaar in genealogie nog steeds zoiets als fratsen van hogere standen.

Jacob Gerritszoon werkte zich omhoog op de maatschappelijke ladder, voornamelijk door avondstudie naast zijn werk, van kwekeling op zijn vijftiende tot uiteindelijk schoolopziener, terwijl hij zijn kinderen de kans gaf om een universitaire studie te volgen. Zelfs zijn oudste dochter werd een van de eerste vrouwelijke studentes aan de Universiteit van Groningen, na Aletta Jacobs als allereerste, maar maakte die studie om gezondheidsredenen niet af. Anders gezegd: Ype bleef wat hij was, stimuleerde blijkbaar ook zijn kinderen en kindskinderen niet, zodat die tak in de laagste regionen van de maatschappij bleef, zijn neef Jacob werkte niet alleen zelf heel hard maar stootte ook zijn kinderen

omhoog. Behalve door een verschil in karakter zal dit echter tevens door een verschil in verstand zijn gekomen. Jacob en de meeste van zijn kinderen en kindskinderen konden goed leren, Ype en de zijnen waarschijnlijk veel minder.

Had Jacob die goede hersens van zijn moeders kant? Zij had drie broers, allen vaklui, en wel kuiper, kleermaker en blikslager. Deze laatste, Dirk, emigreerde naar Zuid-Afrika. Na de Afscheiding, in 1834, van (later) de Gereformeerden van de Nederlands Hervormde Kerk was Dirk Afscheiden predikant geworden, naar alle waarschijnlijkheid eerst in Zuid-Afrika, dus na zijn emigratie. Uiteindelijk werd hij aan de Theologische Hogeschool van Burgersdorp professor in de godgeleerdheid. Vier van zijn vijf zoons werden eveneens predikant, de vijfde hoogleraar in de letteren aan de hogeschool in Burgersdorp.

In 1853 kwam - onder het eerste kabinet Thorbecke - de eerste Rijksschool in Haarlem tot stand en in datzelfde jaar stond Jacob Gerritszoon Heeringa - vijftien jaar oud - als kwekeling voor de klas in Metslawier. Wat zijn vooropleiding was tot dan weet ik niet, noch ook hoe je in die tijd onderwijzer werd. Door maar voor een klas te gaan staan onder toezicht van een onderwijzer, die het ook zo had geleerd, verder met avondstudie aktes halend? Hoe dit zij, Jacob ging naar Dokkum, wellicht was hij daar 'derderangs onderwijzer', zoals dat toen genoemd werd.

Hij verliet Friesland, werd secondant aan een kostschool in Zwammerdam en kwam via Heinekenszand en Sliedrecht in Friesland terug, waar hij hoofd der school in Ternaard werd, 25 jaar oud. Daar huwde hij, men zou kunnen zeggen weer enigszins boven zijn stand, de dochter van een grote boer, Renske Klaasesz. Zij kregen vijf kinderen, twee dochters en drie zonen, die allen de kans kregen op een

maximale scholing en in Jacob 's ogen was dat een universitaire.

Om zijn oudste zoon, Klaas, zover te krijgen werkte hij deze persoonlijk geheel bij voor het staatsexamen gymnasium, omdat er geen gym in de buurt van Ternaard was. Alleen de oude talen werden Klaas bijgebracht door de doopsgezinde en de hervormde predikant van het dorp. Klaas deed, vermoedelijk in 1884, met succes examen, zowel voor gym A als B. Dat was niet uitsluitend het gevolg van het bijwerken door zijn vader, maar zeker ook van het uitzonderlijk goede verstand van Klaas.

Waarschijnlijk heeft Jacob in diezelfde tijd zijn oudste dochter opgeleid voor het examen om de acte van onderwijzeres te halen, wat haar in 1883 lukte. Bovendien bereidde hij zichzelf in die jaren voor op het halen van de aktes Middelbaar Nederlands en Lager Duits. Het lukte hem om, vermoedelijk ook in 1884, een aanstelling te krijgen als leraar Nederlands en Duits aan de inmiddels in Groningen opgerichte Rijkskweekschool. Het gezin verhuisde naar Groningen en zo kon niet alleen Klaas aan de universiteit aldaar Letteren, dat wilde toen zeggen Nederlands en Geschiedenis, gaan studeren, maar konden zijn beide broers naar het gymnasium om zich voor te bereiden op hun universitaire studies. Van 1903 tot 1921 is Jacob tenslotte nog schoolopziener van het arrondissement Onder den Dam in Groningen geweest, met een klein koetsje, zijn paard zelf mennend, de afgelegene scholen in de verschillende dorpen bezoeken.

Hij had een zeer brede belangstelling, mede getuige vele dikke schriften, die hij volschreef met aantekeningen over uiteenlopende zaken, citaten uit en uittreksels van boeken, etc. Hij schreef diverse leerboeken, voor zover mij bekend allen uitgegeven door Uitgeverij Wolters in Groningen. Behalve dat hij ook kegelde en daarbij eens het nog in mijn bezit zijnde beeldje van een watergeus, met een met spiritus te branden lantaarntje in zijn hand, degen opzij, won, hield hij zich eveneens bezig met het in die tijd nog onopgeloste probleem van de driedeling van een hoek en correspondeerde daarover zelfs met hoogleraren. Toen van dat, in wezen meetkundige, probleem langs algebraïsche weg werd aangetoond dat het onoplosbaar was, evenals de beide andere in die tijd aangepakte problemen van de kwadratuur van de cirkel en van de kubusverdubbeling, legde Jacob zich daar niet bij neer, maar zijn hooggeleerde correspondenten wilden van toen af aan niets meer met hem te maken hebben, wat hem veel pijn deed. Toch had hij ook gevoel voor humor en zijn kinderen lijken hem, hoewel erkend streng, hoog gewaardeerd te hebben, evenals hun lieve moeder, een veel eenvoudiger vrouw, mede getuige de van haar bewaarde brieven. Zij was niet erg sterk, kreeg steeds hoofdpijn van het dragen van de toen nog gebruikelijke gouden kap (naar mij werd verteld, of was het een zilveren?), was mede daarom ook blij dat zij naar Groningen konden verhuizen, waar zij als vrouw van een leraar dat ding niet meer of althans niet zo vaak meer op hoofde te hebben. Zij stierf in 1912, Jacob, sterk als hij was, in 1925, 87 jaar

oud.

Hun oudste dochter, Tytje, haalde, zoals wij zagen, in 1883, 18 jaar oud, haar acte als onderwijzeres. Door deze, op de universiteit waarschijnlijk als 'gebrekkig' althans onvoldoende gekenschetste vooropleiding heeft zij vermoedelijk slechts als toehoorder, als enige vrouwelijke studente in die discipline, Engels gestudeerd. Door haar slechte gezondheid heeft zij die ook niet afgemaakt, voor zover je bij een toehoorder van afmaken kunt spreken, of bestond toen al de mogelijkheid van een MO-opleiding? Zij werd in 1891 dame van de huishouding, eerst in Kralingen, later in Schiedam, maar gaf dat na een klein jaar weer op. Om gezondheids redenen? Hoe dan ook, zij ging bij haar ouders wonen, om haar moeder met het huishouden te helpen. Veel andere mogelijkheden waren er toentertijd ook niet voor onbemiddelde, ongehuwde meisjes uit de burgerstand. Voor zover mij bekend heeft zij nooit met haar acte voor de klas gestaan. Na het overlijden van haar moeder verzorgde zij haar vader tot diens overlijden. Waarschijnlijk meteen daarna is zij in een hofjeshuisje gaan wonen van het Doopsgezind Gasthuis in Groningen.

De nalatenschap van hun vader lieten de broers en zuster Jant geheel aan Tyt (*foto KPGT*), om er een lijfrente voor te kopen, aangezien zij geen eigen inkomen noch pensioen had. Neef Klaas Klaasesz, die gedurende zijn gymnasium- en studiejaren bij hen had gewoond en zo bijna een broer was geworden, betaalde uit eigen zak een broederportie mee.

Zuster Jant had geen leerhoofd, zoals het toen werd uitgedrukt, en volgde een opleiding voor kooklerares, naar mag worden aangenomen aan een huishoudschool, een in die tijd gebruikelijke schoolvorm, alleen voor meisjes, nu opgegaan in het Lager Beroeps Onderwijs, samen met de ambachtsschool, toen nog alleen voor jongens. Ook Jant werd dame van de huishouding en bij diverse heren, al dan niet met kinderen. Geen hiervan bleek bereid met haar te trouwen, wat haar - althans bij enkelen van hen - heeft verdrotten. Of zij daarvoor, ertussendoor of daarna kooklessen, ook buiten Groningen, is gaan geven weet ik niet, maar in elk geval deed zij dat ook. Zij trok tenslotte bij Tyt in haar hofjeshuis in, waar zij tot hun respectieve overlijden zijn blijven wonen.

De jongens hadden alle drie wel een leerhoofd, in de eerste plaats dus Klaas. In zijn groentijd voor het Groninger Studentencorps, in 1884, had hij het - in het begin daarvan niet alleen nog maar 17 jaar oud - ook niet gemakkelijk vanwege zijn vooropleiding, hij had niet echt op een gymnasium gezeten, zoals zijn medestudenten. In 1887 kreeg hij alsnog een beurs, in 1889 deed hij zijn doctoraalexamen. Hij aanvaardde onmiddellijk een baan en wel als leraar geschiedenis (en aardrijkskunde!) aan de HBS in Haarlem, maar ging na een jaar naar het gymnasium in Schiedam. Daar eerst voltooide hij zijn proefschrift, Het oude Stavoren, waar hij later geen hoge dunk over had. Ook in zijn Schiedamse leraarsperiode trouwde hij met zijn achternicht Hitje Klaasesz, in 1897. In 1901 werd hij archivaris van Schiedam, in 1911 rijksarchivaris van Zeeland en tenslotte, weer tien jaar later, in 1921

Rijksarchivaris van Utrecht. In het archiefwezen heeft hij zijn bestemming gevonden, wat leidde tot een indrukwekkende reeks publicaties. Strikt op tijd arriverend, afstandelijk maar correct tegenover het personeel van hoog tot laag, werkte hij grotendeels alleen, zelfs de door hem benodigde stukken haalde hij doorgaans zelf uit het archief. Een gesloten man, wel met gevoel voor humor en bij tijden een schaterlach, maar zelden. Een slag voor hem en zijn vrouw was de ongeneeslijke ziekte (schizofrenie?) die hun oudste kind trof, Renske, na haar studie geschiedenis bezig met een opdracht van De Koninklijke Academie van Wetenschappen. Zij moest die opgeven en kwam tenslotte in Gheel terecht, een dorp in België waar vanouds mentaal achtergebleven mensen in familieverband werden en nog worden verzorgd. Klaas voleindde in zijn avonduren het werk van zijn dochter, maar haar situatie zette een stempel op hem en zijn vrouw voor de rest van hun leven, ook al ging het relatief goed met hun beide zoons. Klaas stierf in 1944, een jaar nadat Rens was overleden, Hitje in 1962.

Zijn broer Gerrit voelde zich geroepen tot het predikambt, wist een beurs te verwerven en ging aan de - toen nog Gemeentelijke - Universiteit van Amsterdam in 1893 theologie studeren en tevens aan de Doopsgezinde Kweekschool aldaar. Ondanks zijn ongetwijfeld vrij geringe middelen, waarvan hij ook nog, aan zijn hospita M. Amsing aan de Eerste Jan Steenstraat 122, in de Pijp dus, kamerhuur moest betalen, werd ook hij corpslid. Vanzelfsprekend sloot hij zich aan bij ETEBON (Eigen Tabak En Bollen Om Niet), het sinds 1814 bestaande gezelschap voor aanstaande doopsgezinde predikanten, maar ook bij het schaakgezelschap van het Amsterdams Studentencorps PHILIDOR en uiteraard ook bij FRISIA, "*Selskip for Fryske Tael- ind Skriftenkennisse*". Getuige de er nog in zittende punaisegaten hingen de lidmaatschapsbewijzen, compleet met zegels, aan de muur op zijn kamer. Dat van de "*Illustrissimus Senatus Studiosorum Amstelodamensis*", voor het corps, was uiteraard veruit het grootste. Nog voor zijn kandidaatsexamen verloofde hij zich met Mies Janssen uit Enschede.

Zijn zuster Jant had in 1895 enige kooklessen in Enschede gegeven en was in die periode bij Mies' moeder in huis geweest. Jant en Mies hadden toen een tentoonstelling in Amsterdam bezocht, waarbij Gerrit hen had rondgeleid, ook door Amsterdam. Een paar maanden later, in de zomervakantie, ging Mies mee met Jant naar haar ouderlijk huis in Groningen. Daar was ook Gerrit. Na een paar dagen stopte hij plotseling de schommel, als ik het wel heb op de zolder van het huis van de Heeringa 's, Otto Eerelmanstraat 10, waarop hij Mies aanduwde en toen waren zij verloofd, hij twintig, zij achttien jaar oud. Kennelijk zag zij het met hem wel zitten, niet enige tijd daarvoor met een jongen Tinbergen, in wiens ouderlijk huis zij in Den Haag verbleef. Had zij daar toen wel wat in gezien dan waren noch Jan noch Nico Tinbergen geboren, de latere econoom en Nobelprijswinnaar en de bekende bioloog, maar ook wij niet. Ik weet niet wat erger is.

Deze hele verlovingsgeschiedenis vermeld ik hier zo uitvoerig om te laten uitkomen hoe anders het toen ging dan nu en ongetwijfeld ook later. Zij zouden zich op 21 juni 1896, na zijn kandidaatsexamen, in Enschede officieel verloven en verloofd blijven tot 1899, toen zij

pas konden trouwen. Het is overbodig om te vermelden dat in die tussentijd van uitbundig gevrij, laat staan van seksueel verkeer ook maar sprake kon zijn.

Wie, zoals ik Gerrit Heeringa, gekend heeft kan zich nauwelijks of eigenlijk niet voorstellen dat deze bijzonder aardige en gezagsgetrouwe man in 1894, als jongeling van 18 jaar, door de agent van politie Rietvink verbaliseerd, door diens collega Jacob Knol gedagvaard en door de kantonrechter Jhr. Mr. J.W. Quintus veroordeeld werd tot betaling van een gulden dan wel een dag hechtenis, omdat *'hij op 12 oktober 1894 te Amsterdam in de Kalverstraat op den openbaren weg bij een volksverzameling tegenwoordig zijnde en door een agent van politie gelast zich daaruit te verwijderen, niet onmiddellijk aan deze last heeft voldaan.'*

De dagvaarding en het vonnis kwamen eerst na het overlijden van mijn grootmoeder, Mies Heeringa-Janssen, in mijn bezit. Ik heb hem nooit kunnen vragen naar zijn visie erop, maar, blijkens de erin aanwezige punaisegaten heeft hij ze trots naast zijn andere stukken aan de muur opgehangen.

Heeft hij van zijn studententijd genoten? Ik hoop het. Hij was de meest sociale van de broers en zusters, gemakkelijk in de omgang met iedereen, wat hem later goed van pas is gekomen, maar geen lolbroek. Dat hoeft natuurlijk ook niet om toch plezier te kunnen hebben, bij voorbeeld op een in zijn groenenboekje vermelde donderjool, maar ook op feesten daarna. Of er verband moet worden gezocht tussen iets dergelijks en het feit dat hij eerst zakte voor zijn proponentsexamen, waardoor zijn huwelijk met Mies een jaar moest worden uitgesteld, weet ik niet. Wel ligt het feit daar, zodat zij eerst in 1899 trouwden, 'al' 24 en 22 jaar oud, in plaats van een jaar jonger. Hij was inmiddels beroepen in Tjalleberd in Friesland. Meer over hem en Mies in Heeringa II.

De jongste zoon van Jacob Gerritszoon en Renske, Dirk, was een hartstochtelijk violist in zijn gymnasiumtijd en wilde daarin doorgaan op het conservatorium. Dat verbood zijn vader. Hij moest een universitaire studie kiezen, evenals zijn broers. Dirk koos Oude Talen, contrescoeur, maar hij kon niet anders. Hij was geen figuur om de kont tegen de krib te gooien en bij voorbeeld weg te lopen en met zijn viool via de hard way zijn kost te verdienen. Dat was waarschijnlijk ook niet wat hij zich bij viool spelen had voorgesteld. Maar misschien zag zijn vader scherper dan hij zijn toch misschien beperkte talent. Hoe het zij, hij heeft van het moment af dat hij student werd (moest worden) zijn viool niet meer aangeraakt en werd na zijn studie en promotie leraar, eerst in Sneek, toen in Kampen en tenslotte conrector aan het Gymnasium in Zutphen. Daar had hij de bijnaam De Bolle, om door mij niet meer te achterhalen redenen. Hij trouwde Willemien Sterk, die haar achternaam geen eer aandeed, zij overleed al in 1934, nog maar 56 jaar oud. Zij kregen een dochter, Marie(tje). Dirk overleed 19 dagen voor zijn 92e verjaardag, zijn zuster Tyt had het record van vijf dagen voor die verjaardag, Klaas werd 77, Jant 74 en Gerrit 68, ver achter dus bij de eerste twee en ook bij hun vader, al speelden daar de oorlogsomstandigheden een rol bij.

Al onze Opa's en Oma's

Gerrit Heeringa

Hoofdpijn geschiedenis Heeringa II

(Onderzoek Frederik Gerard Moquette 1994)

Gerrit Heeringa was - zoals wij in Heeringa I zagen - in 1898 voor zijn proponentsexamen gezakt, slaagde een jaar later, werd direct beroepen in Tjalleberd en kon naar de in die tijd heersende opvattingen: dus met zijn Mies Janssen trouwen. Zakken paste niet in het beeld van de Heeringas en moet dus een vreselijke ervaring voor Gerrit zijn geweest, die hij kennelijk volledig heeft verdrongen. Zelfs toen ik in mijn door hem meegemaakte gymnasiumjaren daar ruime ervaring mee opdeed, heeft hij nooit met mij over die ene ervaring van hem gesproken. Pas door het lezen van enkele brieven heb ik het nu, bijna honderd jaar na dato, ontdekt.

Een van zijn hoogleraren (de Bussy) wijst er in een brief op dat:

"Uw beroep naar Tjalleberd ... een reden temeer voor U is om u te verzoenen met het extra studiejaar". "Tjalleberd zoudt gij in ieder geval verleden jaar niet gekregen hebben". "ik sprak er al over dat mij geruchten ter oore gekomen waren over het weinig opgewekte en levendige uwer prediking...waarlijk 't zou mij aan 't hart gegaan zijn als gij eens geen beroep gekregen hadt...All's well that ends well".

"Gij en U zeiden hoogleraren toen tegen studenten en uiteraard omgekeerd helemaal!"

Ook een andere hoogleraar (Cramer) vond dat Gerrit geluk gehad had. Hij achtte 'het in 't belang van onze jonge leeraren...zoo gemeenten niet dan wanneer zij absoluut niet anders kunnen een propt in plaats van een leeraar kiezen'. Hij vond mutatie onder predikanten ook in dorpsgemeenten gewenst. Dat gebeurde te weinig. 'Doch dit gaat thans u niet aan'. Hij wees Gerrit zelfs op de wenselijkheid van een verandering die in de beroepsbrief met betrekking tot de betaling van de jaarwedde zou moeten worden aangebracht.

Pal na de eeuwwisseling, op 7 januari 1900, deed Gerrit - na het huwelijk en de huwelijksreis met Mies nog net in de 19e eeuw, rond Kerstmis 1899, helemaal naar Antwerpen en zelfs Brussel! - zijn intrede als Doopsgezind predikant in de nog bestaande *Vermaning* van Tjalleberd. De dagen ervoor hadden Gerrit en Mies met de tijdelijk van haar moeder geleende dienstbode moeten aanpopen om de - nu niet meer bestaande - pastorie op orde te krijgen, in het bijzonder voor de ontvangst van de vele bezoekers op de intreedag. Vijftig jaar later herinnerde Mies zich nog dat Rika, het dienstmeisje, rondliep 'in haar wijde rok van zwarte, zware moiré stof, die bij iedere stap ruischte'. Kom daar nu eens om, niet alleen om een dienstmeisje, maar ook nog zo uitgedost!

De overgang van de 'grote' plaats Enschede, toen toch met enig paardenverkeer, naar de vlek Tjalleberd (foto pastorie) was voor Mies groot, even zelfs te groot. Zij had een dienstmeisje uit de buurt in dienst genomen, Hendrikje Comello. Zelfs voor een predikant met een minimaal traktement van f 1350 per jaar was dat

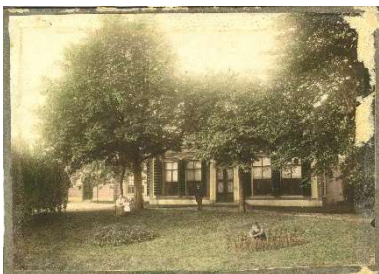
in die tijd sociaal een 'must'. Alleen thuis met Hendrikje, zich bekeken voelend als in een glazen huis, speelde zij piano, tekende, schilderde zij, schreef zij brieven, maar met dat alles toch een leeg bestaan, waar zij zich ongelukkig bij voelde. Zij ging kort weer terug naar haar moeder en deed na enige maanden een nieuwe poging. Die slaagde beter, ook omdat zij zich toen wat meer in de gemeente roerde en steun vond bij de boerin aan de overkant van de weg, met haar zes kinderen. Bij haar collecte voor de Transvaalse Boeren, die in Zuid-Afrika in de z.g. Boerenoorlog (1899-1902) tegen de Engelsen vochten, werd Mies getroffen door de gulheid en het medeleven van ook de armste bewoners. En die waren in die tijd bijzonder arm.

Gerrit werkte ondertussen in zijn eerste gemeente, preekte, doopte - soms zes dopelingen tegelijk (in Tjalleberd! o tempora mutanta !), bezocht zijn gemeenteleden, ook als zij ziek waren, en leidde begrafenissen, zoals van de man in het armenhuis, wiens demente vrouw stond te dansen: 'Fijn, feest vandaag, we krijgen koek!'

Al medio 1902 nam hij, gekozen uit een zestal kandidaten, een beroep naar Veenwouden aan, tegen hetzelfde traktement als in Tjalleberd, maar hij verwachtte er meer te kunnen doen. Bovendien lag Veenwouden minder afgelegen dan Tjalleberd, met een station aan de spoorlijn Leeuwarden-Groningen, een bijkomend voordeel, ook voor Mies, die er dan meer op uit kon.

Gerrit's opvolger in Tjalleberd zou daar overigens zijn hele actieve leven blijven, tot 1940. Bij zijn komst werd wel bepaald dat de gemeenteleden een vast bedrag per jaar zouden gaan betalen, zodat men niet meer alleen van de opbrengst van de collecte afhankelijk was.

Woonden in Tjalleberd voornamelijk uit de omgeving van Giethoorn gekomen verveenders, met een aan het Twents verwant Saksisch dialect, voor Mies dus nog verstaanbaar, in Veenwouden leefden echter Friese 'woudboeren', voor Gerrit als Fries geen bezwaar, maar voor Mies moeilijker. In Tjalleberd waren slechts welgestelde boerenfamilies als maatschappelijke bovenlaag, in Veenwouden ook meer notabelen, zoals, naast de pastorie, de directeur van de, achter de pastorie gelegen, zuivelfabriek, Tigler Wybrandi, en natuurlijk de dokter, Bons, en de notaris, Bloemers. Ook had zich in Veenwouden gevestigd een van oorsprong Amsterdamse Bankier, De Clercq, die van zijn moederskant grond en boerderijen in de omgeving had geërfd en meende dat je moest wonen waar je geld zat, enigszins tot ongenoegen van zijn in Amsterdam opgegroeide vrouw en dochters. Maar toen was Vaders wil nog wet.

In augustus 1902 namen Gerrit en Mies, sinds de 18e eeuw als eerste predikantsfamilie per paard en wagen en niet per schip, hun hele houden en hebben van Tjalleberd (*foto-pastorie*) mee naar Veenwouden, maar, naar al snel bleek, nog 'iets': hun eerste kind, nog net in Tjalleberd verwekt, 20 mei 1903 in Veenwouden geboren, later mijn moeder, Welmoed.

In die tijd was het nog veelal de gewoonte de kinderen naar de grootouders te noemen en vaak volgens een vast patroon, de oudste dochter naar de moeder van de moeder, de oudste zoon naar de vader van

de vader, de tweede dochter naar de moeder van de vader, enz. Maar Mies vond de naam van haar moeder, Alide, niet fraai, wat de draagster van die naam ook met haar eens was. Verschillende namen werden overwogen, waaronder Ingeborg, maar Mies was bang '*dat het kind om die uitheemsche naam misschien geplaagd zou worden*'. Dus koos zij een naam '*met een mooie beteekenis*': Welmoed, wel Nederlands, maar op een Fries dorp ook alleszins 'uitheemsch', zodat de kleine Welmoed daar later ook om geplaagd werd. Bovendien had zij, wel heel mooi, maar toch dieproud haar, een tweede reden voor in het bijzonder de Friese boerenjongens om haar, bij voorbeeld door het erin gooien van kikkers, daarmee te pesten. Erg heeft zij daar niet onder geleden, want de tijd in Veenwouden is haar hele leven haar glorie-tijd geweest. Met haar memoires is zij ook niet verder gekomen dan die tijd.

Overigens was Mies sterk in afkortingen, Welmoed werd Maud, Gerrit werd Ge, misschien ook wel omdat zij Gerrit wat te 'commun' vond.

Welmoeds geboorte vergde de komst van een gynaecoloog, per trein uit Groningen. Zodra Welmoed geboren was wikkelden de artsen - de huisarts was er natuurlijk ook bij - haar in een handdoek en legden haar onder het bed, om zich geheel aan de zwaar aangedane Mies te kunnen wijden. De baker, met warm water uit de keuken komend, vond haar tenslotte daar, tot haar grote verontwaardiging.

Welmoed bleek een gezond kind. Zes jaar later kwam haar broertje, Rob, vanaf het begin een zwak ventje.

Mies bloeide in Veenwouden, met verschillende vriendinnen, zoals de dochters Tigler Wybrandi en de vrouw van notaris Bloemers, geheel op. Gerrit ging hard aan het werk, niet alleen in zijn eigen gemeente, maar - samen met Ds. Reinders van Dantumawoude - ook verder met de door zijn voorganger begonnen opbouw van een nieuwe gemeente in Zwaagwesteinde, in 1904 culminerend in de bouw en inwijding van een eigen vermaning aldaar.

Zoals zijn opvolger in Veenwouden, Ds. Nijdam, het later zou uitdrukken, kon 'deze leeraar (Heeringa) nooit genoeg geprezen worden om hetgeen hij voor zijne opvolgers heeft gedaan.' In de bijna tien jaar dat hij in Veenwouden heeft gestaan steeg het aantal leden tot wel 159 (!), waarvan 38 nieuwe door doop, en steeg dus ook de opbrengst van de collecten. Dit was een des te groter prestatie omdat de humanistisch-religieuze opvatting van Gerrit niet door iedereen in de gemeente werd gedeeld, met velen van rechtser signatuur.

In zijn tijd werden voorts wat oude gebruiken aangepast.

Oorspronkelijk werden zitplaatsen in de kerk verhuurd, maar in 1905 werd dit afgeschaft. Iedereen had nu gelijke rechten op een mooie of minder mooie plaats. Wel moesten de vrijwillige bijdragen van hen die het beter konden doen dan anderen daarna omhoog om het verlies van de huursom te compenseren. In 1908 werden de grote drinkbekers bij het Avondmaal, waaruit iedereen dronk, vervangen door kleine bekers, per persoon. Dit op een grotere hygiëne gerichte besluit kwam mede tot stand, omdat de mannen het goed vonden dat de vrouwen over iets zo belangrijks meestemden. Maar nog lang niet over alles.

Hoe prettig Mies en Gerrit het ook in Veenwouden hadden, het traktement was niet hoog. Eerst na hun vertrek zou het van f 1350 op f 1500 per jaar worden gebracht.

In 1904 kreeg Gerrit een kans op een aanzienlijk hoger inkomen, toen hij in Emden werd beroepen en 3200 (Goud)Mark kon verdienen, ruim een verdubbeling van zijn Nederlandse traktement. Toch zagen Mies en hij ervan af. Zoals Mies het beschreef: "*Altijd Duitsch*

spreken, altijd Duitse mensen om ons heen, de kinderen ... heelemaal in Duitsland opgevoed”, bleek een te grote hindernis. Achteraf bleken zij erg blij het niet gedaan te hebben, heelemaal toen de Eerste Wereldoorlog in 1914 uitbrak.

Ook in Veenwouden werd hun besluit met grote instemming begroet, wat resulteerde in het bijeenbrengen van een som geld, waar Gerrit een bureau voor kocht, dat hij zijn hele verdere leven heeft gebruikt en waar ik nu dit aan zit te schrijven.

Hierna ging het op beroep preken niet meer zo vlot, in respectievelijk Alkmaar, Zaandam, Koog aan de Zaan, Hilversum en Middelburg vergeefs. In de herfst van 1911 lukte het wel in Hengelo. Wie, zoals ik, de grote tuin achter de oude pastorie daar, nu beide niet meer bestaand, gekend heeft, kan zich niet voorstellen dat die Mies bij de eerste kennismaking tegenviel, gezien de omvang van de tuin in Veenwouden. Zo is alles betrekkelijk. Al gauw na haar komst in Hengelo was Mies echter bekeerd en aan het eind van haar leven dacht zij met weemoed terug aan die heerlijke tuin.

De gemeente in Hengelo verschilde sterk van die in Veenwouden. Ginds waren voornamelijk *'boeren en koe melkers'*, met dus enkele notabelen, in Hengelo 'vogels van diverse pluimage, van allerlei rang en stand....(ook) een vlottende gemeente', zoals Mies het beschreef in haar memoires. Echter: 'In de 19e eeuw hadden materialisme en marxisme die beide voor den godsdienst zo destructief hebben gewerkt, haar weerstand aangetast en haar gehalte beproefd', aldus Ds. Nijdam in zijn In Memoriam van Gerrit Heeringa in 1943. Daardoor moest deze 'zichzelf geven voor alles wat hij waard was, om aan de ontbindende invloeden, die het pand, hem toevertrouwd, bedreigden, het hoofd te bieden'. Hij slaagde daarin. Behalve dat de bevolking van Hengelo tussen de twee wereldoorlogen sterk groeide, groeide ook het ledental van de Doopsgezinde Gemeente. Kort na zijn intrede richtte hij een zondagschool op, in 1918 een zangkoor en in 1921 een Jongerenvereniging. Maar uiteraard groeide de gemeente vooral door wat Gerrit zelf in de gemeente deed en ook door zijn preken.

Maar hij deed ook veel buiten zijn gemeente. Hij werd leraar Hebreeuws aan het Gymnasium (en was trots dat hij het bij de sollicitatie van de rabbi van de Joodse Gemeente had gewonnen) en gaf godsdienstonderwijs aan de Rijkskweekschool voor Onderwijzers. Beide lessen waren facultatief en geen examenvakken. Niet alleen de leerlingen, maar ook de leraar, lijken het zich niet altijd moeilijk gemaakt te hebben. Vijftig jaar na dato hoorde ik van een oud-leerlinge Hebreeuws van Gerrit, dat niets gemakkelijker was dan om hem over ons, zijn kleinkinderen aan de praat te krijgen. Zo ging dan een mooi stuk van de les weer voorbij. Overigens zie ik in mijn herinnering de woorden in Hebreeuws schrift staan op het bord in de consistoriekamer, tussen pastorie en kerk, waar ik met mijn grootvader pingpong speelde op de grote tafel waaraan hij catechisatie en Hebreeuws gaf. Hij was zeer consciëntieus en gaf dus wel degelijk les, ook aan de kweekschool, waar hij naar toe moest. Eerst lag die op vijf minuten lopen van de pastorie, later - in een nieuw gebouw - op circa twintig minuten. Op de fiets ging het sneller, behalve als er hoge sneeuw lag. Dan moest hij, in zijn laatste jaren vaak toch lopen. Een van zijn gemeenteleden, een fabrieksarbeidster, dus echt niet rijk, bracht op een gegeven dag een rijksdaalder. *'Dominee wordt al een dagje ouder en met dit weer is fietsen geen doen en nu dacht ik, omdat dominee altijd zooveel voor ons heeft gedaan, wou ik dominee nu een kleinigheidje brengen, dan kan dominee nog eens een paar keer een taxi nemen'*. Dat kon toen nog voor een rijksdaalder, voor de geefster toch

waarschijnlijk een flink stuk van haar uurloon. Naast het les geven bewoog Gerrit zich op velerlei maatschappelijk terrein, veelal als pionier. Direct na zijn komst richtte hij, in 1912, samen met enkele fabrikanten en dokter Maas het dag sanatorium 't Weusthag op, voor het in de bossen kunnen liggen van patiënten met tuberculose, in die tijd nog een gevreesde ziekte. In 1914 volgde de oprichting door hem, dokter Alers en anderen van een afdeling van het Rode Kruis, die zelfs een tijdlang de grootste van Nederland was. Hij had later zoveel naam in het Rode Kruis gemaakt dat hij niet meer aan de voorzitter van het Rode Kruis Nederland, de Prins-Gemaal van Koningin Wilhelmina, Prins Hendrik, hoefde te worden voorgesteld, bij ontmoetingen. (Met een twinkel in zijn oog vertelde hij mijn zusje en mij dat de Prins aan een officieel diner de doperwtjes met zijn vingers op zijn vork schoof, iets dat ons ten strengste werd verboden.) Hij kreeg twee onderscheidingen van het Rode Kruis, het diploma getekend door Prins Hendrik, maar merkwaardigerwijs nooit een Koninklijke onderscheiding. In 1919 nam hij met weer anderen het initiatief voor de oprichting van een Openbare Leeszaal en Bibliotheek en later was hij jarenlang voorzitter van de Algemene Raad van de Volksuniversiteit van Hengelo.

Ook vond hij tijd tot schrijven, niet alleen artikelen in ondermeer de Nieuwe Rotterdamsche Courant en Nieuw Leven, maar vooral door zijn jarenlang, tot zijn emeritaat, eerste redacteur zijn van het mede door hem opgerichte Doopsgezind Maandblad voor Twente, dat door zijn toedoen *'van veel breeder allure was dan vele dergelijke bladen'* (Nijdam). Een aantal van de opstellen daaruit bundelde hij in een boek *"Uit het verleden der Doopsgezinden in Twente"*, zoals hij ook het Gedenkboek bij het 200 jaar bestaan van de Doopsgezinde Gemeente van Hengelo schreef.

Kortom, een veelzijdig en hardwerkend man, die de spanningen in zijn gemeente en bij zijn bestuurswerk voor een groot deel, niet alleen door zijn grote mate van tact en zijn scherpe verstand, maar ook door zijn groot gevoel voor humor overwon.

Bij zijn leraarschappen op het Gymnasium en de kweekschool kun je je afvragen of dat zijn idee was geweest of dat hij - laten wij zeggen gestimuleerd was door zijn vrouw, gezien het niet grote traktement van, bij zijn intrede, f 1950 per jaar. Later zal het wel meer zijn geweest, maar echt veel nooit. Zeker is dat zij tot verhoging van de inkomsten kinderen in het grote huis gingen opnemen, elders wonend maar in Hengelo op Gymnasium of HBS. Soms kwamen er inwonende kinderen, niet altijd gemakkelijke, zoals vooral Mies zou merken, soms kwamen kinderen alleen tussen de middag een boterham eten.

Dat begon al toen Welmoed en Bob nog thuis waren. In 1921 deed Welmoed eindexamen op het Gym, met een herexamen, dat wel, maar zij slaagde. In 1923 leerde zij, tijdens een vakantiereis met haar ouders en broer in Luxemburg, haar latere man en mijn vader kennen en zij ging in 1924 naar Indië om met hem te trouwen. Bob kwam in datzelfde jaar van de lagere school af, (deed eerst 3 jaar HBS-KPGT) ging naar de Tuinbouwschool in Frederiksoord en was dus ook het huis uit.

Mies ging zich weer met de Zondagschool bezighouden en werd lid van de Nederlandse Vrouwenvredesbond. Zij had oorlog altijd al vreselijk gevonden en zou haar verdere leven een uitgesproken pacifiste blijven, zonder daarvoor echter de barricaden op te gaan. Ik kan mij niet herinneren ooit gehoord te hebben dat zij bij voorbeeld meeliep in een demonstratie. Van de vergrote inkomsten van kinderen in huis en met het argument van de daardoor toegenomen drukte maakte Mies omstreeks 1929 gebruik om twee inwonende dienstmeisjes

te nemen, Sientje en Lientje, voor een predikantengezin een grote luxe. Het heeft overigens maar drie jaar geduurd. Beiden trouwden in 1932. Daarna kwam er weer een inwonend dienstmeisje, Ida (achternamen vond mijn grootmoeder niet altijd even belangrijk), en een meisje voor de morgenuren, Willemien Vunderink (wel de achternaam, omdat haar moeder, 'Juffrouw Vunderink', werkster bij mijn grootmoeder was geweest. Het was nog mooi dat zij Juffrouw werd en niet Vrouw zoals voor gehuwde vrouwen van lagere stand doorgaans gebruikelijk was. Mevrouw gold alleen voor de hoogste dames).

1932 werd in meer opzichten een bijzonder jaar. Bij Bob werd een aangetaste nier weggenomen. De ander zou het nog ruim twintig jaar uithouden. In zijn vak vormde dit een extra hindernis voor het vinden van werk. Dat laatste was, na zijn eindexamen in 1929, afgezien van wat tijdelijke banen, al niet gelukt en zou nadien evenmin lukken.

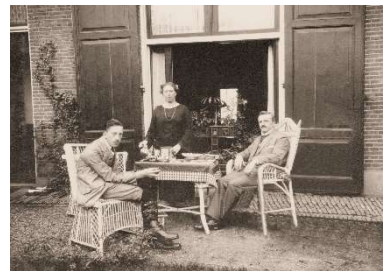
Voor Welmoed, mijn zusje, toen nog Mia genoemd, nu Mieke, en mij betekende dat jaar verhuizen naar Nederland, in november, en wel naar de pastorie in Hengelo (*foto kerk en pastorie*). Eerder in dat jaar in de hevige crisis van de jaren dertig was mijn vader ontslagen op de suikerfabriek op Java waar hij werkte, Gezien mijn door derdedaagse koorts, een ernstige vorm van malaria, aangetaste gezondheid ried de dokter zo spoedig mogelijk een winter in Nederland

aan, zodat mijn moeder met ons in november vooruitging, mijn vader volgde in het jaar daarop. Wij zouden nooit meer naar Indië teruggaan.

Wij trokken eerst in de pastorie in, maar gingen al gauw, na Vaders overkomst, in september 1933 in het kleine huis aan de Frans Halsstraat wonen, waar wij tot ons vertrek naar Velsen, na de oorlog, in 1945, zouden blijven. Van school naar huis gaand en in de middagpauze kwamen Mia en ik elke dag in de pastorie, niet het minst ook om het dropje dat wij uit het kastje in de eetkamer mochten pakken.

Wat was er verder fijner dan om met of zonder vriendjes of vriendinnetjes in de grote tuin (*foto tuin en terras*) te spelen, maar vooral voor mij om in de grote beuk te klimmen tot bovenin de zwiepende top. En dan het in de lange gang, van voor- tot achterdeur, met een wollen, gehaakte bal (vol wol? lapjes?) voetballen.

Om het uitzicht uit het zolderraam voor niet te vergeten. Van daaruit keek ik tijdens de kermis precies in de houten kuip van de 'steile wand' en kon de zware motor bovenin zijn rondjes tegen de binnenwand zien draaien. Maar zo had ik ook een goed overzicht over optochten die voor de pastorie langs kwamen, zoals bij gelegenheid van de verloving van Prinses Juliana en Prins Bernhard in 1936. Zo zag ik tenslotte in de vroege morgen van 10 mei 1940 de intocht van de Duitsers, die toen al meteen gebruik maakten van een in een fabriek in Oldenzaal gerekwireerde vrachtauto, met een mitrailleur in aanslag op de cabine.

Zo zat ik op mijn schellinkje vaak loge.

In dat jaar, 1940, kwam ook het emeritaat van Gerrit. Van de kerkenraad hoefde het nog niet direct en ook Mies en hij hadden graag nog een jaar of meer willen blijven om dan in Gelderland of Twente echt stil te gaan leven. Maar de situatie rond Bob dwong hen tot andere keuzen.

Bob had zich in 1936 verloofd met een Deens meisje, Signe Nielsen. Aan de slag komen in zijn vak lukte hem nog steeds niet, maar in 1937 kocht zijn vader een bibliotheek voor hem, in de Hendrik van Deventerstraat, bij de Mient, in Den Haag werd een huis gehuurd en op 8 maart 1939 trouwden Signe en Bob in Denemarken voor de wet, waarna Gerrit hun huwelijk in Hengelo kerkelijk inwijdde. Mijn zusje, in haar eerste lange jurk tot op de grond, was bruidsmeisje, ik bruidsjonker, maar wel in korte broek.

Het gehuurde huisje bleek vochtig en erg koud. Na de barre winter van 1939/40 te hebben doorgeworsteld, Bob met een bronchitis, moest er iets anders op worden gevonden. Gerrit was nu wel gedwongen om met emeritaat te gaan. Hij huurde een vijfkamer benedenhuis aan de Aronskelkweg in Den Haag waar Signe en Bob bij introkken. In een voorkamer kwam de bibliotheek.

Via nagelaten papieren blijkt Gerrit als pensioen gehad te hebben:

f 560,= per jaar via Ministerie van Financiën (Eredienst)

f 985,= per jaar van Gemeente Hengelo (leraar Hebreuws aan Gymnasium)

f 1600,= per jaar van Algemene Doopsgezinde Sociëteit (geschat)

f ? per jaar van Rijk (leraar Rijkskweekschool in Hengelo)

Totaal zou dat tussen f 3500,= en f 4000,= hebben gelegen, voor die tijd een aardig bedrag, zij het dat extra kosten voor Bob en Signe bij hun normale kwamen, door relatief hoge huur van ruimer huis, nog afgezien ervan dat hoge totaal minder waarschijnlijk lijkt. Maar waar zit dan rekenfout?

Mies' pensioen bedroeg geschat ca. f 1800,= :

f 140,= per jaar via Ministerie van Financiën (Eredienst)

f 493,= per jaar weduwepensioen van Alg. Burgerlijk Pensioenfonds (leraar

Gym.)

f 800,= per jaar van Algemene Doopsgezinde Sociëteit

f 240,= per jaar weduwepensioen verzekering (Alg. Friesche Lev. Mij., nu Aegon)

f ? per jaar van Rijk (leraar Rijkskweekschool)

Het samenwonen werd geen succes. Mies ging zich als vanouds weer sterk met Bob bemoeien, wat uiteraard tot wrijvingen met Signe leidde, die in geen enkel opzicht door Bob werd gesteund. Eerst was Gerrit er nog als buffer, maar dan wel een zachtaardige. Na zijn overlijden, al in september 1943, werd het alleen maar erger. Wel was op 2 januari 1943 een dochtertje van Signe en Bob geboren, Gunhild Benedicte. Zij zou enig kind blijven en daarmee enig nichtje voor Mieke en mij.

De bibliotheek was in de Van Deventerstraat geen groot succes geweest, draaide eerst uitstekend in de Aronskelkweg, door het gebrek aan vermaak in de oorlog en het verbod van de Duitsers om na 8 uur 's avonds nog op straat te zijn, maar liep onmiddellijk na de oorlog weer sterk terug en werd dus vrij snel verkocht. Bob kreeg een baantje om toezicht te houden op schooltuinen.

Hij en Signe scheidden in 1955 van tafel en bed. Signe moest zich, met Gunhild, een tijdlang

zelf redden, maar trouwde in 1959, na Bobs overlijden, met de bloemist in Hengelo, die voor de oorlog de achtertuin van de pastorie had gehuurd, Martin Meijer. Voor Mies, die al geen hoge dunk van haar vroegere schoondochter had, was dit, met haar opvattingen, een merkwaardige partnerkeuze.

In 1956 verhuisde Mies naar een privé bejaardenhuis in Delden, gedreven door een dochter van vroegere vrienden Averages. Bob ging op kamers wonen in dat stadje. Mies' pensioen - van, naar schatting, f 1800 per jaar ! - was daarvoor niet toereikend, maar haar broer Wim Janssen uit Enschede vond zij bereid om het verschil bij te passen. Mijn moeder was daartoe niet in staat.

Weer kreeg Mies het voor elkaar. Zij schreef haar leven lang religieus getinte, stemmings- en andere gedichten waar zij in Delden mee doorging.

Vele jaren later hoorde ik dat men in de familie ervan overtuigd was dat door haar toedoen Gerrit lessen aan Gymnasium en kweekschool was gaan geven om zijn traktement en, in het bijzonder, na zijn emeritaat veel predikbeurten over het gehele land was gaan geven om zijn kleine pensioen aan te vullen. Er waren zelfs familieleden die meenden dat die laatste Gerrits' dood hadden versneld, omdat het gereis en getrek onder de moeilijke oorlogsomstandigheden met onregelmatige verbindingen te vermoeiend voor hem was gebleken. Of dat laatste terecht is, weet ik niet, maar in het eerste zit een kern van waarheid. Voor Gerrit was dat allemaal waarschijnlijk niet zo nodig geweest, maar Mies leefde graag op wat ruimer voet dan bij een predikantssalaris gebruikelijk. Zij spiegelde zich aan broer en zuster, respectievelijk handelaar in sanitair en andere artikelen en gehuwd met een rijke handelaar in kaas, zij het tenslotte van hem gescheiden, maar goed verzorgd levend.

Mies woonde tot haar dood, dankzij dus haar broer, in het rusthuis boven haar financiële mogelijkheden en stierf in 1960. Bob was haar in 1958 voorgegaan.

Tot zover Frederik G. Moquette, 1994

Al onze Opa's en Oma's

De familie Heeringa v.l.n.r.:

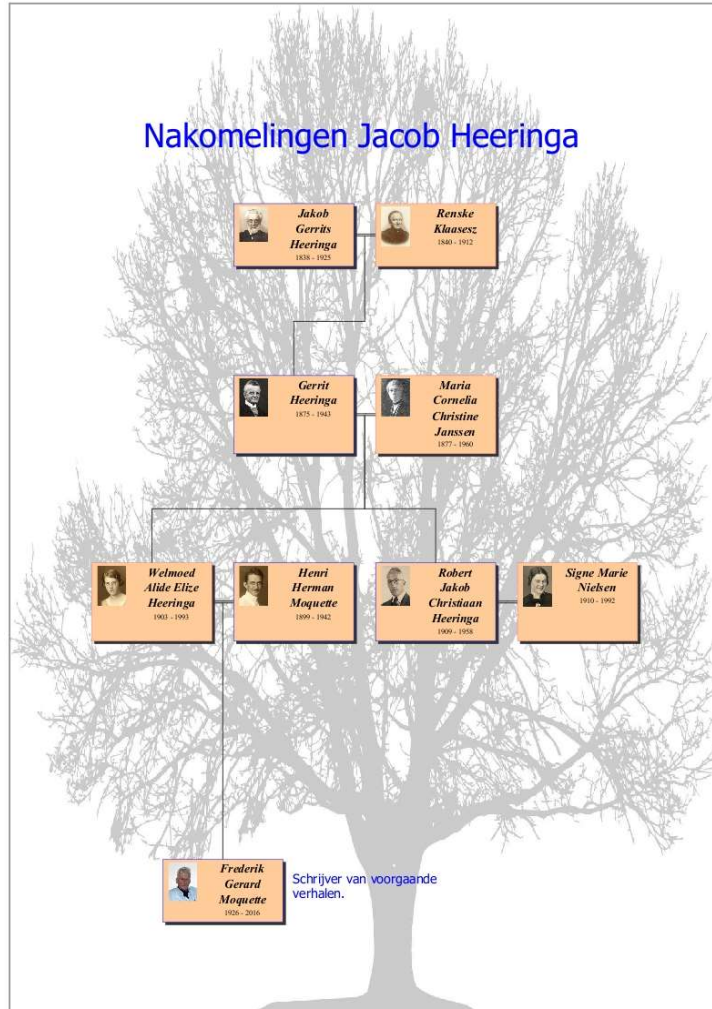
Klaas Heeringa, Gerrit Heeringa, Renske Klaasesz, Dirk Heeringa, Jacob Heeringa, Jant Heeringa, Tyt Heeringa

Zittend v.l.n.r.: Hittje Klaasesz met dochter Renske, Renske Klaasesz, Tyt Heeringa, Jacob Heeringa

Staannd v.l.n.r.: Dirk Heeringa, Klaas Heeringa, Maria C.C. Janssen, Gerrit Heeringa, Jant Heeringa.

Gerrit Heeringa

Gerrit werd geboren op 6 april 1875 te Ternaard in Friesland als zoon van Jacob Heeringa en Renske Klaasesz. In 1893 ging hij theologie studeren in Amsterdam. In januari 1900 deed hij zijn intrede als doopsgezind predikant in Tjallebert.

Donderdag 4 November
1881

Lieve Mieke
Ik ben gewaard bij goede
gevoelen te schrijven en te lezen
was dankbaar en gelukkig maar toen ik
achtereen wilde hij te ver met zijn
Ug hebben van je van je gemaakt.
Ik mocht de armen geinig de armen. Hij is een
nichte een lichte was van morgen heb
de wach by hem op het gelogen. Wij moesten
een dag al niet in de hand schrijven
en lezen dat vordik mooi was. Ik
malt ook een lovenial hebben zeg mees
ten ik wensch moede veel plezier
in Dander
Gerrit Heeringa

Briefje van Gerrit Heeringa aan zijn
moeder, hij is 6 jaar.

Al onze Opa's en Oma's

Op 22 december 1899 trouwde hij met Maria Janssen, een dochter van Christiaan Janssen uit Enschede.

Zij verhuisden in 1902 naar Veenwouden, dicht bij Tjallebert, waar zij de doopsgezinde pastorie bewoonden. Dit duurde tot 1911, hij werd toen predikant in Hengelo en kwam derhalve in de pastorie van de doopsgezinde kerk van Hengelo te wonen.

Trouwfoto van Gerrit en Maria (Mies)
22 december 1899 te Enschede.

Uittreksel uit het Huwelijksregister

Gerrit had bij een relatie in Amsterdam een bruidsboeket besteld. Dit arriveerde echter niet op tijd vandaar dat het paar hier zonder bloemen is vereeuwigd.

Al onze Opa's en Oma's

Ternaard

Geboorteplaats van Gerrit en zijn broers en zusters.

Al onze Opa's en Oma's

De Openbare Lagere school te Ternaard waar Jacob Heeringa
rond 1870 onderwijzer en hoofd der school was.

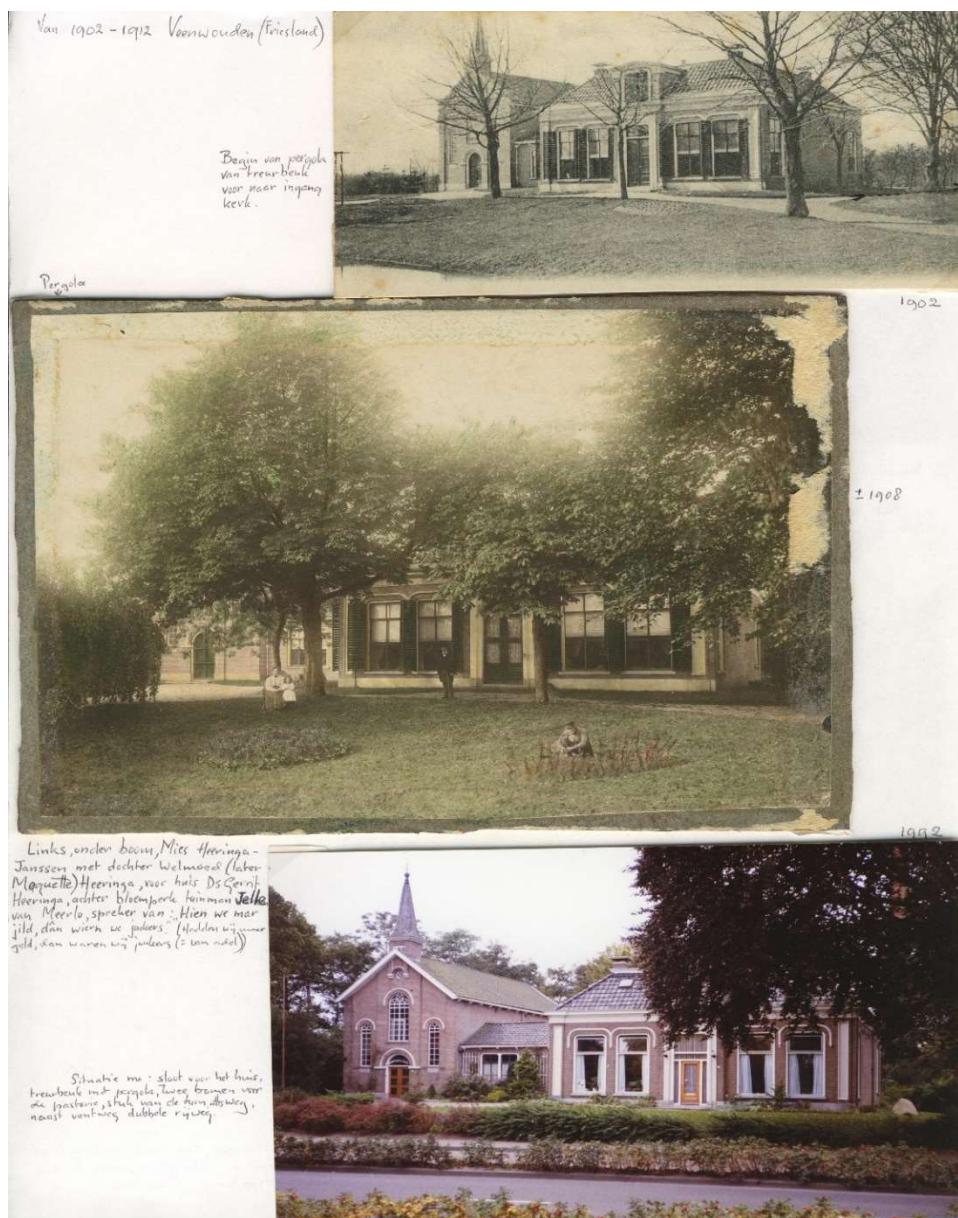

De school en ambt woning in 2019.

Al onze Opa's en Oma's

Nog een bladzijde uit het archief van Fred Moquette.

Kerk en pastorie te Veenwouden

Maar hoe prettig Mies en Gerrit het ook in Veenwouden hadden, in de herfst van 1911 vertrok het gezin naar Hengelo.

Hengelo

Gastenboek

Bij de familie Heeringa in Hengelo lag een gastenboek waar af en toe iemand iets in schreef. Hieronder een dankwoord van (groot)vader Jacob Heeringa. Hij is dan bijna 86 jaar en op bezoek in Hengelo.

Dat ik, bij kinderen en kleinkinderen te Hengelo logeerde, steeds veel genot, sprekt van zelf. Ik had daar bij gelegenheid een lot op reken hooge Trente te leren kennen, maar in dat opzicht sprak het laatste bezoek te Hengelo, dankzij in 't bijzonder den moeder wocht op den 22 Juli 1924, waarop de woorden voerzamelijg zijn van den verzamelaar der Schied in „ Ons Erentien ! „ Nieuw leren macht ook „ over ons oude Trente vreden ! Geet morra, met de club... te kampen. De voorrijg op 't gebied der verzoemdelijg stelt ook heug bijvanden in 't hat en grot deel van het schoone Trente stender verzamelaar der te hebben, en dankbaar iul van mijn laatste bezoek vooral die dag bij mij in herinnering blijven.

Het liefje voor dat voorrijg in 't algemeen, die in de laatste halve eeuw ion verbarand grot is op materieel gebied, brengen mij tevenserranen. Ichter men, hat bij mij helderen verklarand vanden de woorden van Kuntzden Schied : „ Hoe men leren, ion bebet, „ indien maar steeds in het oog macht worden gehouden, dat per slot van rekening de brengen van beschaving en goddelijg van onsterk de „ verdienelijg zijn genat. „

Staan in heid verdiening te vinden blye het stover der benners van de Pastorie der Kloppigunda in Hengelo.

Het heilmoet van hem vader en grootvader
J. Heeringa

Houwt er de moed maan.
7 Sept. 1924.
Heur

Hieronder een brief waarin moeder Maria (Mies) Janssen aan haar man Gerrit Heeringa bericht over de 'min' die nodig was om de kleine Robert te voeden. Dat was dus nog in Veenwouden.

Lees boven als pagina 1 en daaronder als pagina 4, daarna 2 en 3.

maakt aan Pops begraaven. Es moet wien
te worden gemaakt of ten de kleeven. van hem
en 2 kind, ik moet bevoorrecht hoe heb het
'beddegoed met me. me. 7 Pils 's gorgon
dat, als de heer tegen wagen. beer kam
getruiden, de bryg. gemaakt wordt?
zo gaur' mogelyk g'raag. omdat te g'oor
lang moet draagout. - N. N. ik v'chryf
wel eens w'el, te gal om mans spude.
g'or, of dat d'ge op tyd w'egkomt. L'chryf
te hem eens even had j'el van myff
overdromet mind. ? D'g' h'ine minnis
te, als te me g'or maar h'ine was gaar
wat g'or dat w'ing' heilyk g'yn, te
g'or bryg. h'ine. midde. te h'el
hadlyk h'ine h'ine te g'or h'ine dat
d'el v'chryf te h'ine h'el teg
mid. maar. g'or o. g'or h'ine te
h'ine. G'or j'el g'or h'el te b'inden
me h'ine h'ine h'ine h'ine te
h'ine. D'g'! een w'ing' te
h'ing' in gedachte g'or h'ine
woudte.
P. S. & B'orj' was h'ine mid, h'el te h'el
g'or h'ine h'ine? P'k om te h'el te
g'or h'ine h'ine h'ine. h'el h'el h'el
h'ine mid te h'ine h'ine h'ine h'ine h'ine
h'ine h'ine h'ine h'ine h'ine h'ine h'ine

Groeninga
10 Jan 10.

Byg' h'ine minnis, te h'el
mid of h'ine me al h'ine te g'or.
mid te hoop te mid. Ik h'el g'or
minnis. te h'ine. maar teg h'el. dat
te h'ine h'ine g'or en mid h'ine.
g'or h'ine te h'ine h'ine h'ine g'or.
g'or. want de justie g'or dat h'ine
h'ine h'ine maal mid w'or h'ine.
pakken. h'ine g'or te h'ine h'ine
te h'ine h'el te h'el j'el
maar h'ine en te h'el had
te. - So g'or h'ine g'or
maar dat was h'ine h'ine te
h'ine. h'ine mid h'ine h'ine h'ine
h'ine. G'or ik mid h'ine
h'ine h'ine g'or te h'ine h'ine
h'ine h'ine h'ine h'ine h'ine h'ine
men mid mid h'ine h'ine h'ine h'ine
h'ine h'ine h'ine h'ine. h'ine h'ine
h'ine h'ine h'ine h'ine h'ine h'ine
h'ine h'ine h'ine h'ine h'ine h'ine
h'ine h'ine h'ine h'ine h'ine h'ine

een met Marie (zo heet de min)
 meesje en heb haar gevraagd
 of ze al overlegd had met haar
 man en moeder en die vonden 't
 goed, zei ze. Ze zag ook niet tegen
 de afstand op en ik zei haar toen
 dat haar man dan wel eens mocht
 komen in zijn tijd, omdat zij niet
 weg kon. Ze zou me straks om
 half zes nog weer in 't ziekenhuis
 komen, Godrie kreeg dan om
 half tien en vannacht was er
 flootje en dan morgenochtend
 kwam van huis. De buster en ook
 de l. P. Die geden wil zich zelf
 dat ze zoo netjes was en er uitgeg.
 ook zoo schoon en zindelijk opgeho.
 zelf, zei de juster. 't Licht dus alle,
 maalt erg goed, hi. 't hoop dat de
 prof. haar nu morgen of zoo eens
 zelf wilt ze met ded. met haar
 bijverjongen, want 't kindere
 va. dan. Lijftijd en heelmaal
 dan dat kan ze met lang netten
 lyf. Ze maakte op my 'den hand

en nog gunstiger indruk dan, job,
 hrent 't Leijge wat minder
 prettig is, is dat ze wel enige
 dagen noodig had om zich over
 klaar te maken om (met 't kind) mee
 te gaan, wat trouwens ook wel
 te begrijpen is, want prof. had wel
 gezegd dat er meer waren en ze
 wist er dus niets van of 't aangean
 ja. Ze heeft me niet eindelijk over
 zoo'n lange tijd met kind en, al
 want, wel 't een en ander in
 orde te maken. Ze zou zijn dat
 ze zaterdag klaar kwam, maar
 't andere (Maandag, slope my
 dan. met was sprak in 't ziekenhuis
 zou ze wel even in broederschap hier
 staren. Ze rekenen dus op later
 dag, maar anders stundt ze even
 bericht. Ze gal om 't och, gabe maar
 mid hier blijven zoolang. 't 't Ma,
 kunnig. 't anders wil nog even de
 dokter van in recipi stier, maar
 ik ho moet eigenlijk zoo noodig
 een en ander, erboven in orde of
 gen. 't kan dat niet zoo heel alle,

Al onze Opa's en Oma's

Hengelo (O) Marktstraat met Doopsgezinde kerk.

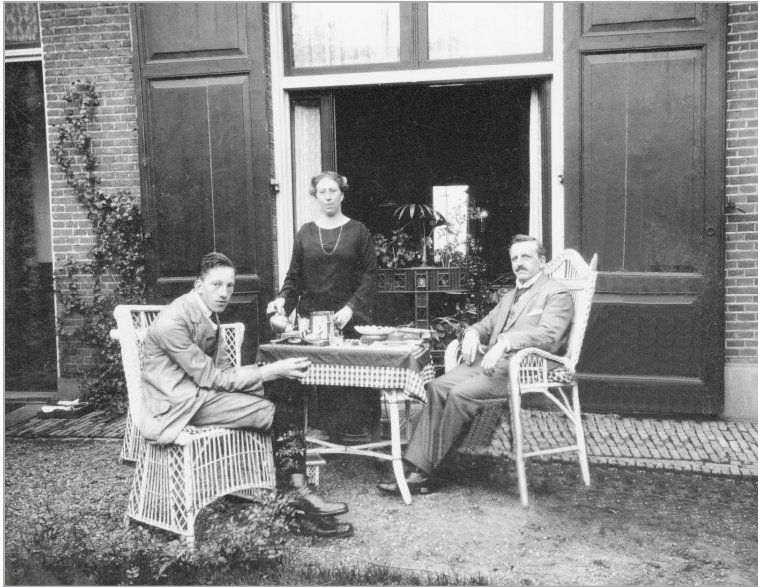

Doopsgezinde kerk met Pastorie aan de toenmalige Marktstraat (burg. Jansen straat), omstreeks 1900.

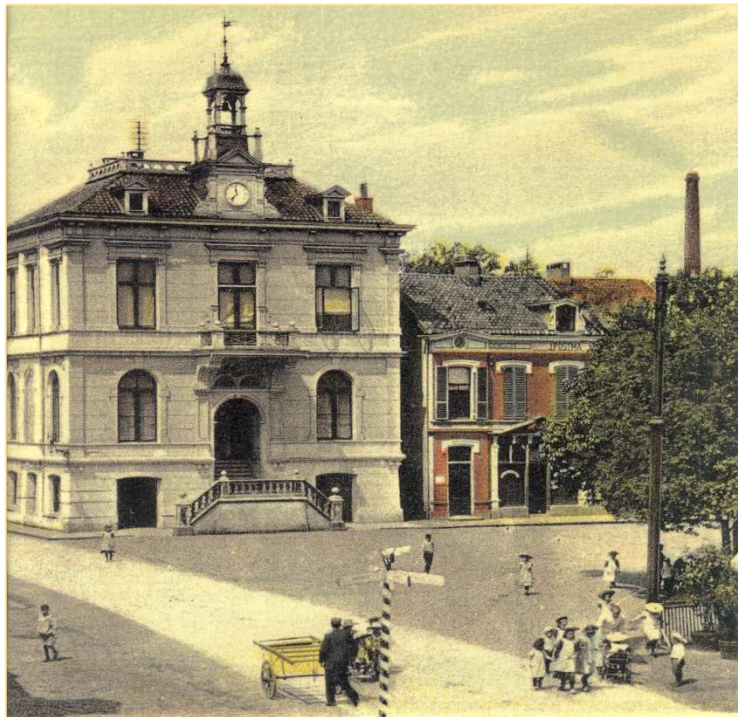
De Doopsgezinde kerk met Pastorie

Al onze Opa's en Oma's

Ds. Gerrit Heeringa met zijn vrouw 'Mies' Janssen en zoon Robert Heeringa op het terras van de pastorie grenzend aan de fraaie pastorietaan.

Het Stadhuis van Hengelo omstreeks 1910, schuin aan de overzijde van de Doopsgezinde kerk. (Foto's Oald Hengel)

Hengelo 25 Oct. 1911

Den Vermaandten Heer Ds. Heeringa.

Wij hebben het genoegen te uwer kennis te brengen dat in de gehouden vergadering van mannelijke en vrouwelijke leden dier Gemeente op U de keuze als leraar gevallen is en dat wij gemachtigd zijn U van dit broep en van de voorwaarde hiervan door de

U dit broep aanvaardt, waarbij wij U alle achting, liefde en medewerking betonen waarop een waardig predikant aanspraak heeft.

Wij hebben na benevelijke gaetien
de Kerkezaal der Doopsgezinde Gemeente

Meeuw voorzitter

Joh. A. Poëres. secretaris. —

De aanstellingsbevestiging van ds. Heeringa in Hengelo

Het 25 jarige ambtjubileum van Gerrit Heeringa

Derde Blad No. 150

HENGELO.

Ds. Heeringa 25 jaar in Hengelo.

Een onderhoud met den predikant.

In zijn groote, stille pastorie aan de Marktstraat hebben we een onderhoud gehad met ds. G. Heeringa in verband met het feit, dat hij op 8 Januari a.s. — de eigenlijke datum is 7 Januari — den dag hoort te herdenken, waarop hij voor 25 jaar zijn intrede deed bij de Doopsgezinde gemeente, alhier.

Ds. Heeringa is een bekende en geachte figuur in Hengelo, in de eerste plaats in den kring zijner gemeentenaren, die hij nu een kwarteeuw lang op den Zondagmorgen in de eenvoudige kerk naast de pastorie heeft gesticht en gesterkt in het geloof. Doch ook vele anderen in onze woonplaats hebben hem leeren kennen en waardeeren, want ds. Heeringa heeft zijn werk niet alleen bepaald tot de kerk en haar kring, hij is ook op de markt des levens getreden zooals een intellectueel en godsdienstig man, die alles in het verband met de geestelijke dingen wil zien, dat doet, bevorderend wat het culturele leven schraagt, wat de mensch geestelijk en materieel opheft. Volksuniversiteit, openbare leeszaal, tuberculosebestrijding, Roode Kruis, al deze zaken hebben zijn belangstelling en steun.

Het onderhoud begon met het vragen van eenige meer feitelijke gegevens, die vlieg zijn verteld: Geboren te Ternaard (Fr.) in 1875, gymnasium te Groningen, universiteit te Amsterdam, 7 Jan. 1900 intrede als predikant te Tjalleberd bij Heerenveen, Augustus 1902 intrede te Veenwouden bij Leeuwarden en 7 Januari 1912 intrede te Hengelo.

Het gesprek over de geschiedenis der gemeente in de afgevoopen kwarteeuw kon slechts kort zijn, omdat dominee op 10 Jan. a.s. een godedienstsprek zal houden, waarin hij bij de „ups and downs" der Hengelose Doopsgezinden in de laatste kwarteeuw zal stilstaan en hem „'t gras niet voor de voeten kunnen wegmaaien". Volledigheidshalve vermelden we wel terloops, dat onder ds. Heeringa, die de plaats innam van ds. Boetje, de gemeente zich gestadig heeft uitgebreid, een kerkoor en een jongerenvereniging werden opgericht en aan de kerk verschillende verbeteringen werden uitgevoerd.

Ds. Heeringa is voorzitter van den ring Twente van Doopsgezinde gemeenten, vertegenwoordiger van Twente in de Algemeene Doopsgezinde Sociëteit en volijverig redacteur van het Twentsche Doopsgezinde maandblad, waarvan hij ook de oprichter is.

Verscheidene verenigingen en instellingen op philanthropisch en cultureel gebied hebben, zooals gezegd, de daadwerkelijke belangstelling van hem gehad. Het begon na zijn intrede al gauw met de l.b.v. vereniging, toen een beroep op hem werd gedaan. Met wijlen de heeren Joh. Friesendorp, D. W. Stork, dokter Maas en anderen werd het dagsanatorium „t Weusthag" opgericht, een instelling, die reeds velen tot zegen is geweest.

In 1914 kwam de Hengelose afdeling van de Vereniging Tot Steun aan verwaarloosde Kinderen tot stand. Dominee, die van deze afdeling nog secretaris is, noemde ons in verband met deze oprichting o.a. de namen van

Ds. G. Heeringa.

in gezelschap van mej. Salomons en ir. Beets een studieris naar Glasgow, met als resultaat, dat Hengelo een leeszaal kreeg met een systeem, dat eenig is op het vasteland. De boeken staan hier in het midden en de zalen liggen om de boekerij heen. Jammer is het, dat de financiën het niet toelaten aan zooveel verlangens te voldoen. We hopen echter nog eens uit de moeilijkheden te komen.

De financiële kwestie speelt ook al een rol bij de Volksuniversiteit. (Zooals men weet is ds. Heeringa voorzitter van den Algemeenen Raad van deze instelling). Het ideaal van een echte volksuniversiteit is nog lang niet bereikt, al wordt er zooveel mogelijk naar gestreefd.

In verband met deze financiële moeilijkheden kwamen we nog te spreken over de wainige moeite, die het in de betere jaren kostte om voor een cultureele zaak b.v. gelden bijeen te krijgen. Nu gaat dat lang zoo gemakkelijk niet, aldus dominee, doch niet zonder betekenis is, dat thans in den regel niet enkelen, doch een grotere gemeenschap 't werk draagt.

Verder stippen we nog aan, dat ds. Heeringa leeraar in het Hebreeuwsch is aan het gymnasium, alhier, en tot voor korten tijd ook aan het lyceum te Enschede en dat hij goddienst-onderricht geeft aan de rijkskweekschool, alhier. In de oorlogsjaren schreef dominee ons buitenlandsche overzicht en verder ook andere bijdragen voor ons blad. Stof was er toen uiteraard genoeg, evenals in deze bewegende jaren.

Dominee heeft ook steeds veel belangstelling voor de geschiedenis der Doopsgezinden in Twente aan den dag gelegd, hetgeen blijkt uit zijn publicatie in verband met het 200-jarig bestaan der Doopsgezinde gemeente te Hengelo in 1925 en zijn werkje: „Uit het verleden der Doopsgezinden in Twente, schetsen verzameld door ds. G. Heeringa."

Ongetwijfeld zal het ds. Heeringa bij zijn a.s. jubileum niet aan bewijzen van medeleven en belangstelling ontbreken.

Joh. Friesendorp, D. W. Stork, dokter Maas en anderen werd het dagsanatorium „t Weusthag" opgericht, een instelling, die reeds velen tot zegen is geweest.

In 1914 kwam de Hengelose afdeling van de Vereniging Tot Steun aan verwaarloosde Kinderen tot stand. Dominee, die van deze afdeling nog secretaris is, noemde ons in verband met deze oprichting o.a. de namen van dr. Alers en mevr. Hulshoff Pol, geb. Thueré.

In hetzelfde jaar had ds. Heeringa ook een werkzaam aandeel — met mr. dr. M. G. ten Cate, dr. Alers en J. J. Noordendorp — in de oprichting van een afdeling van het Roode Kruis, ook een instelling, die in de plaatselijke samenleving van veel betekenis is.

UIT DE OORLOGSJAREN.

Dominee haalde hierbij de herinnering op aan de groote collecte, die werd gehouden voor de noodlijdenden in Rusland. Alle gezindten ganssatie, de zangverenigingen gaven concerten in het Concertgebouw en 't resultaat was niet onbevredigend.

In de jaren 1918 en '19 was een vleugel van het St. Antoniusgesticht als ziekenhuis ingericht ten behoeve van de door den oorlog getroffen vreemdelingen, die in ons land vertoefden. Velen kriegsgevangenen, die uit Duitschland terugkeerden, werd hulp verleend. Dankbaar werk werd er verricht, vertelde dominee, voor dit bonte gezelschap van alle nationaliteiten, Franschen, Duitschers, Engelschen, Serven... Het kostte heel wat moeite de laatste eenigzins te begrijpen. Eens was er een Servier ernstig ziek. Dr. Borst, die veel voor deze menschen gedaan heeft, verzoende om te zien hoe de zieke reageerde op het hooren van de bekende klanken van zijn moedertaal. Tenslotte is hij toch gestorven, terwijl de ingenieur bij hem zat, de hand van den stervende in de zijne...

Een oogenblik viel de stilte in de kamer. De gedachten van geïnterviewde en interviewer gingen terug naar de dagen van zooveel menschelijk leed.

Een anderen keer was er een Servier, vertelde dominee verder, die ijlkortens had. Met veel moeite werd er een Grieksch Katholiek geestelijke uit Den Haag bijgehaald. Toen de zieke den geestelijke en de religieuze voorwerpen, die hij bij zich had, zag, werd hij eenige minuten stil, zóó groot was de reactie op het aanschouwen van datgene, wat hij misschien gedurende jaren van leed en ellende niet had weergezien.

De colonne, die het Roode Kruis in den beginne had, ging dominee verder, was al zeer bescheiden, doch deze heeft zich in den loop der jaren krachtig ontwikkeld en kan er nu in elk opzicht zijn.

De eerste jaren was ds. Heeringa secretaris van het Roode Kruis, bij het 10-jarig bestaan was hij voorzitter en thans is hij gewoon bestuurslid.

DE LEESZAAL.

Een onderwerp, waarover men met den staanden jubilaris dankbaar kan spreken, is de openbare leeszaal en bibliotheek. Op uitnodiging van wijlen den heer dr. ir. C. F. Stork, werd dominee voorzitter van deze instelling. Begonnen werd met een vleugel in het Verenigingsgebouw.

Dank zij den grooten daadwerkelijken steun van wijlen den heer Stork kwam de mooie inrichting op den hoek Jacob Catsstraat—Vondelstraat tot stand. Hiervoor maakte dominee

Dankbetuiging

Al heb ik in de afscheidsdienst op 3 Nov. ook namens m'n vrouw hartelijk dank mogen betuigen voor al de genegenheid, welke wij van de zijde van leden en vrienden onzer gemeente gedurende bijna dertig jaren mochten ervaren en de talrijke blijken daarvan, welke wij in de laatste weken van ons verblijf te Hengelo mochten ontvangen, toch wil ik deze dank ook gaarne nog eens hier uitspreken.

Een bijzonder aangename herinnering bewaren wij aan de laatste samenkomsten met de Zondagsschool, de Kerkeraad en het Zangkoor, de hartelijke woorden, welke bij die gelegenheid werden gesproken en de smaakvolle geschenken, die wij mochten ontvangen. De groote dag was in dit opzicht voor ons de derde November, die wij zeker nooit willen vergeten.

Gaarne wil ik den Kerkeraad ook langs dezen weg nog eens hartelijk danken voor alle moeite, die deze zich heeft willen geven om alles voor de afscheidsdienst zoo goed te regelen en br. A. Witteveen in 't bijzonder voor de goede woorden door hem gesproken. De oorkonde welke het geschenk in couvert vergezeld, doet de vervaardiger br. Tj. Witteveen alle eer aan. Zij heeft een plaats gevonden vlak boven m'n bureau. Een deel van het ons geschonkene besteedden we voor een eenvoudige, maar fraaie lichtkroon in onze zitkamer. Deze verheldert in letterlijken en figuurlijken zin onzen levensavond, terwijl het overige onze zorgen in dezen overgangstijd verlicht.

Kort na onze aankomst werd hier een bijzondere fraaie groote bloemenmand bezorgd, als welkom in onze nieuwe woning. Is het al te gewaagd te vooronderstellen, dat de vervaardiger, oud-leerling en lid onzer gemeente, daarbij extra zijn best heeft gedaan? In alle gevalle is hij zeer slaagd. Bij de verpakking was tegen de mand, als het ware aan gevlijd een mooie tinnen kan met roode anjers als geschenk van de Jongerenkring. Mogen wij daarin ook deze zinnebeeldige beteekenis zien, dat de Jongeren de gemeente steunen en door haar gesteund worden?

Deze geschenken met de bloemen en planten, welke wij van andere zijden ontvingen, gaven aan onze kamers een feestelijk aanzien. In aansluiting bij mijn afscheidswoord aan de gemeente, kan ik ook nu weer opmerken, dat bloemen, ondanks de zorg daaraan besteed, ras verwelken. Onze dankbaarheid voor al deze blijken van genegenheid is er echter eene, die ons leven lang zal duren. Ook komt mij daarbij gedurig het oude woord in gedachten: Heer, ik ben geringer dan al de weldaden en trouw welke Gij mij bewezen hebt.

Mijn vrouw en ik gevoelen ons na dit afscheid sterker dan ooit aan onze oude gemeente verbonden en onze gedachten gaan telkens met groote dankbaarheid naar haar uit. Wij hopen en vertrouwen, dat deze genegenheid, althans bij een belangrijk deel der leden van onze gemeente, wederkeerig zal zijn en dat gij ook bij de eerste en volgende Avondmaalsvieringen ons in geestelijke verbondenheid zult willen gedenken, gelijk wij het u zullen doen. Wij waardeeren het daarbij zeer, dat het Maandblad ons in de gelegenheid stelt onzen dank tot u allen te doen uitgaan en die in 't bijzonder ook te richten tot broeders Ter Marsch, Heukers en Over, voor de vriendelijke woorden, welke zij in het laatste Maandblad tot mij richtten.

Met herhaalden dank en hartelijke groeten, uw

M. en G. HEERINGA.

Na zijn emeritaat in 1940, verhuisden Mies en Gerrit naar Den Haag. Vanuit de Aronskelkweg ging hij nog regelmatig het land in om in diverse doopsgezinde kerken preekbeurten te houden.

Doopsgezinde gemeente en de pastorie in Hengelo.

Uit Oald Hengel het orgaan van de stichting Oald Hengel. (1997)

Het is een verhaal van dochter Welmoed van Gerrit Heeringa.

Aan de stadkant van de Thiemsbrug, lagen tot na de tweede wereldoorlog enkele markante panden die de tijd niet hebben overleefd. Het oude gemeentehuis, het pand waar paardenslager Snijders woonde, de synagoge, de pastorie en de kerk van de Doopsgezinde Gemeente en tenslotte het St. Antoniusklooster moesten voor de vooruitgang wijken. Laten we eens kijken naar dit stukje Hengelo tegenover het gemeentehuis.

De Doopsgezinde Gemeente van Hengelo

De eerste Doopsgezinde gemeente ontstond in 1525 te Zurich. Van daaruit verspreidde het geloof zich vooral in noordelijke richting naar Duitsland en Nederland. Naar hun voorman Menno Simonsz werden ze in Nederland ook wel Mennonieten of Menisten genoemd. In ons gebied komen de eerste Doopsgezinden in de tweede helft van de 16e eeuw. Door het onderdrukkende beleid van de heersende overheid vonden de samenkomsten plaats in o.a. een schuur van boerderij de Haimer in Tweekelo. Hendrik Cremer was in die tijd de predikant van Hengelo. Rond 1700 kwamen de gemeenteleden samen in het huis van linnenwever en koopman Berend Jansz ter Horst en zijn vrouw Metta Meewis Morgenstern (dit ca. 300 jaar oude pand werd in 1928 gesloopt en lag op de hoek Marskant-Deldenerstraat). In 1709 kocht Berend Ter Horst een woning voor de gemeente aan de huidige Brinkstraat. Negentien jaar later in 1728 gingen de gemeenten van Hengelo en Borne afzonderlijk vergaderen. Waarschijnlijk kerkte men aan de Brinkstraat tot ca. 1792. De predikanten waren toen: Jan Roelof en Hendrik Overbeek (1735-1757), Hendrik Engbert Doornkate (1735-1757) en Engbert Nijhoff (1757-1800).

In 1792 zorgden Wolter, Jan en Hendrik ten Cate ervoor dat er een nieuwe kerk gebouwd kon worden aan het huidige Burgemeester Jansenplein. Dit perceel was in bezit van Marieken ten Cate, een zus van Wolter. Elf jaar eerder had zij een woning gegeven aan de toenmalige predikant Nijhoff. Deze pastorie, die naast de latere kerk lag heeft meer dan 80 jaar dienst gedaan als woning voor de predikanten Covert Jan van Rijswijk (1800-1805), Barend Rusburg (1805-1824), Jan Visscher (1824-1828) en Herman ten Cate (1829-1864). De pastorie had toen het huisnummer 31 (1806) en in 1832 was het nummer 88.

Een nieuwe pastorie

Het gebouw voldeed na zo lange tijd niet meer aan de eisen van de tijd, zodat de kerkenraad in de zestiger jaren van de 19e eeuw besloot een nieuwe pastorie te bouwen. Ds. Anthonie Ballot (1864-1871) werd de eerste bewoner van het pand, gevolgd door Izaak Herman Boeke (1872-1878), Herman Boetje (1879-1911) en de laatste bewoner Gerrit Heeringa, die er van 1912 tot 1940 met zijn gezin woonde. In de vorige eeuw lag er een grote tuin om de pastorie. Richting Weemenstraat liep er een heldere beek door het weiland. Toen de verschillende fabrieken hun afvalwater op de beek loosden werd de lust van de beek een last, omdat het water, vooral zomers, vreselijk stonk. In een beschrijving van ds. G. Heeringa over de pastorie maakt hij

ook melding van de verdere omgeving van de pastorie. '...Toen de pastorie gebouwd werd stond deze aan een nauwe straat. Aan de overkant stond een oud woonhuis, destijds bewoond door Dr. van Delden, die in de schuur, welke zich naast zijn woning bevond, een paard stalde en zijn dokterskoetsje. Later is het woonhuis afgebroken, aan de rechterhand van de schuur werd een heerenhuis gebouwd later bewoond door Dr. Alers, oud-officier van gezondheid, aan welke familie we prettige burens hadden, die later trouwe vrienden zijn geworden. Aan de linkerkant bouwde Lempersz een huis, dat beneden als winkel, boven als woonhuis dienst deed en in de oude schuur had hij bergruimte voor zijn verfwaren etc., en voor zijn brik, waarmee de familie 's Zondags dikwijls uit rijden ging.

Het paard maakte ons 's zomers als we met open ramen sliepen, wel eens wakker door zijn gestamp en van de hond, die in de schuur overnachtte hadden we vooral bij storm of onweer ook wel eens last, doordat hij van angst dan blafte en jankte. Naast de tuin was het oude huis van schoenmaker Velthuis met zijn dochter Trui, katholieke mensen, aan wie we 25 jaar lang ook heel aardige burens hadden.

Naast het huis van Dr. Alers stonden eerst ook nog twee oude Twentsche boerenhuizen, nadat die eerst waren afgebroken, trof dit lot later ook het huis van de Alersen en de oude schuur, waardoor we aan een driehoekig plein kwamen te wonen, met het uitzicht op de daarlangs loopende Willemstraat en met een veel ruimer kijk op de lucht, waardoor we dikwijls van prachtige zonsondergangen genoten...!.

De oorlogstijd

Op 6 november 1940 moesten Ds. Heeringa en zijn vrouw hun huis verlaten. Nog diezelfde dag werd het pand door de overheid in beslag genomen. De opvolger van Heeringa, Ds. P.J. Smidts, betrok een woning aan de Tuindorpstraat. Op 17 september 1943 overleed Ds. Heeringa in Den Haag. Van november 1940 tot mei 1941 was de Duitse Wehrmacht in dit gebouw ondergebracht. Van mei 1941 tot januari 1942 werd de voormalige pastorie door de N.S.B., afdeling Hengelo, wederrechtelijk in beslag genomen. In de kerkenraad van de gemeente zat toen de NSB'er Overbeek die van de pastorie een meubelzaak wilde maken. Hij investeerde daarom f 10.000,- en klopte bij de landelijke N.S.B. aan voor subsidie. Deze weigerde omdat men in Hengelo al in het *Eigen Gebouw* samenkwam. Overbeek wilde daarom de pastorie, tegen de gemaakte onkosten, weer overdragen aan de Doopsgezinde Gemeente die dit echter weigerde. Van januari 1942 tot juni 1943 werd het pand verhuurd aan de Rijksgebouwendienst als Gewestelijk Arbeidsbureau. Op 15 juni 1943 werd er een inval door gemaskerde mannen in dit arbeidsbureau gedaan en werden er brandbommen gegooid, waardoor het linker gedeelte door brand werd vernield. In de jaren zestig werd het pand door de gemeente onteigend.

Met dank aan de heer Moquette uit Voorburg voor de herinneringen van zijn grootvader en mevr. Hoekstra uit Enschede voor de verstrekte mondelinge informatie.

Nog meer Pastorie...

Een artikel in *Oald Hengel* van Mevrouw W.A.E. Moquette-Heeringa, oktober 1977
In het laatste nummer van *Oald Hengel*, dat ik, als altijd, met interesse lees, kwam ook een stukje voor over 'Lul-Engbert', zoals hij in de wandeling werd genoemd. Na het

afbreken van de oude schuur van Dr. P. van Delden (wiens jongste zoon een oom was van mijn latere man) en het huis van Dr. Alers waren de Hilbrinks onze overburen.

Wij woonden n.l. in de nu afgebroken Doopsgezinde pastorie. Zo oud is deze historie dus niet, maar omdat pastorie en kerk zijn afgebroken is het misschien toch wel aardig er iets over te vertellen. De pastorie was pas lang na de bouw van waterleiding voorzien, zeer summier; alleen keuken, w.c. en een piepklein fonteintje op het bovenportaal, waar de lampetkannen voor de wastafels konden worden gevuld.

In de bijkeuken was een diepe put met uitstekend water, waarvan we echter geen gebruik maakten, evenmin als van de pomp boven de gootsteen. De put zal nu wel dichtgegooid zijn en moet ergens onder het parkeerterrein zitten. In diezelfde bijkeuken kwam een ruime stortgoot uit in het turfhok. Door die goot werden turven naar beneden gegooid, vanaf het zoldertje boven de consistoriekamer. Aan de voorkant van die zolder zat een openslaande deur met een takel voor het naar boven takelen van de manden met turf. Op bet binnenpleintje bevond zich de gierput van de w.c., die op gezette tijden werd gelegegd in een soort tankwagen met zuigslang. Riolering stelde in die tijd nog niet veel voor. Toen wij er eind 1911 kwamen wonen waren er beneden drie kamers en een keuken en onder de grootste kamer een kelder. Boven waren 3 grote en 2 kleine kamers en een die alleen bestond uit een gangetje met een raam op het noorden. Voorts een bedstee onder de zoldertrap. Dit was altijd het 'meidenkamertje' geweest. Mijn ouders vonden dit onvoldoende en lieten op de ruime zolder een flinke kamer maken met een dakkapel op bet zuiden. De bedstee werd uitgebroken en toen was er net ruimte voor een bad met geiser. De afvoer moest dan wel door de noordermuur naar buiten. Die pijp werd ingepakt in stro, in een houten bekisting, maar bevroor toch snel. 's Winters dus alleen even open voor baden, allen snel achter elkaar en dan weer dicht, na enkele handen vol zout in de afvoer te hebben geworpen. 't Water verzamelde zich in een bak in de grond met een deksel, maar zonder afvoer en moest dus geregeld worden leeggeschept. Trouw elke week kwam Engbert Hilbrink dit doen en droeg elk emmertje achter langs het huis naar de put bij de keuken, die wel afvoer had, waarschijnlijk naar de gierput op het pleintje voor de consistoriekamer. Door die werkzaamheden herinner ik mij 'Lul-Engbert' goed en ik trachtte wel eens een praatje met hem te maken. Maar dat lukte niet best want, althans wat ons betreft, was hij een stille in den lande. Ik meen dus dat hij zijn bijnaam niet aan praatjesmaken te danken had. Het woordenboek geeft voor 'lul' ook 'zielig persoon' en daar zal 't, dunkt mij, eerder uit zijn ontstaan. Wel herinner ik mij goed de opmerking van mijn moeder: 'Wat een zegen, dat hij dit werk wil doen, hoe hadden we 't anders ooit gered.' Ook bracht hij, als we op reis moesten, onze koffers naar het station en deed hij meer van dergelijke karweitjes. Ik kan dus alleen goeds over hem melden.

Toen ik, na jaren in Indie, in 1932 in Hengelo terugkwam, kan ik me niet herinneren hem te hebben weergezien en weet ook niet in welk jaar hij is overleden.

Maar om op de pastorie terug te komen, die na 1940 zoveel heeft moeten doorstaan: in alle stadia ben ik erin geweest!

In 1940, kort na de bezetting, ging mijn vader met emeritaat naar Den Haag. Zijn opvolger kwam in de Tuindorpstraat te wonen. In de kerkeraad zat toen een Overbeek, die zwaar

N.S.B. bleek te zijn. De pastorie zou toonkamer worden voor een meubelzaak van Van Dijk, meen ik, maar vlak daarvoor vroeg die Overbeek de sleutel om, zoals hij voorgaf, de pastorie nog eenmaal in de oude staat te zien. Niets vermoedend werd de sleutel gegeven en hij legde meteen beslag op het huis voor de N.S.B. Voor zo'n Fl. 10.000 wordt alles opgeknapt en ingericht, zo mooi als het in onze tijd nooit was geweest. Maar toen ze voor de financiering bij Mussert aanklopten wordt dat afgewezen. Ze hadden ook het zgn. 'Eigen Gebouw' al en dit was dus niet nodig. Op een voorstel aan de Kerkeraad om alles tegen gemaakte kosten over te nemen wordt niet ingegaan. Toen legden de bezetters er beslag op. Wij hadden groot plezier en hoopten op een strenge winter. De waterleiding bevroor, sprong al bij geringe vorst en moest altijd 's avonds afgesloten worden en afgetapt. Dit kon in een klein putje achter de voordeur, maar 't kraantje zat zo dicht bij de grond, dat er alleen een schoteltje onder kon, wat dan in een emmer moest worden gelegd. Vader was er elke winteravond tijden mee bezig en dat zagen we de Duitsers nog niet doen. Verder was er nog een aanleiding tot overstroming, n.l. een open goot die over de zolder liep. Het dak was n.l. in het midden tussen de 4 schoorstenen met plat, maar ging aan alle vier kanten in een punt naar beneden. Daar was een dakraampje en de afvoer op een open goot, die over de zolder naar de buitengoot van het dak voerde. Ik weet nog dat we op een zondagmiddag thuis kwamen en alle bedden doorweekt vonden. Het was in het najaar en de goot was verstopt door dorre bladeren. Moeder klom door het dakraampje om het blad op te ruimen; men kon haar daar toch met van buitenaf zien en vader was niet handig in die dingen. Alle kasten met inhoud waren doorweekt en wij kinderen roeiden in een houten tobbe door de kelder. Van harte gunden we de bezetters ook dergelijke ervaringen, die zich prompt voordeden! Na een winter hadden de heren het wel bekeken en trokken er rap weer uit. Ook toen ben ik weer binnen geweest. De kamers op zolder waren blijkbaar als petoet gebruikt. Alle behang was vol getekend met harten, opschriften, afturfrijtjes e.d., maar een tekening herinner ik me goed. Die vent kon tekenen! Een Duitse soldaat stond, op een bijl geleund, mistroostig te kijken naar een machtige eikeboom, waar op de stam 'Engeland' stond. Rondom hem lagen omgekaptte bomen met de opschriften: Denemarken, Noorwegen, Nederland, Belgie en Frankrijk! Het huis heeft onder de bewoning door de Duitsers zoveel geleden dat het tenslotte moest worden afgebroken. Dat heb ik niet meegemaakt, maar wel het slopen van de kerk, toen woonde ik alweer hier. Nu is dus alles alleen nog herinnering.

Mevrouw W.A.E. Moquette-Heeringa (1977)

Al onze Opa's en Oma's

Gerrit Heeringa

Maria C.C. Heeringa-Janssen

± 1940

Gerrit Heeringa en zijn vrouw
Maria Janssen

Gerrit overleed in september 1943. In 1957 ging Mies terug naar Twente. Zij woonde in het particuliere bejaardentehuis *Vita Nova* in Delden. Toen Mies in 1960 kwam te overlijden werd zij in Delden begraven waarna ook Gerrit vanuit Den Haag overgebracht werd naar de Deldense begraafplaats.

NEDERLANDSCHE ROODE KRUIS.

's-Gravenhage, 19 April 1926

Hoofdbestuur van het Nederlandsche Roode Kruis
U, wegens belangrijke diensten bewezen aan de VEREENIGING
NEDERLANDSCHE ROODE KRUIS, bij besluit van

20 maart 1926

U, verleend het Kruis

in erkenning van uw verdienste, ingesteld bij Koninklijk Besluit van 27 November
(Staatsblad No. 546), bestendigd bij dat van 22 October 1917
(Staatsblad No. 607).

Het onderscheidingsteeken en het brevet worden U hierbij toe-
gezonden.

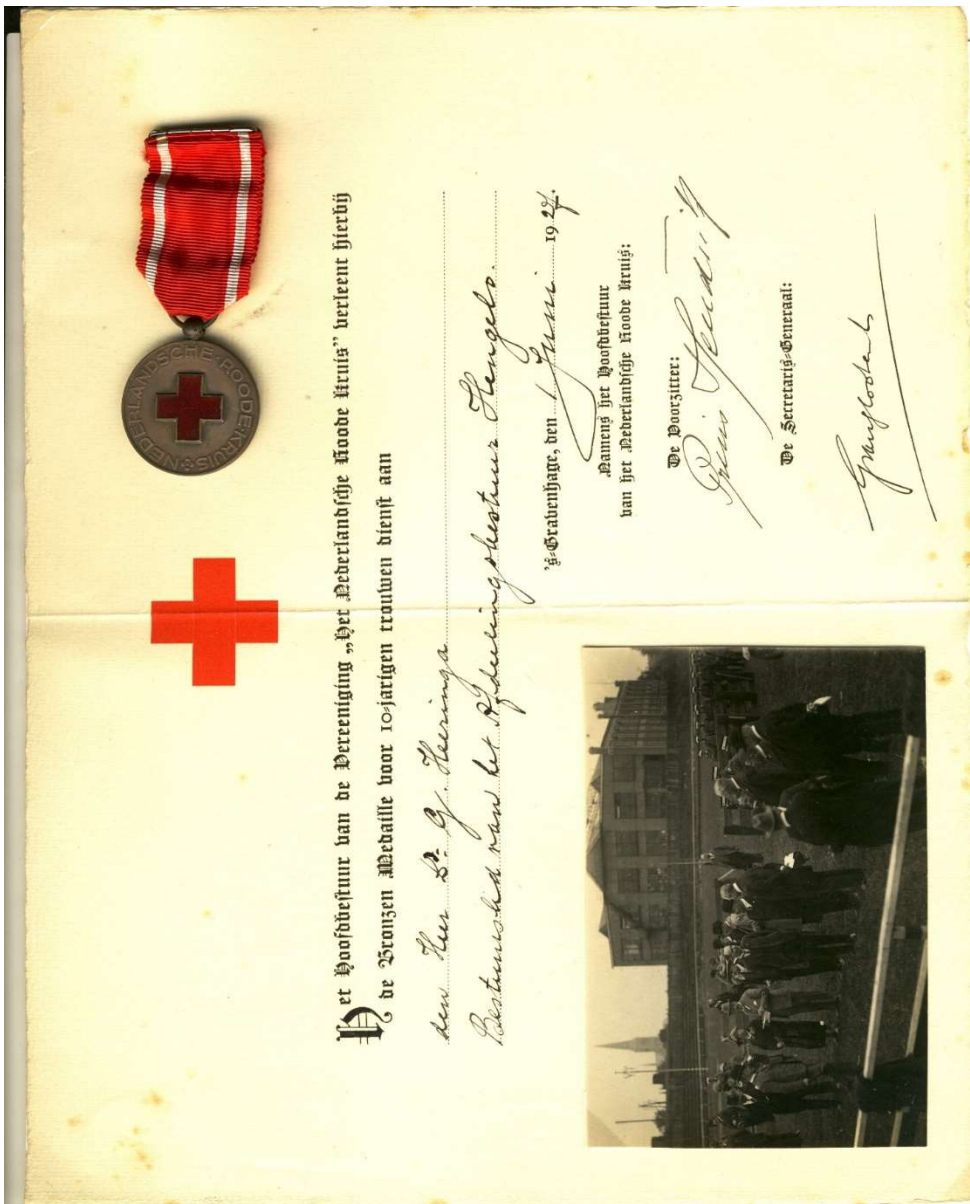
Bij overlijden van den begiftigde moet het onderscheidingsteeken
weder aan het Hoofdbestuur teruggezonden worden.

Het zal mij aangenaam zijn van U te mogen vernemen of een
en ander door U ontvangen is.

De Kanselier,

Handwritten signature of the Chancellor.

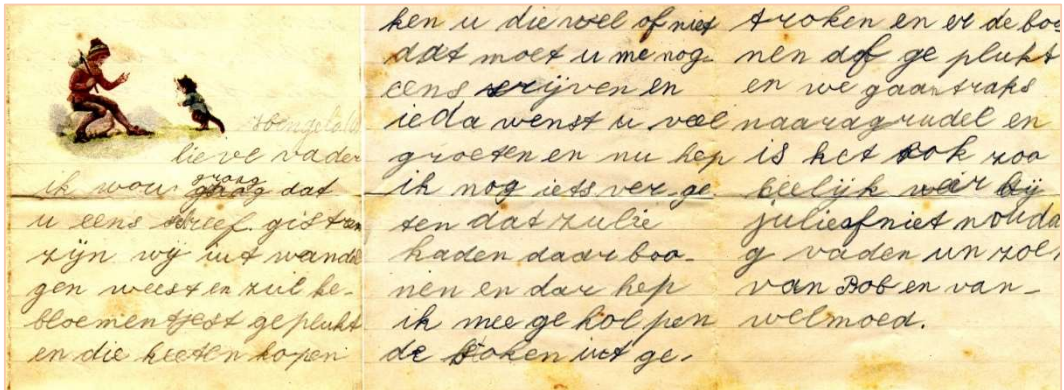
Den Heer A. G. Heeringa

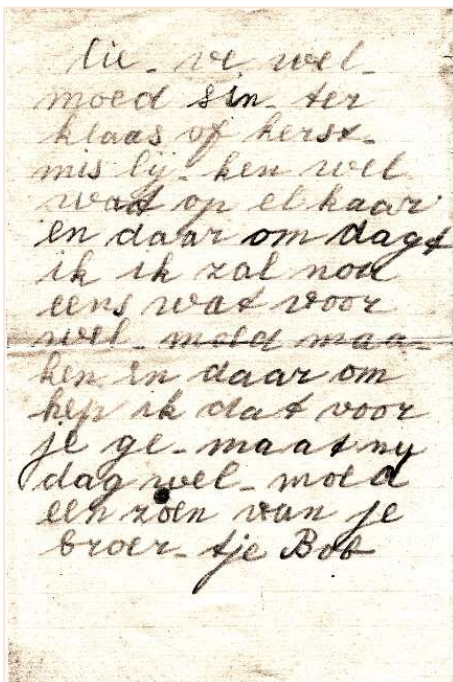
Gerrit Heeringa (op de foto met Mies Heeringa-Jansen op 17 juni 1926 op voetbalveld Tubantia in Hengelo, tzv. Alq Vergad. Rode Kruis met Prins Hendrik bij demonstraties van ambulance etc.) was mede-oprichter in 1914 van Afel. Rode Kruis in Hengelo, voormalig voorzitter en in 1926 bestuurslid. Hij had Prins Hendrik zo vaak in verband Rode Kruis ontmoet dat hij niet meer hoefde te worden voorgesteld.

Robert Christiaan Heeringa

De kleine Bob, werd geboren in Veenwouden maar groeide op in Hengelo waar het gezin woonde in de pastorie van de Doopsgezinde kerk aan de toenmalige Martstraat, nu parkeerplaats tegenover het huidige stadhuis.

Een briefje van kleine Bob en Welmoed aan hun vader die blijkbaar elders is.

Ook schrijft hij briefjes aan zijn zusje Welmoed, ca. 1917 :

Robert & Welmoed 1912

Robert kampte nogal met ziekte. Hij leefde op één nier. De andere was wegens een nierziekte weggehaald. Hij probeerde zich te ontwikkelen en staande te houden in de z.g. Crisisjaren, de jaren '30 voor de tweede wereldoorlog. Een moeilijke tijd, zeker v.w.b. de werkgelegenheid.

Een opsomming van staat van dienst en opleidingen die ik uit een brief van 27 februari 1954 haalde waarbij hij een toelichting geeft op een sollicitatie.

- Lagere school.
- In 1921 deed hij de 3-jarige HBS. De Hogere Burger School, de meest gekozen middelbare school voor iemand die goed kon leren in die tijd.
- 1924, Middelbare Tuinbouwschool in Frederiksoord.
- Twee jaar praktische bosbouw werkzaamheden bij houtvester B.Stoffel. Dit werd afgebroken omdat de eigenaar de bossen verkocht waardoor er geen werk meer was.
- Specialisatie Tuinarchitect bij Landbouw Hogeschool Wageningen.
- Als Studens Employer werkzaam op een grote Engelse kwekerij. De eigenaar kwam te overlijden en Robert ging terug naar Nederland.
- Geprobeerd in Denemarken aan de slag te komen, maar dat lukte niet. Men wilde geen buitenlander voor werk dat ook door een Deen gedaan kon worden. Wel heeft hij hier behoorlijk Deens geleerd.
- Het is inmiddels 1940. Samen met Signe begint hij een bibliotheek in zijn woonhuis in de Aronskelkweg in Den Haag.
- 1945 komt hij bij de Rijksdienst voor Landbouwherstel als administratief ambtenaar. Deze dienst werd in december 1952 opgeheven.
- In 1953 komt hij bij het Commissariaat voor Oorlogschade tot eind 1953. Zijn afdeling wordt dan opgeheven.

Bob had zich in 1936 verloofd met een Deens meisje dat hij op een school in Engeland in 1934, tijdens een excursie vakantie, had leren kennen. Hij had daar zijn oog laten vallen op twee dames, Gunhild von Porat uit Zweden en Signe Nielsen uit Denemarken. Met de Zweedse Gunhild werd het niets. (zie deelnemerslijst hierna)

In een brief uit 1948 schrijft hij aan zijn vrienden dat de naam van zijn dochter absoluut niets te maken heeft met het Zweedse meisje.... Hij vond de naam erg muzikaal klinken. Signe was de enige dochter uit de gegoede boerenfamilie uit de buurt van Arhus op Jutland. Op 8 maart 1938 trouwden Signe en Bob in Denemarken voor de wet, waarna vader Gerrit Heeringa hun huwelijk op 10 maart in Hengelo kerkelijk inwijdde.

In 1955 volgde een *scheiding van tafel en bed* omdat de situatie thuis onhoudbaar was geworden. Zie *Hoofdlijn geschiedenis Heeringa II* van Fred Moquette.

In 1958 komt hij te overlijden.

Al onze Opa's en Oma's

INTERNATIONAL HOLIDAY PARTY.
ST. HILDA'S, WESTCLIFF-ON-SEA.
11th to 25th August, 1934.

Miss E. Helmers, <i>Wassenaar</i>	Rijksstraatweg 797, Wassenaar, Holland.
Miss W. Keller, <i>Arnhem</i>	Burgemeester Weertsstr. 55, Arnhem, Holland.
Miss B. Keller, <i>The Hague</i>	van Alkemade laan 49, The Hague, Holland.
Miss R. Lange, <i>Wassenaar</i>	Schouwweg 42, Wassenaar, Holland.
Mr. R. Heeringa, <i>Hengelo</i>	Marktstraat 4, Hengelo (O), Holland.
Mr. C. Stegenga, <i>Amsterdam</i>	Oosterpark 68, Amsterdam, Holland.
Mrs. M. Hnik, <i>Praha-Dejvice</i>	Praha-Dejvice, Vuchterlova 7, Czecho-Slavakia.
Miss S. M. Nielson, <i>Aarhus</i>	Joergaardsgade 142, Aarhus, Denmark.
Miss A. Jorgensen, <i>Rungstedvej</i>	Rungstedvej 30, Aarhus, Denmark.
Mr. A. Pompionski, <i>Tallinn</i>	Suur Roosikrantsi 10-1, Tallinn, Estonia.
Mr. J. Blondel, <i>Levallois</i>	7 rue Aristide-Briand, Levallois, Seine, France.
Mr. J. Boissonnat, <i>Paris XII</i>	6 Square Georges Lesage, Paris XII, France.
Dr. F. Trübs, <i>Niederrossla-bai-Apolda</i>	Niederrossla-bai-Apolda, Germany.
Mr. H. Diesenberg, <i>Bonn a/Rhin</i>	Heerstr 147, Bonn a/Rhin, Germany.
Mr. A. Weber, <i>Obercassel</i>	Horst-Wesselstr. 34, Obercassel, Bonn a/Rhin, Germany.
Mr. E. Thurmann, <i>Westfalen</i>	Blumenstrasse 1, Lippstadt, Westfalen, Germany.
Mr. H. Gluoks, <i>Berlin N. 24</i>	Artillerie-Str. 15, Berlin N. 24, Germany.
Mr. M. Kuhn, <i>Vienna III</i>	Rennweg 52, Vienna III, Austria.
Mr. H. Romberg, <i>Vienna III</i>	Jacquingasse 37, Vienna III, Austria.
Mr. G. Kienappel, <i>Berlin-Wilmersdorf</i>	Binger Strasse 71, Berlin-Wilmersdorf, Germany.
Miss G. von Porat, <i>Stockholm</i>	Linnegatan 85, Stockholm, Sweden.
Miss M. Rawlings, <i>Downham</i>	De Beauvoir Lodge, Downham, Essex, England.
Miss M. Brown, <i>Newcastle-on-Tyne 4</i>	53, Grove Street, Newcastle-on-Tyne 4, England.
Miss K. Grace, <i>London, S.E.20</i>	15, Cottingham Road, London, S.E.20, England.
Miss D. Palmer, <i>Westcliff-on-Sea</i>	55, Chadwick Road, Westcliff-on-Sea, England.
Miss D. Pocker, <i>Leigh-on-Sea</i>	742, London Road, Leigh-on-Sea, Essex, England.
Mr. N. F. Turner, <i>Leigh-on-Sea</i>	15, Percy Road, Leigh-on-Sea, Essex, England.
Mr. & Mrs. Whitrick, <i>Leigh-on-Sea</i>	36, Marguerite Drive, Leigh-on-Sea, Essex, England.
Mrs. & Mrs. J. Clough, <i>Leigh-on-Sea</i>	68, Somerville Gardens, Leigh-on-Sea, Essex, England.
Mr. Roy Clough, <i>do.</i>	do. do.
Rev. A. A. Lee, <i>Westcliff-on-Sea</i>	14, Chadwick Road, Westcliff-on-Sea, Essex, England.

De deelnemers aan de cursus in Engeland waar zowel Robert Heeringa als Signe Nielsen aan meedeed.

Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's

De Verloving van Signe & Robert

VERLOOFT:
SIGNE M. NIELSEN
en
ROBERT J. C. HEERINGA.
Aarhus Holtevej 20, Denemarken
Hengelo (O.), Burg. Jansenstr. 4
Ontvangdag Zondag 18 Juli,
3.30—5 uur.
Eenige kennisgeving voor
Enschede.

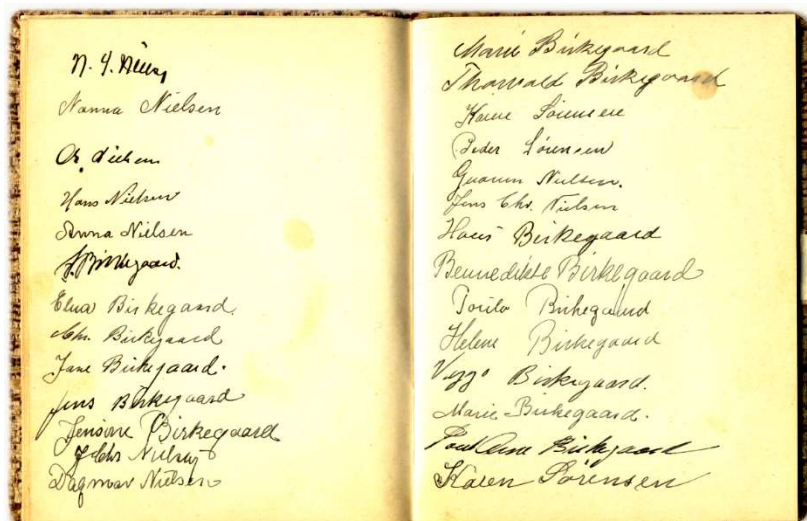
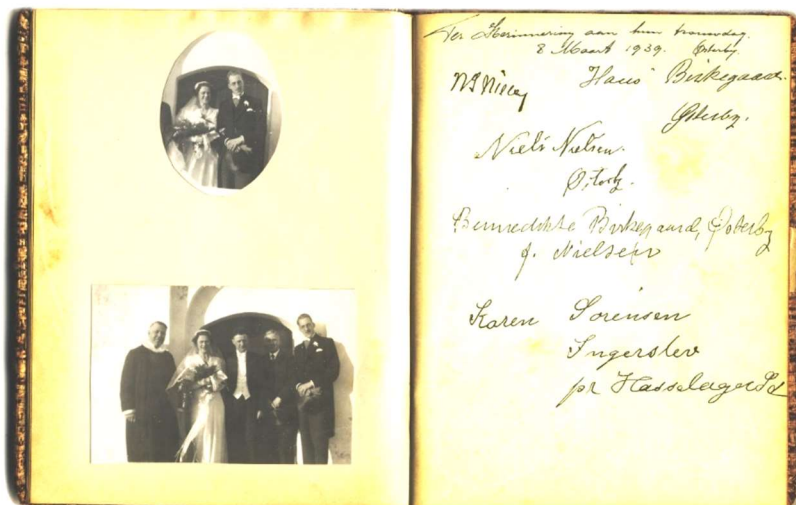
Verloofd:
SIGNE M. NIELSEN
en
ROBERT J. C. HEERINGA.
Aarhus, Holtevej 20, Denemarken
Hengelo (O), Burg. Jansenstr. 4.
Ontvangdag Zondag 18 Juli
3½—5 uur. 7885
Eenige kennisgeving voor
Hengelo (O).

De
Verloovingsreceptie
van
Signe en Robert
18 Juli 1937. Hengelo

Heeringa
Holl-Heeringa-Tonglen
W. d. R. Moquette Heeringa
Amoy
Freddy
Mia

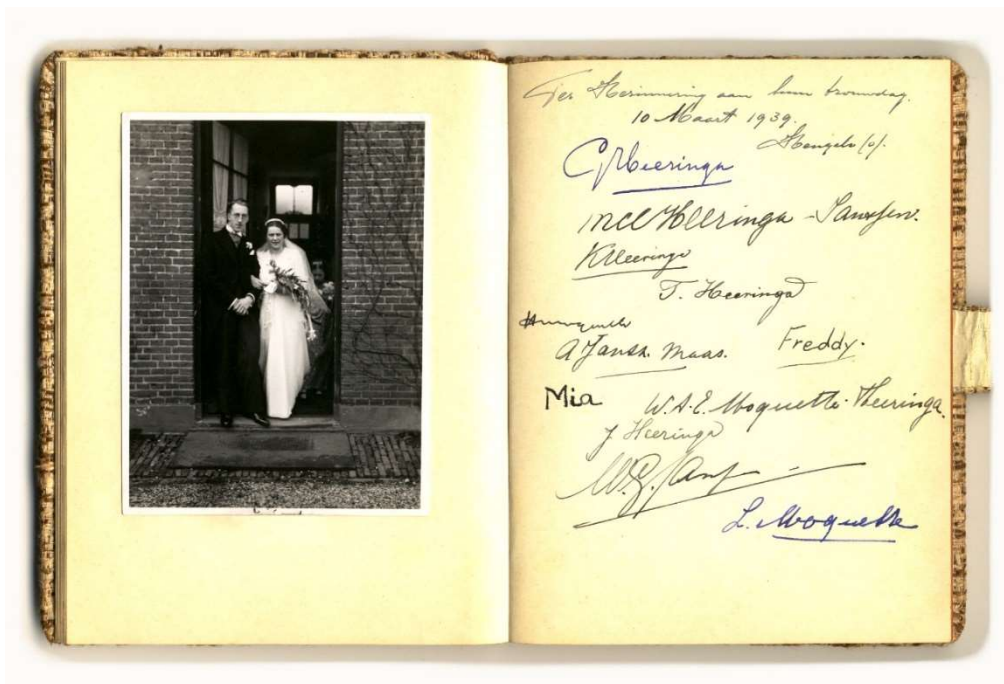
Receptie album van de verloving

Het Huwelijk van Signe & Robert

Eerst het Deense huwelijk, 8 maart 1939...

Al onze Opa's en Oma's

een paar pagina's verder in hetzelfde album.

daarna het Nederlandse huwelijk in Hengelo, 10 maart 1939.

Al onze Opa's en Oma's

Robert en Signe gingen na hun huwelijk in Den Haag wonen aan de Hendrik Van Deventerstraat waar ze een leesbibliotheek overnamen. Daarnaast werkte Robert. In 1941 verhuisden ze naar de Aronskelkweg 84. Ze namen de bibliotheek mee naar dit adres. Ook de ouders van Robert kwamen hier te wonen. Zijn vader, dominee in Hengelo, ging met emeritaat en moest de pastorie in Hengelo verlaten.

In 1942 raakte Signe in blijde verwachting. Het kindje werd verwacht op 8 februari 1943, maar kondigde zich met oud en nieuw reeds aan. Toen Signe voor de bevalling naar de Emma kliniek ging, was het nog niet zeker of ze in de Aronskelkweg terug zou kunnen komen. De Duitse bezetters hadden het plan om de z.g. Atlantic Wall te bouwen en daarvoor zouden alle huizen vanaf de zee tot de Laan van Meerdervoort ontruimd moeten worden. Gelukkig werd dit plan gewijzigd en werd de grens verlegd naar de Aronskelkweg. De huizen aan de lage kant van de Aronskelkweg mochten nu blijven staan.

Op 2 januari 1943 werd Gunhild geboren.

Na ca. een week mochten moeder en dochter naar huis. Het kindje was welliswaar te vroeg geboren maar sterk genoeg om zonder couveuse opname met mama mee te mogen.

Consultatie-Bureau voor Zuigelingen
Goudenregenstraat 58 - TELEFOON 338271
Spreekuren: Maandag 1.30-2.30 en Vrijdag 10.30-11.30
J. K. HUYSSINGA, Kinderarts, Willem de Zwijgerlaan 27
TELEFOON 556310 b.g.g. 333452

87447

NAAM: Gunhild Heeringa

GEWICHT

5 JUL 1943	5.800
9 JUL 1943	6.100
29 OCT 1943	7.650

K 1081

Bij opname stamkaart en alle distributiekaarten meebrengen.
+ illegaal + pers. bezit Betaald f. 3

No. f

EMMA-KLINIEK
PARKWEG 15 - 's-GRAVENHAGE
TELEFOON no. 551920.

ZWANGERSCHAPSKAART
à f 3,-

Naam Mrs. Heeringa - Nilsen
Adres Aronskelkweg 84
Ingeschreven 22 Sept - 1942
Leeftijd 32 j. ; I Para.
Partus: 8 Febr. '43

Deze kaart, welke steeds meegebracht moet worden, geeft recht op geregelde controle aan de Emma-kliniek, op:
Taxi dag en nacht 11.59 J Maandag, Dinsdag en Donderdag van 2 tot 3 uur.

Steeds urine meebrengen.
De eerstvolgende datum voor controle-onderzoek is:
24 October
7 November
5 Januari

K 1084

Al onze Opa's en Oma's

Na de tweede wereldoorlog was het een moeilijke tijd. Er werd een huishoudboekje bijgehouden om te zien waar het geld bleef.

Hieronder een paar pagina's uit het boekje.

Om de prijzen te kunnen interpreteren: € 1,00 is F. 2,20

Ontvangsten			Uitgaven		
Mai. 1946. Maand			Mai. 1946. Juni '46.		
31/11/46	Over kas.	f. 677.93.	1/6	Van Grootenbroedfeld	50. —
			1	Brandsdoffen	25. 10.
			4	Winnonderhoud	10. —
			4	Caupen broekje voor kistje	1. —
			5	Gebroeg's boeute (pomp)	1. 45.
			5	Linsmade	0. 30.
			5	Traamkaart	1. —
			6	kapper	0. 55.
			8	Plaai voor Fincksteeuw	1. 85.
			8	Tandembroek voor Cp.	1. 50.
			8	Overstapje Ham.	0. 15
			8	Tandpasten	0. 45.
			10	Deernich. Hode kamin. pakked	15. —
			10	Reizen Sally Salminen	0. 90
			19	Radio reparatie	17. 30.
			19	Boek voor Sieue	6. 65
			20	Droef voor kaartspaten	3. 95.
			20	Stroikend geld.	30. —
			20	Bommenbroekje (kistje)	1. —
			20	Tisch en broekje	0. 10

Al onze Opa's en Oma's

Ontvangsten		Uitgaven	
Maand		19	
	240,00		22,58
3/11	105,00	2 melk 7/10 kaas 7/10	0,96
		4 kachew Melk	3,80
		3 melk 7/10 Droog 7/10	2,68
		1 groente 7/10 7/10	2,31
		1 schijf Trank	0,50
		4 melk 7/10 brood 7/10	0,20
		3 kachew 7/10 Melk	0,95
		3 melk 7/10 brood 7/10	2,73
		4 kachew 7/10 Melk	3,10
		1 vlees 7/10 (vlees 7/10)	3,85
		5 melk 7/10 l.	0,98
		1 brood 7/10 melk 7/10	1,20
		1 kachew 7/10 Droog 7/10	3,19
		6 melk 7/10 brood 7/10	1,86
		1 kachew 7/10 groent 7/10	3,22
		1 melk 7/10	1,92
		8 melk 7/10 brood 7/10	1,88
		9 melk 7/10 brood 7/10	1,13
		1 groente 7/10 melk 7/10	2,78
		1 eeg 7/10	0,75
			<u>169,38</u>

Ontvangsten		Uitgaven	
Maand		19	
	245,00		269,38
		10 melk 7/10 kachew 7/10	2,98
		1 kachew 7/10 kachew 7/10	2,35
		1 brood 7/10	0,21
		11 melk 7/10 brood 7/10	1,58
		1 melk 7/10 groente 7/10	3,74
		1 kachew 7/10 kaas 7/10	0,54
		1 kachew 7/10	6,54
		12 melk 7/10 kachew 7/10	15,83
		1 groente 7/10 brood 7/10	3,65
		13 melk 7/10 brood 7/10	2,77
		15 Rob 7/10 9 Spood 7/10	2,20
		13 was 7/10 melk 7/10	2,52
		15 melk 7/10 kachew 7/10	3,84
		16 melk 7/10 brood 7/10	1,50
		1 kaas	0,50
		17 melk 7/10 brood 7/10	0,84
		1 groente 7/10 kachew 7/10	1,21
		1 melk 7/10 kachew 7/10	1,75
		1 kachew kachew	0,85
			<u>327,61</u>

Gunhild Benedicte Heeringa

Gunhild brengt haar jeugd door in Den Haag aan de Aronskelkweg 84. *(Foto links)*

Zij gaat naar de Openbare Lagere school in de duinen van Kijkduin. *(Foto rechts)*

Het botert niet echt in de familie doordat Oma (Omoes) van vaders kant bij de familie inwoont. Vader is vaak ziek en luistert erg naar zijn moeder. Het komt zelfs tot een scheiding van 'tafel en bed' tussen beide ouders.

Gunhild en haar moeder verlaten begin 1956 de Aronskelkweg en wonen op de Ridderlaan bij de heer Slotemaker de Bruïne. Een jaar later gaat vader in Delden wonen en ook Omoes verhuist naar een verzorgingsappartement in Delden. In 1958 overlijdt haar vader. Zij verhuist met haar moeder naar de Hofzichtlaan 1. Zij woonden daar in bij ds. Hylkema op een paar gemeubileerde kamers. Eigen meubels waren opgeslagen. Daarna werd verhuist naar de Gallileistraat 144, bij de fam. Hesselink maar hier wel met de eigen meubels. Gunhild maakt in de tussentijd haar middelbare scholing af.

In 1959 hertrouwt haar moeder in Hengelo met Martin Meijer en zij krijgt er twee (stief)broers en een -zus bij.

Moeder en dochter gaan in Hengelo bij de familie Meijer aan de Anninksweg 73-75 inwonen. De fa. Meijer heeft daar een bloemenzaak / kwekerij. Zij volgt hier een jaar lang de vormingsklas in Enschede.

Zij is te jong voor een verpleegstersopleiding en gaat in 1961 voor een klein jaar naar Denemarken om daar bij Christian Birkegaard, een neef van haar moeder, op de boerderij in Hasselager mee te werken. Dit is de boerderij waar haar grootmoeder geboren werd en die al 5 generaties in de familie was. (Zie hoofdstuk

Nielsen).

Op de foto hierboven (1966) is ze even weer in Denemarken. Samen met een aantal nichtjes wordt een feestje gevierd.

September 1961 gaat zij de verpleegstersopleiding in het Rode Kruis Ziekenhuis in aan de Sportlaan in Den Haag volgen.

Het eerste jaar woonde ze intern in het ziekenhuis. Daarna verhuisde zij naar de Patrijsslaan. Vanaf 1963 tot 1966 woont zij in de Hanenburglaan 64.

Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's

Gunhild vertrekt eind juli 1966 met twee vriendinnen, Tine van Vliet en Phine van Kessel, naar Oostenrijk om daar in een Ziekenhuis/Sanatorium in Natters bij Innsbruck te gaan werken. Eind 1969 komen twee van de drie meiden terug. Phine heeft in Oostenrijk een man leren kennen en trouwt daar.

Terug in Hengelo gaat ze werken in het Kon. Juliana Ziekenhuis (KJZ) in Hengelo. Ze woont dan weer bij haar moeder aan de Kortenaerstraat 60. Het ging slecht met Martin Meijer, de man van Signe en hij kwam in 1969 na een lang ziekbed te overlijden. De bloemenzaak en kwekerij werden verkocht. Signe kreeg het vruchtgebruik over het huis aan de Kortenaerstraat waar zij inmiddels woonde.

(meer over Signe en Gunhild zie Nielsen)

In 1970 leert zij Karel Tamboer kennen die in Hengelo op kamers woont en bij Hollandse Signaalapparaten, het huidige (2007) Thales, werkt. Ze kopen een nog niet gebouwd huis in Haaksbergen en gaan in 1971 trouwen in Hengelo. Gunhild blijft in het KJZ werken tot eind 1972 wanneer zij stopt omdat dit een te zware belasting is voor een zwangere vrouw.....

Al onze Opa's en Oma's

Karel Doormanstraat 69, Haaksbergen in 1974

2017

Enkele pagina's uit het Poëzie album van Gunhild

27.3.'54.

Dit album is het eigendom van
Gunhild Benedicte.
Mijn Vaders familie naam is
Heeringa
Ik ben in Den Haag geboren op
2 Januari 1943.

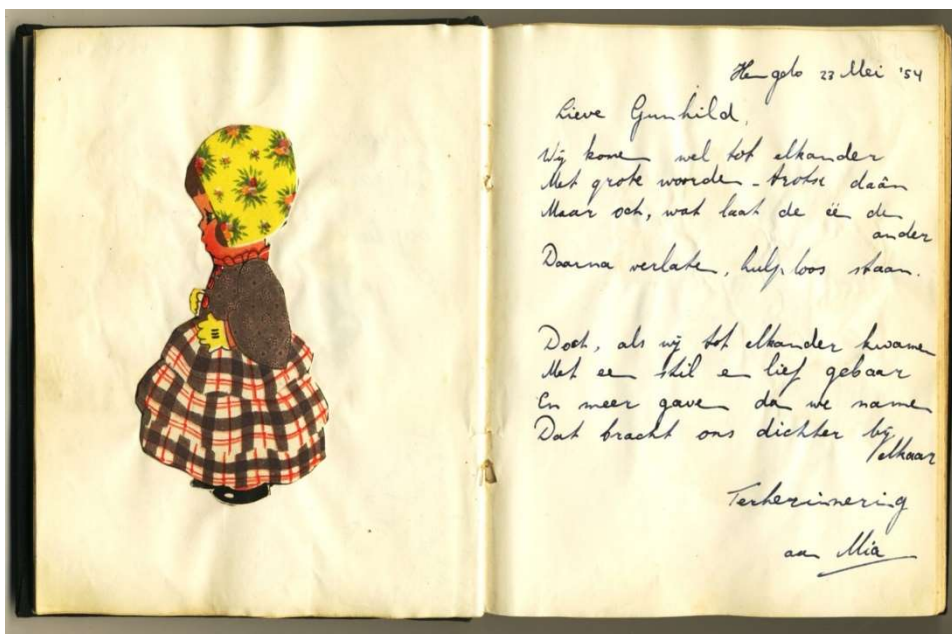
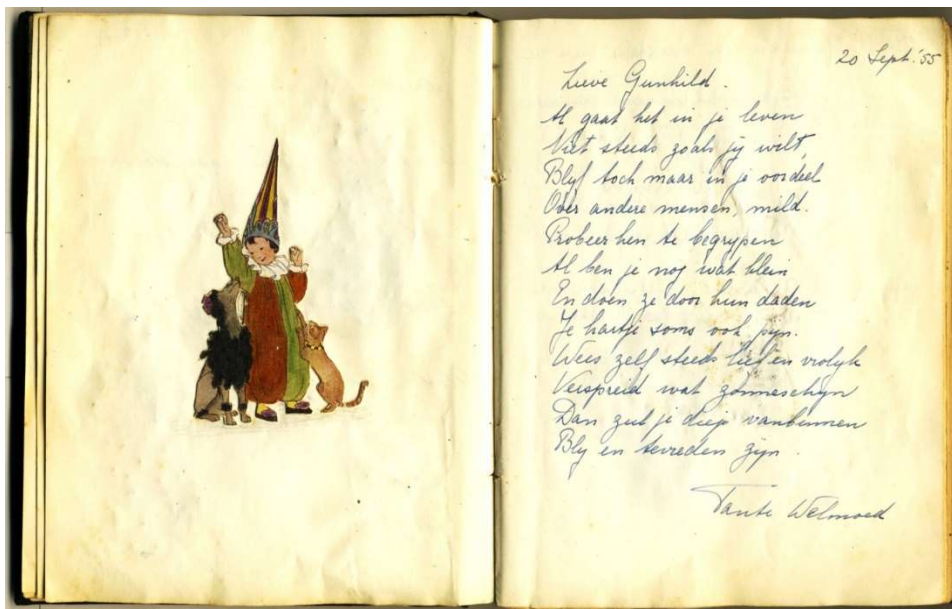

Al nu heel lieft Gunhild
Aldit fleur dij; want du gras
vrij's Gid' tot kende'
hele nu du bil moedel
friet met veldens slude.
Aldij red tot vinkels magt
stjernevire vil lyse!
met el. paderv' i' jagt
spel du aldij gze.
Kamp tot alle, kook des hae
de, om een ad gese
de et vied of red
d'and' ikke heten
d'anniel.

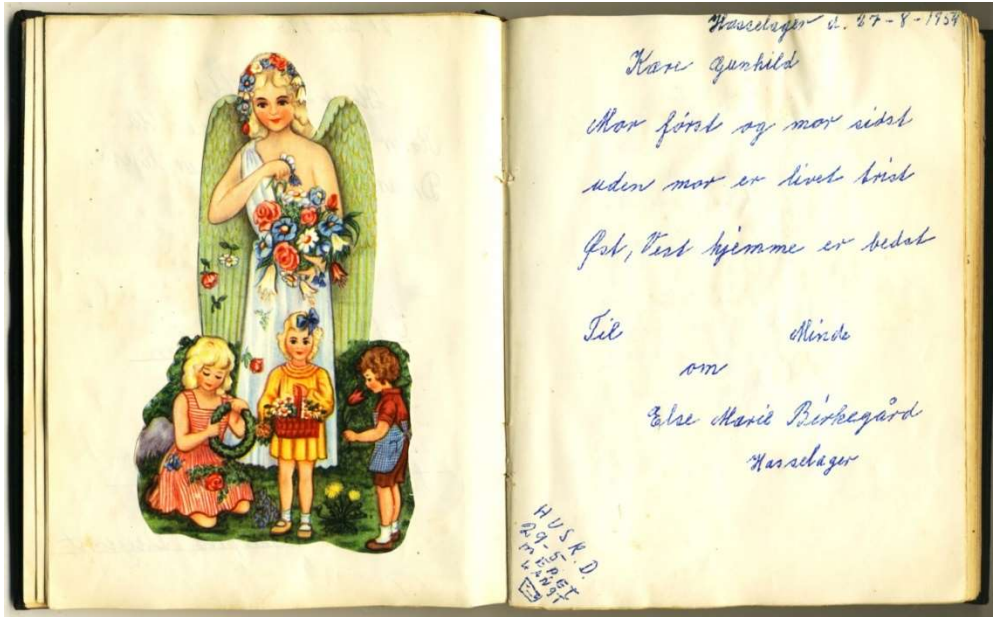
Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's

Klaasesz / Monsma

Janssen

Mulder / Barends

Al onze Opa's en Oma's

Hoofdlĳn geschiedenis Klaasesz

(Onderzoek Frederik Gerard Moquette 1994)

De tot dusver oudst gevonden voorvader van het geslacht Klaasesz was Igle Jans. Hij behoorde wellicht tot in de Spaanse tijd om hun toen reeds aanwezige doopsgezinde overtuiging naar Altona bij Hamburg gevluchte Friezen, die omstreeks 1711 weer waren teruggekomen en zich in Holwerd hadden gevestigd. Igle was leerlooier-schoenmaker en winkelier en woonde tijdens de Kerstvloed van 1717 in 'het' hoekhuis in Holwerd. Hij zag gevaar in de aardappel als volksvoedsel, vinden wij nog van hem vermeld.

De zoon van Igle en Dieuke Jans, dochter van Jan Jansen, molenaar en liefdeprediker in Altona, Klaas zette de zaak van zijn vader voort en werd in 1796 gekozen tot representant van het Friese volk (in de Staten-Generaal?). De Bataafse omwenteling van 1795 had geleid tot de gelijkstelling van alle geloofsovertuigingen voor de wet, waardoor het voor doopsgezinden en andere dissenters weer mogelijk werd openbare functies te aanvaarden. Sinds de onthoofding van Oldenbarneveldt, waarmee de strijd tussen remonstranten en contraremonstranten in 1619 door Maurits in het voordeel van de laatsten was beslist, was dat onder het stadhoudelijk regime slechts voorbehouden geweest aan leden van de Nederlands Hervormde kerk. Klaas werd in 1797 voorzitter van het Provinciaal Bestuur van Friesland. Reeds zijn vader en hij behoorden dus tot de intellectuele en financiële bovenlaag van Holwerd vanaf hun vestiging in Friesland.

De oudste zoon van Klaas en zijn vrouw Rixtje Jans, dochter van de boer en eigenaar van Unemasate in Blija, Igle Jan, staat slechts vermeld als gardenier, was dus wat simpeler als zijn vader en kennelijk niet in staat diens rol over te nemen.

De dan volgende dochter, Ytske Klazes, trouwde met Jilles Jakobs Hayma, meester verver in Ternaard. Tegenwoordig zouden wij zeggen huisschilder. Klaas Heeringa vermeldt in zijn getypte Stamboom der familie Klaasesz van hun oudste zoon Jakob: 'als soldaat onder Napoleon omgekomen', een gegeven dat mij vanaf de eerste keer dat ik het las, nu zo'n vijftig jaar geleden, sterk heeft geïntrigeerd. Was dat bij de beruchte terugtocht uit Rusland, bij voorbeeld bij het oversteken van de Beresina geweest? W.J. Bokma de Boer vermeldt evenwel in zijn Genealogie Klaasesz in het Genealogysk Jierboekje 1974 dat Jakob in 1826 huwde met Ytske Jans Wiersma. Daarmee is een - naar het zich liet aanzien tragisch - familieverhaal onderuit gehaald.

Ytskes zuster Dieuke Klazes trouwde met Gerben Hyltjes Koopmans, koopman in Holwerd en de jongste dochter Rixtje Klazes met Johan Gerks Bouma, winkelier in Holwerd. Dieuke was de grootmoeder van Gerben Bierma, Rixtje die van Rixtje Bergman. Deze achterneef en nicht zouden later met elkaar trouwen en de beste vrienden worden van Jacob Heeringa en Renske Klaasesz. Renske was weer een achternicht van hen beiden.

De tweede zoon van Klaas Igles en Rixtje Jans tenslotte, Jan Klazes, zou in 1811 de geslachtsnaam Klaasesz aannemen en was onze volgende directe voorvader. Hij voelde meer voor leren dan voor leer, vinden wij vermeld, ging dus evenmin als zijn broer in de zaak van zijn vader maar, na het aflopen van de Franse school in Dokkum, werken op een notariskantoor in die stad. In 1809 werd hij zelf tot notaris in Dokkum benoemd. Waarschijnlijk heeft hij de oude opgevolgd. Bij KB van 22 juni 1816 werd hij tevens tot

secretaris van de grietenij West- Dongeradeel benoemd, wat hij bleef tot 1843. Inmiddels was hij in 1818 tot notaris in Ternaard benoemd, wat hij tot 1848 zou blijven.

In 1810 was hij getrouwd met Renske Harmanus Boekhout, dochter van de tamboer en stadsomroeper van Dokkum, Harmanus Boekhout, en Rienkje Rinks. Renske deed veel voor de armen, maar bovenal zal zij zich hebben gewijd aan de opvoeding van de twaalf kinderen die zij en Jan kregen.

Jan kocht in 1817 de ruïne van het oude slot Herwey. Dat was oorspronkelijk gebouwd door een minstens tot het begin van de 15e eeuw teruggaand adellijk geslacht Herwey, waarvan echter de laatste draagster van die naam al in 1540 was overleden. Het slot was sindsdien in het bezit gebleven van de (aangetrouwde) familie en had steeds zijn naam behouden. Reeds vanaf het begin van de 18e eeuw was het niet meer bewoond geweest door de familie maar verhuurd. Het was steeds meer verwaarloosd en in 1817 dus een ruïne. Jan Klazes liet het afbreken en verving het door een nieuw Herwey, met behoud van de oude singels en grachten, waarop 's winters hardrijderijen op de schaats werden gehouden.

Jan Klazes had in de Franse tijd veel geld verdiend, omdat alle officiële stukken in het Frans moesten worden vertaald en hij een van de weinigen in die omgeving was die die taal beheersten. Later, in Ternaard, vertrouwden de boeren hem bovendien hun geld toe, ter bewaring. Voor zover er toen al cheques waren hadden de boeren daar geen vertrouwen in. Zij leverden dus kisten met gouden munten en baren goud bij hem in, die tot in de gang van het huis stonden opgestapeld. Zijn kinderen en wellicht ook Jan en Renske durfden 's avonds soms niet naar bed uit angst voor een overval.

Voor zover bekend deed Jan niets anders met dat geld dan het bewaren, ongetwijfeld wel tegen een vergoeding. Waarom de boeren meer vertrouwen hadden in het bij hem onderbrengen dan ergens bij hen zelf vermeldt de historie niet. Maar Jan belegde het niet op welke manier dan ook. Dat had kort daarvoor, toen de Fransen Prins Wilhelm von Hesse Hanau naar Denemarken hadden verjaagd, Mayer Amschel, die zijn Wechselstube in het joodse ghetto van Frankfurt dreef, met het hem toevertrouwde geld van die prins wel gedaan. Nu is er de Rothschild- dynastie. Ik trek de vergelijking niet verder door, niet het minst omdat die bij verlenging wel eens erg mank zou kunnen gaan, maar toch...

De oudste zoon van Jan en Renske, Harmanus, nam later de naam van zijn moeder erbij en noemde zich Boekhout Klaasesz. Hij schreef zijn Levensherinneringen op, die tenslotte in het bezit zouden komen van zijn achterneef Pieter Christiaan Klaasesz. Na diens overlijden in 1944 kwamen zij waarschijnlijk terecht bij de voogden van de geestelijk onvolwaardige zoon, Jilles, van Pieter en zijn vrouw en nichtje, Rixtje Klaasesz-Klaasesz, en zijn sindsdien verloren geraakt. Enkele stukken eruit zijn door Harmanus' achterneef, Dr. Klaas Heeringa, en Dr. G.A. Wumkes, archivaris van Friesland, gepubliceerd. De eerste gaf in zijn Herinneringen aan een Friesch schuttersofficier de belevenissen van Harmanus tijdens en vlak na de Belgische opstand 1831-1834 weer, de tweede de herinneringen van Harmanus, als liberaal lid van de Provinciale Staten van Friesland aan een bezoek aan Thorbecke. Zo weten wij iets uit die Levensherinneringen. maar helaas niets van wat hij over de familie heeft verteld. Jan en Renske kregen dus twaalf kinderen, zes zoons, zes dochters. Van deze laatsten stierf een, acht jaar oud, aan de gevolgen van een besmettelijke, na de overstroming van 1826 uitgebroken ziekte. Kennelijk sloeg de zee bij Noordwester storm af en toe over de dijk of brak de dijk. Wij zagen al de Kerstvloed van 1717. De kort na haar dood geboren

dochter kreeg weer haar naam, zoals toen gebruikelijk en ook elders in de familie voorkomend.

Voor zover zij daar de capaciteiten voor hadden kregen de zoons een goede opleiding, de dochters niet meer dan die van de lagere dorpsschool van Ternaard.

Harmanus ging via die dorpsschool naar de Franse kostschool in Leeuwarden, kwam als klerk op het kantoor van zijn vader en deed in 1836 examen voor notaris. In datzelfde jaar werd hij benoemd tot notaris in het kanton Holwerd met als standplaats Ternaard. In 1848 volgde hij zijn vader op. In 1874 kreeg hij eervol ontslag, na 35 jaar notariaat.

De tweede zoon, Klaas, onze voorvader, had kennelijk geen grote intellectuele gaven, of wellicht ook geen belangstelling om te gaan 'leren' en werd boer op een van de boerderijen ('plaatsen') die zijn vader bezat. Hij stierf, 48 jaar oud, in 1860. Zijn vrouw, Jantje Klaasesz-Monsma, dochter van de boer Durk Klazes Monsma en Ytske Heslings, dus van huis uit vertrouwd met het boerenbedrijf, leidde daarna de boerderij van haar man bekwaam tot hun zoon Dirk die leiding kon overnemen. Hij stierf echter al in 1875, 32 jaar oud, tengevolge van de trap van een paard. Zijn vrouw, Trijntje Klaasesz-Broekens, hertrouwde met een boer, Klaas Postma. Zij zouden met hun inmiddels geboren zes kinderen in 1896 naar Amerika emigreren. Het enige in leven gebleven kind uit Trijntjes eerste huwelijk, Hitje Klaasesz, was al verloofd met haar neef Klaas Heeringa en bleef achter. Zij zou wel veel corresponderen met haar moeder en haar stiefzusjes, maar hen nooit weerzien. Hoe het met de boerderij verder is gegaan is mij niet bekend. Volgens de beschrijving van haar nichtjes Akke en Ytske Grasma was hun tante Jantje Klaasesz-Monsma ('oude Jantje moei') 'een echte stoere Friezinne'. Ze wond er geen doekjes om, durfde iemand de waarheid wel te zeggen, doch (was) tevens vriendelijk en gastvrij. Een trouwe meniste kerkgangster was ze. (Wat - naar mijn moeder mij vertelde - de stoof was, die in de kerk met een gloeiend kooltje erin voor haar klaar stond, heb ik nog. F.M.) Ze miste er nooit. En als wij (Akke en Ytske) er eens een keertje misten en we kwamen dan later bij haar dan was 't al gauw: "je was niet in de kerk; hoe was dat zoo?"

Jantje woonde op het laatst van haar leven en tot haar dood in het huis in Ternaard dat in elk geval in de jaren zeventig van deze eeuw door de burgemeester van Westdongeradeel werd en wellicht nog steeds wordt bewoond. (*Na de vorming gemeente Dongeradeel, waarin Ternaard opging, niet meer, maar het huis staat er nog steeds 1994*)

De derde zoon van Jan en Renske, Jacob, werd apotheker (in Steenwijk), de vierde, Jilles, van 1847-1862 secretaris, daarna burgemeester van Westdongeradeel tot zijn pensionering in 1892. Hij woonde met zijn gezin, samen met zijn broer Harmanus, op Herwey. Na diens overlijden in 1876 was hij de hoofdbewoner. In 1895 werd Herwey gekocht door de gemeente en gesloopt, een deel van de grond werd spoorwegterrein.

De vijfde zoon, Jan, had blijkbaar ook geen 'leerhoofd' en werd eveneens boer. Hij bleef ongehuwd, maar was wel een grote kindervriend, volgens Akke en Ytske. Als de school uitging, deelde hij 'vaak een cent uit aan de kinderen of een kleine centerse taaipop'.

De zesde zoon tenslotte, Frederik Ignatius, werd Doopsgezind predikant en huwde Alida Cornelia de Boer. De volwassen geworden meisjes waren 'uiteraard' voorbestemd voor het huwelijk en bereikten alle vijf deze staat. De oudste, Rixtje, trouwde met de broer van Jantje, Klaas Durks Monsma, boer, en werd de grootmoeder van Akke en Ytske Grasma. Volgens deze laatsten kwamen de broers en zusters Klaasesz met hun gezinnen eenmaal per jaar bij

Rixtje en Klaas op de boerderij tezamen.'Grootmoe had dan al vroeg de *prumenbolle* klaar. Eerst koffie drinken met een zwart klontje (kandij F.M.). Dat klontje kwam in 't holle schoteltje waar het kopje koffie dan in werd geleege. Na 't eten met een flink stuk vleesch thee drinken. Weer met 'n klontje. Na de thee borrelen maar niet elk een glas maar samen uit een familieromer. Wij hebben nog zoo'n glas. Dan werd er gezamenlijk gezongen, Oom Harmanus, notaris, was voorzanger. Hij zong het 1e gedeelte de anderen het refrein. (Aangenomen mag worden dat het voornamelijk om Friese liederen ging, zoals - zeker tot voor kort - in Friese families gebruikelijk. Het gezegde Frisia non cantat is daarom ook onzin. Maar bij de familie Klaasesz ook wel Hollandse liedjes, zoals het vervolg van wat Akke en Ytske vertellen aantoont. F.M.) Ook werd gezongen "Al mijn eendjes zwemmen in 't water." Daarna kwam 'n koffiemaaltijd met roggebroomd, wittebrood, kaas, ham, vleesch enz. Ik vergat nog dat de heeren uit lange goudse pijpen rookten die werden aangestoken op 'n kooltje vuur dat in een bruin koperen komfoortje lag. De Klaasesz familie waren vriendelijke gulle mensen.

De tweede dochter, Rienkje, trouwde met Dr. Bokke Bokma de Boer, arts in Ternaard, waar hij het tweede slot in dat dorp *De Spijker* bezat en bewoonde en was tevens lid van de Provinciale Staten van Friesland 1865-1871. Zijn eerste twee jaren daarin vielen samen met de laatste twee van zijn zwager Harmanus.

De volgende dochter van Jan en Renske, Jetske, trouwde een andere arts, Dr. Jacob Worp van Peyma, met een "winstgevende praktijk" in Anjum, die hij verkocht toen Jetske, hun kinderen en hij met zijn vader Worp van Peyma, die in 1849 met al zijn kinderen en kleinkinderen naar de V.S. emigreerde, meeging. Vader Worp van Peyma was een veelzijdig man, die zelfs vanuit Amerika in 1850 nog een plan publiceerde om een dam aan te leggen tussen Ameland en de vaste wal bij Holwerd, niet alleen om verdere overstromingen tegen te gaan, maar ook om na verloop van tijd het achter die dam aangeslibde land in te dijken. Het is er niet van gekomen.

De vierde in leven gebleven, een jaar na het overlijden van haar zusje Dieuke geboren dochter kreeg, zoals wij zagen, weer die naam en trouwde met Ds. Albertus Bokma de Boer, hervormd predikant en geen familie van zijn zwager Bokke. Dieuke en Albertus werden de ouders van Sjoukje Maria Diderika Bokma de Boer, die zou trouwen met (en in 1907 weer scheiden van) de socialistische voorman in de politiek Mr. Pieter Jelles Troelstra. Zijzelf kreeg bekendheid door het schrijven van, veelal sociaal bewogen kinderboeken, als Afke's Tiental, onder het pseudoniem Nienke van Hichtum.

Het laatste kind en de vijfde in leven gebleven dochter van Jan en Renske tenslotte, Sjoukje Maria Diderika (was Nienke van Hichtum naar haar genoemd?) trouwde eveneens met een - maar nu doopsgezind - predikant, Ds. Adrianus Bartholomeus van Kuyk.

Het wordt tijd een generatie verder (of dichterbij) te gaan, naar de kinderen van Klaas en Jantje.

De oudste, onze voormoeder Renske Klaasesz, trouwde met Jacob Heeringa, oorspronkelijk onderwijzer, later hoofd van de dorpsschool in Ternaard, tenslotte schoolopziener in het Arrondissement Onderdendam, wonend in de stad Groningen.

Renske's zuster Ytske trouwde met Rients Koopmans, van beroep koopman in Franeker.

Over hun broer Dirk, diens onverwachte dood door de trap van een paard, het emigreren van zijn weduwe Trijtje met haar tweede man en het achterblijven van haar dochter Hitje staat

Al onze Opa's en Oma's

hierboven alles.

De jongste zoon van Klaas en Jantje, Jan, secretaris van Lemsterland, trouwde met Ytje Stiensma. Hun zoon Klaas, arts, had een hechte band met de kinderen Heeringa, mede omdat hij tijdens zijn studie in Groningen bij hen in huis had gezeten. Zijn zoon Jan werd aan het eind van zijn carrière gouverneur van Suriname en tenslotte Commissaris van de Koningin in Zuid-Holland.

F.G. Moquette, 1994

Huwelijksinschrijving Rinske Klaasesz en Jacob Heeringa, 1864 Ternaard

N° 62.

Op het jaar Eenduisend acht hondred vierenzeestig, den een en twintigsten der maand July 1864, zijn voor ons J. de Willems Heeringa, Notararis, Notararis van den Burgerlijken Stand der Gemeente Westlangeradeel, Provincie Friesland, gecompareerd:
Jacob Heeringa, oud vijftien twintig jaren, geboren te IJtkerk, Gemeente Westlangeradeel, wonende te Ternaard, van beroep Hooglanderswijzer, meederjarige zoon van Gevild Jacob Heeringa, overleden, en diens wazlatene weduwe Teijpe Pieter Posthumus, dave. alle beroep veruende te IJtkerk veruende, bij de voltrekking van dit huwelik tegenwoordig en hare toestemming gevende.

Rinske Klaasesz, oud drie en twintig jaren, geboren te Ternaard, zonder beroep, woonende alhier, meederjarige dochter van Klaas Klaasesz overleden, en zijne wazlatene weduwe Jan uffe Steensma, And bewoosche mede te Ternaard woonde, te ligg, bij de voltrekking van dit huwelik tegenwoordig en hare toestemming gevende.

Alte ons verzoekt hebben, het door hen voorgenaam, huwelik te voltrekken, waaraan de offentlijken opzondag den tienden en twentenden deser maand telkens des voormiddags ten elf ure voor de kerken van ons Gemeentebest zonder schieking hebben plaats gehad.

En hetken de comparanten tot dat einde aan ons overgelegd: Ten eersten, zijne Geboorteacte van Ten tienden, de acte van overlijden hiinnen van derd, in Tonderden, het Betijfchut van voldeening van de Nationale Militie, van den Bruidstrij.

Ten tweeden, door de comparanten, factien en getuigen voor ons onder eede verklaard, dat de geachte naam van de moeder des bruidgoms in de overgelegde geboorteacte van den bruidgom abusief veruend als Posthuis, en moet zijn Posthuis met gelijk ook geblijft uit de hierbij overgelegde acte van overlijden van des bruidgoms vader.

Daarna end hiin in het openbaar hebben opgevraagd, of zij elkander wederkeering te voldegenooten en getrouwtijke al de plichten zultten vervullen, welke door de Wet van den Koninkrijken staat zijn verbonden, waarna op soete afvrentelijck een toestemmende antwoord is gegeven, hetken wij in naam der Wet verklaard

dat 3

dat Jakob Heringa en Pienke
Maasels, bovengenoemd, door den recht van
elkander zijn verkonden.

aldus voltekken op het Gemeentehuis te
Ternaard, op dato voorschreven, in tegenwoordig-
heid van Stefke Agewals Postma, oud spoor en
wieljager, Wijwaachter, Pietje Mierks, Arbeider,
Loude Luce en wijflij jener, arbeider, Roelof Johan
Theren, oud acht en twintig jaren, secretaris
en Gerben Bierma, oud Luce en twintig jaren of,
Kloek, altesamenende te Ternaard en aan dat Land-
paraten niet-verwant.

En is hiervan deze acte opgemaakt, welke na
voorlezing door ons, de Comparanten bruijggen
en bruid, hiinne moeders en de getuigen is
gesehen.

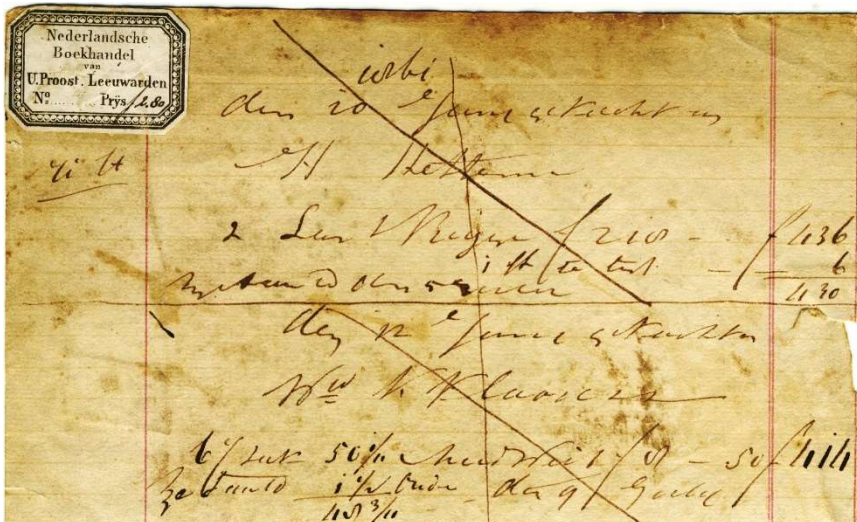
J. Heringa Pienke
Postma Klaas
P. Maasels T. Postma
P. Bierma J. Maasels
P. Maasels

J. Maasels

Al onze Opa's en Oma's

De dorpschool in Ternaard. Jacob Heeringa was hier onderwijzer en later schoolhoofd.

Aankoop van 67 zakken (Boek?) weit van Jantje Klaasesz-Monsma door molenaar (-bakker?) in Ternaard in 1861

Al onze Opa's en Oma's

Letterlap in lijst van Jantje (Dyrks) Monsma gemaakt in 1824

Al onze Opa's en Oma's

Het doek, 30 x 45 cm, is in de loop van bijna twee eeuwen erg verbleekt en dus moeilijk te lezen. Het is naar alle waarschijnlijkheid een erg kleurig doek geweest gezien de verschillende tinten die nog aanwezig zijn. Met wat moeite zijn de volgende teksten te ontcijferen.

Opmaak van de Letterlap:

Eerst zes regels letters van het alfabet.

D K, links staat voor **Dyrk Klazes**, de vader van Jantje.

Y I, rechts staat voor **Ytske Ians Hestings**, de moeder van Jantje. Jans wordt daar geschreven als Ians.

Dan de levensboom geflankeerd met de sierlijke letters **I D**. Onder de boom het jaartal **1824**

Iets lager links: **K D** en rechts **I D**. Het is niet duidelijk wat hiervan de betekenis is.

Daaronder in blauw: **IANTYE Dyrks** Jantje Dyrks dus. De J,Y en I worden door elkaar gebruikt. De N staat gespiegeld.

Haar naam wordt geflankeerd met een set onbekende initialen: **K I – A D --- I M – R I**
???

Lager met grote letters:

K D, initialen van oudste broer Klaas Dyrks

R D, initialen van haar zuster Renske Dyrks, getrouwd met Jacob Heeringa

A D, initialen van haar zuster Anna Dyrks

A D, initialen van haar zuster Akke Dyrks

Helemaal onderaan:

INANTYE MONSMA HEEFT 18 24 DESE NAAIDOEK GEMAAKT 1824

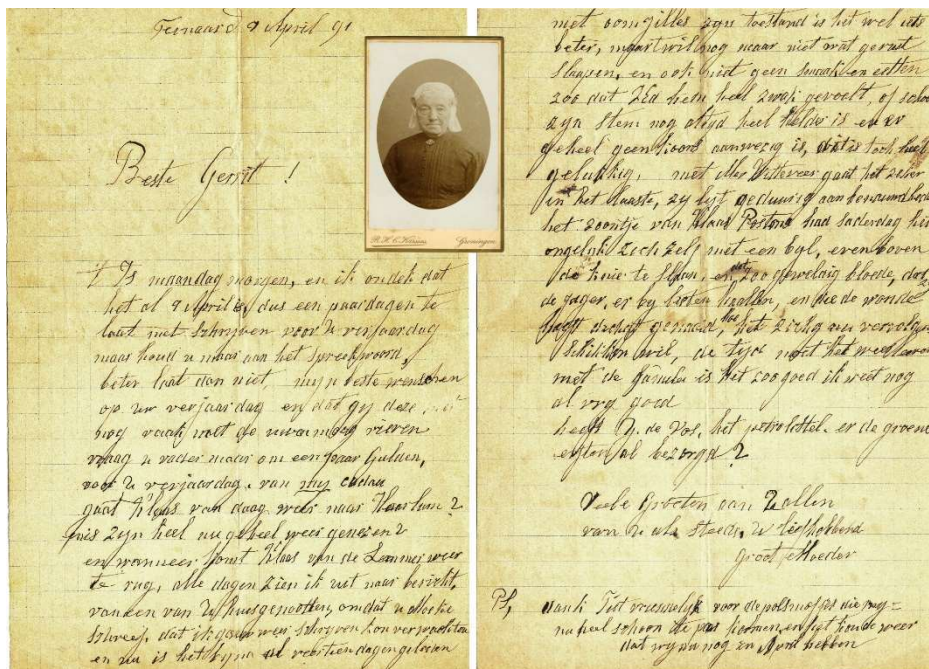
Al onze Opa's en Oma's

Hier nog een detail van het doek.

Al onze Opa's en Oma's

Een briefje van Jantje Klaasesz-Monsma aan haar kleinzoon Gerrit Heeringa. 7 April 1891, net te laat voor Gerrit zijn zestiende verjaardag. Jantje is 78 jaar.

Ternaard 7 April 91

Beste Gerrit!

't Is maandag morgen, en ik ontdek dat het al 7 April is, dus een paar dagen te laat met schrijven voor U verjaardag maar houd u maar aan het spreekwoord, beter laat dan niet, mijn beste wenschen op uw verjaardag en dat gij deze nog vaak met de uwen mag vieren vraag u vader maar om een paar Gulden, voor de verjaardag van mij cadeau gaat Klaas van daag weer naar Haarlem? En is zijn keel nu geheel weer genezen? En wanneer komt Klaas van de Lemmer weer te rug, alle dagen zien ik uit naar bericht, van een van U huisgenooten, omdat u Moeke schreef, dat ik gauw weer schrijven kon verwachten en nu is het bijna al veertien dagen geleden met oom Jilles (broer van haar man kpgt.) zijn toestand is het wel iets beter, maar wil nog maar niet wat gerust slaapen, en ook niet geen smaak en eetten zoo dat hem heel zwak voelt, of schoon zijn stem nog altijd heel helder is en er geheel geen koors aanwezig is, dit is toch heel gelukkig, met Mev. Witteveen gaat het zeker in het laatste, zij lijdt geduurig aan benauwdheden het zoontje van Klaas Postma had Saterdag het ongeluk zich zelf met een bijl, even boven de knie te slaan, en dat zoo geweldig bloede, dat zij de jager, er bij lieten haallen, en die de wonde heeft dicht genaaid, hoe het zichg nu vervolgens schikken wil, de tijd moet het weer

Al onze Opa's en Oma's

*leeren met de familie is het zoo goed ik weet nog al vrij goed heeft G. de Vos, het
petrolistel er de groene erjten al bezorgd?
Veele Groeten aan U allen van u als steeds, u liefhebbend Groot Moeder
PS, Dank Tiet vreesselijk voor de polsmoffjes die mij nu heel schoon te pas koomen, en het
koude weer dat wij nu nog in April hebben*

Ternaard 2 Mei 1892

Lieve Tiet!

Van harte gefeliciteerd met de dag uwer verjaaring met de wensch van mij en Hitje, (vrouw van kleinzoon kpgt.) dat gij deze en gezonhied kunt vieren, of schoon gij deze deelneming als in het ouderlijk huis niet kunt verwachten, hope ik toch dat gij deze dag met genoeg, met u huisgenooten kunt gedenken. Waart gij zondag avond nog in Rotterdam Tiet? Toen Klaas aan kwam om goede berichten van huis te krijgen wat is dat voor U beide, toch een genot als gij zoo dicht bij elkaar woont, Klaas was heel opgewekt schreef U Moeke mij, Hoe is het bij u aan huis met de schoonmaak? Of is die misschien al gedaan? het is daar bij u naar gij voor veertien dagen schreef alles veel veelijker, dan hier in het koude Noorden, hier is nog geen blaasje aan de boom, en vriest meest nog alle nachten zoo dat er nog weinig vrugten boven de grond zijn en ik dus nog weinig in de tuin heb te doen, zoo als de oude jufvrouw over de vijver bij u, morgens vroeg aan het tuinieren was met mijn gezondheid is het nu weer best en zoo ook met de familie hier, de meesten zijn druk aan de schoonmaak, wij hebben de zolder en de moderne kamer schoon, en het overige moet nog, op Herwey 1) zijn zij zoo wat op halfweg Geesje en Bertha zijn er de vrijdag voor Paasch aangekomen en zijn vandaag een week weer vertrokken, Mietje riesde mee naar Groningen, om de oogarts eens te raadpleegen over haar oogen, waar zij nog al geduurig hinder van heeft Rensk Klaasesz is te Haarlem en het gesticht is, niet voor krankzinnigen maar voor vrouwen die lijden, aan toevallen en zenuwen lijden, Bertha heeft haar van Muntendam, gehaald, onder geliede, van Dr. Evers, tot Zwolle toen was er een pleegzuster va het gesticht, Renske hield haar goed, maar B had telkens zorg dat zij weer een toeval kreeg maar ging goed bij den aankoms wou zij Berthe niet miszen maar toen werd er gezongen en gespeeld en het ander vertrek dat lokte haar dadelijk er heen, en B vertrok.

Gister las ik de Courant dat de Heer Spaneburg, benoemd was te Griepskerk zoo verminder de kansen? als Notaars voor Jan en Ytje te Lemmer, verleden jaar den Heer Klien en vrouw, schoon U het meeste verlies er van heeft, ik zou graag gewild hebben als Jan gezolizeteert had voor die betreken, wat waren zij dan mooi en de roete naar Groningen maar Jan wil er maar niet van hooren om te varanderen. Ytje (haar dochter kpgt.) zou het wel graag willen krijgt gij ook nog al eens bericht, van Lemmer? ik heel zelden, (haar zoon Jan woont in Lemmer kpgt.) van Yke goed berichten U moe schreef mij, wanneer ik plan had om over te kommen, ik had anders plan om wanneer gij en Gr kwam, Tiet, maar nu de Konningen, en Junij en Groningen komen, om er dan te zijn, en gij dan wat langer vacanze vraag, om dan ook een dag of wat bij mij kwam te logeeren, zoo zou ik heel graag willen, zou het zoo niet kunne? Vrouw de Grijs en Hitje gaan naar Leeuwarden daar hebben ze een booven woning gehuurd om dan kostjongers te houden om daar mee wat te verdienen, om dat haar en kommen anders te klien is, wat al treurig, voor haar niet waar?

Sietke Biersma bragt mij de groeten over van U, daar bedank ik u voor Tiet.

Schrijft S ook van haar intiemme verkeerung met Van der Woud, die is Klerk bij Notaris Witteveen, zij zijn op dezelfde dag jaarrig, en hebben dat feest bij G Bierma aan huis met

Al onze Opa's en Oma's

elkaar gevierd dat is een bewijs dat hij er al heel bevriend is, nietwaar?

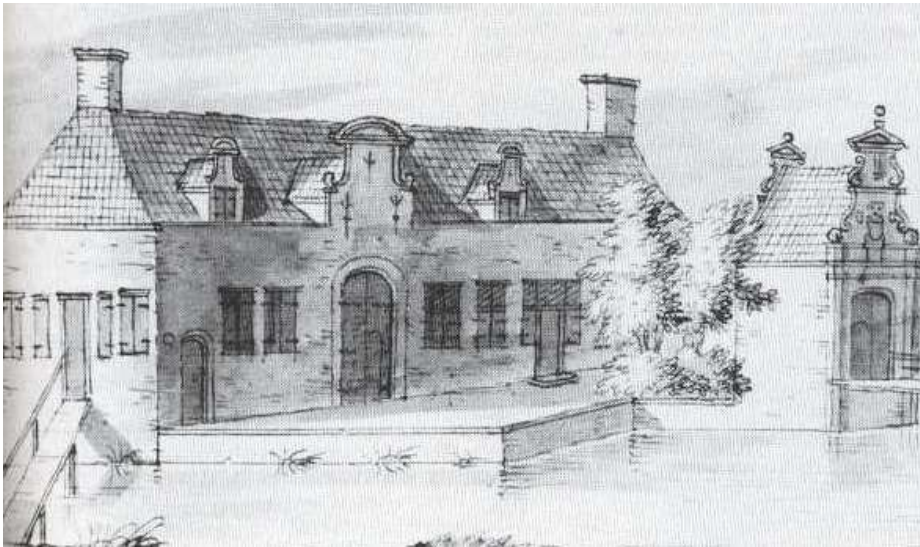
Foekje Hampstra is nu weer te huis, de Doktoren denken om met de operatie maar te wachten een maand, mij dunk, dat is geen goed teken. Toen ik mijn brief haast klaar had ontving eindelijk uit Lemmer bericht het was met haar gezondheid best, zij waren al wat onwennig nu Klaas weer vertrokken was, en voelden dan weer het groote gemis, van haar lieve Hisje (kleindochter van Jan en Ytje, is met 7 jaar overleden kpgt.). Ytje schreef ook al, zoo als ik u schreef zij was blij om Spaneburg, maar zou ook wel eens willen veranders van standplaats, maar dacht dat er niet veel kans op was.

Is het met u gezonthied nog altijd best? en is er ook meer zekerhied van, om met November te vertreken?

Nu lieve Tiet, u nogmaals eens geluk gewencht te hebben, en veele groeten aan U en Klaas van u liefhebbende grootmoe

En laat schielijk eens wat van u beiden hooren

1) De Herwey State te Ternaard van Jan Klaasesz, zie hierna

De Herwey State

De stins Heerwey wordt als woonplaats in 1425 voor het eerst genoemd. De oorsprong ligt vermoedelijk dan ook in de 14e eeuw.

Herwey en Reinsma waren de twee belangrijkste huizen in Ternaard. In de 15e eeuw komen verschillende hoofdelingen voor genaamd Herweisma, tho Heerwey, Hertwey.

De onderwijzer W. de Wendt, die in 1806 in Ternaard was gekomen, schrijft dat er meer dan 40 vertrekken waren in het royaal ingerichte huis. Een volgende eigenaar, notaris en grietenijsecretaris Jan Klaassesz te Dokkum, liet het huis in 1818 afbreken en er een nieuw huis zetten. In 1832 was hij nog eigenaar. Dit huis verdween in 1894, toen het terrein verkaveld werd. Van de twee opstallen die op de kadastrale minuut van 1830 getekend zijn zou het ene dan het nieuwe huis van de notaris moeten voorstellen.

Winsemius beeldde Herwey in 1622 op zijn kaart als adelhuis af. De ligging van Herwey was strategisch: aan de Hereweg naar Dokkum, waaraan de stins ook zijn naam ontleende. Tot 1770 werd Herwey adellijk bewoond. Toen het in 1796 door de erfgenamen van de Aylva's werd verkocht stonden er op het erf twee huizen; een daarvan had meer dan 40 vertrekken.

De State die we op de afbeelding zien, staat op een omgracht terrein, dat via een brug met poortgebouw te bereiken was. Dit poortgebouw had rolwerkgevels en stamt daarom uit de eerst helft van de 17e eeuw. Over de gracht was nog een tweede smalle brug aangebracht, waarover men direct bij een zijingang van de State uitkwam. De State zelf was een langgerekt gebouw van slechts één bouwlaag en werd gedekt door een schildkap. De eenvoudige State stamt mogelijk uit dezelfde periode als het poortgebouw, maar kan ook iets ouder zijn. Het huis was niet symmetrisch, want de toegang tot de State werd gevormd

Al onze Opa's en Oma's

door een grote poortingang, die zich iets naast het midden bevond, met daarboven een uitgemetselde halsgeveltop. Links en rechts van de ingang bevinden zich twee ramen: links 2 smalle ramen met luiken en rechts 2 kruisvensters met luiken en glas-in-lood.

Van de State is niets meer terug te vinden.

Bron: www.stinseninfriesland.nl

Na het overlijden van Jantje Dyrks Monsma, 17 januari 1900, heeft de oudste dochter Renske de ringen van haar ouders bewaard. Via, via zijn ze in het bezit van Fred Moquette gekomen en nu zijn ze bij mij in het archief.

In de ring van Klaas zijn duidelijk zijn initialen K K te zien.

Het familiewapen van Klaasesz

Al onze Opa's en Oma's

Hoofdlĳn geschiedenis Janssen

(Onderzoek Frederik Gerard Moquette 1994)

Willem Roelof Janssen (1912-1951), middelste zoon van Willem Gerard, broer van onze voormoeder Maria C.C. (Mies)Heeringa Janssen, heeft in de Tweede Wereldoorlog naspeuringen gedaan naar de stamboom van de Janssens. Vanaf de oudste door hem ontdekte generaties, rond 1700, trof hij boeren in de Achterhoek aan, op de toen bestaande boerderij het Clapheckinck (Klaphekken) in Tonden bij Voorst. Het valt op dat de eerste die in 1811 een achternaam moest aannemen, krachtens bevel van de Franse bezetter, zich Esse Hendriks Janssen Klaphekken noemde, hoewel hij niet meer op de boerderij zat, maar een eigen herberg met stalhouderij dreef, wel nog in Tonden. Zijn kinderen echter, waaronder voorvader Gijsbertus, noemden zich uitsluitend Janssen en dat zou voor verdere generaties de achternaam blijven.

Het meest waarschijnlijk is dat de portretten van Esse en zijn vrouw Elisabeth de Noo, die Willem Roelof bij afstammelingen langs een vrouwelijke lijn vond, maar nu weer bij de Janssens zijn, gemaakt zijn door een rondtrekkend kunstenaar. Die van hun zoon Gijsbertus en diens tweede vrouw Charlotte zijn in opdracht van de spoorwegmaatschappij, waarbij Gijsbertus 25 jaar had gewerkt, vermoedelijk de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij (HIJSM), gemaakt. Tot het eind van zijn carrière was Gijs, als hoofd- of sectieingenieur, belast met de supervisie van de aanleg van de spoorlijn van Zutpen naar de Duitse grens, toen, voor de Duitse vereniging van 1871, nog de Pruisische grens. Zo kwam hij een tijdlang te wonen in Delden in het kleine, nog bestaande villaatje Het Eyssink. Kort na het gereed komen van de lijn stierf hij in Enschede, in 1867.

Zijn oudste zoon, Hendrik, uit zijn eerste huwelijk, met Elsje Venebrugge, die in 1848 was overleden, werd officier en zou van de reguliere infanterie overgaan naar het Regiment Grenadiers in Den Haag, met als eindrang kapitein. De Grenadiers en Jagers lagen in Den Haag in de in 1824 gebouwde maar door brandstichting in het woelige jaar 1919 totaal afgebrande en niet weer opgebouwde Oranjekazerne. Hendrik zelf woonde op diverse adressen in Den Haag, laatstelijk op Spuistraat 56, toen waarschijnlijk al een bovenhuis boven winkels. Het traktement van een officier was bepaald geen vetpot, in het bijzonder niet voor iemand zonder eigen middelen. Juist in de jaren veertig van de vorige eeuw, na de mislukte strijd om België bij het Koninkrijk te houden, was het leger sterk ingekrompen, waardoor officieren weinig promotiekansen hadden. Daarom stelde Koning Willem II in het geboortjaar van Hendrik, 1844, als troost een onderscheidingsteken voor langdurige dienst in, door de officieren meteen het jeneverkruis genoemd. Hendrik zal het, evenals later zijn halfbroer Johan in Indië, zeker hebben gedragen. Zijn huwelijk met Claartje Stolker bleef kinderloos. Waarom in de familie het gerucht gaat dat zij Stolker van Renesse heette is onbekend. In de Haagse Burgerlijke Stand staat zij slechts als Stolker vermeld. Aangezien wij op het tweede kind van Gijs en Elsje, onze voorvader Christiaan Nicolaas Everhard, nog uitvoerig terugkomen eerst even hun derde en laatste kind, bij de geboorte waarvan mogelijk Elsje is overleden. Dat was Gezina, een levenslustige vrouw die op 30 juni 1871 alleen naar het toenmalige Nederlands Oost Indië, nu Indonesië, vertrok, wellicht als onderwijzeres. Zij zal als een der eersten door het aan het eind van 1869 geopende Suezkanaal zijn gevaren.

Op 4 juli 1872 beviel zij van een dochter. Het resultaat van de oeuvres van een officier aan boord? Hoe het zij, Berend van Delden, die zij waarschijnlijk nog uit Twente kende, was bereid het kind te echten en haar te huwen. Voor die tijd was dat een grootse daad. Dat hij er een - zoals dat toen genoemd werd - voorkind op nahield bij een onbekend gebleven Javaanse vrouw werd heel normaal gevonden. Hij was tenslotte een gezonde man. Maar dat een gezonde vrouw zoiets kon overkomen werd niet geaccepteerd. Opvallend is daarom dat in het boek Het Geslacht van Delden, in 1951/52 samengesteld door P. Moussault te Laren N.H., zij als gehuwd vermeld staan, met die oudste dochter, Eliza, als eerste, gevolgd door nog drie in leven gebleven dochters en een geen jaar geworden zoontje, echter zonder vermelding van tijd en plaats van het huwelijk, zoals in alle andere gevallen wel werd gedaan.

Berend zou het Semarang Stoomboot- en Prauwveer oprichten. Zij gingen tenslotte in goed doen in Duitsland wonen, van waaruit zij beiden in Delden zouden worden begraven. Hun graven met de obelisk erop vallen direct op als men het oude kerkhof van Delden bezoekt. Gijsbertus huwde voor de tweede maal met Charlotte Schonlaub, wellicht met zijn na de dood van Elise in zijn huishouden met kleine kinderen gekomen huishoudster. Zij zou in anderhalf jaar twee zoontjes krijgen. Mies Janssen vertelde van haar vader gehoord te hebben dat een gebrekkig Nederlands sprekende Engelse vriendin tegen Charlotte, ook wel Lotje genoemd, gezegd zou hebben: 'Nou have you wat, one on your arms and one on your afterste!' Op Lotje's arm zat Herman, aan haar rokken hing Johan.

In haar fotoalbum bewaarde Mies naast het portret van Herman de foto van een -Engels- meisje, die zij 'de geheime beminde van Herman' noemde. Haar broer Wim vertelde later het aanzienlijk minder romantische verhaal dat Herman er vele, al dan niet geheime bemindes op na had gehouden en dientengevolge op 24-jarige leeftijd, aldaar verpleegd wegens geslachtziekten, in Cannes overleed.

Zijn iets oudere broer Johan schopte het tot generaal-majoor in het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger. Hij huwde in Indië Sophie Hausmann, de dochter van een Zwitserse vader en een Chinese, niet bij name bekende moeder. Zij kregen drie dochters en een zoon. Bij dezen zouden later de portretten van Gijs en Lotje terecht komen en via veel omzwervingen over Zwitserland Nederland weer bereiken, waar ik ze in de beginjaren tachtig zou herontdekken. Grappig is nog te vermelden dat Sophie na de inval van de Japanners op Java in 1942 de onderscheidingen van de inmiddels reeds lang overleden Johan in een putje heeft gegooid, uit angst dat de Japanners boos zouden zijn over die *bintang*s. De onderscheidingstekens in het album zijn afkomstig van een andere oud-KNIL-officier en slechts als voorbeeld bedoeld.

Nu dan toch naar onze voorvader Christiaan Nicolaas Everhard.

Na zijn studie aan een soort technische school in Arnhem, volgens Wim Janssen Sr, bracht hij een stage door bij zijn vader. Die was toen bezig met de aanleg van de reeds genoemde spoorlijn Zutphen - Pruisische grens en woonde in Delden. Zo kwamen Christiaan en een andere stagiaire, Willem Koentz, waarschijnlijk landmeter, in contact met de dochters van de rentmeester van het kasteel Twickel, Alida en Gerharda Mulder. Willem zou met Gerharda, Christiaan met Alida trouwen. Dat liep dus heel wat gezapiger en burgerlijker af, dan in het toneelstuk van Maxim Gorki, De Barbaren, waarin veel later Alida's achterkleinzoon, Guido de Moor, als acteur zou schitteren, zoals men dat noemt. In dat stuk

werd vanuit precies dezelfde situatie, een groep ingenieurs en arbeiders trekt tijdelijk in een dorpje, maar dan ergens diep in Rusland, omdat men een spoorlijn aanlegt, een reeks ontwikkelingen geschetst die tot dramatische spanningen leidde. Voor zover bekend dus niet in Delden.

De spoorlijn was in 1866 tot Enschede klaar. Op 16 maart 1867 richtte Chris - wellicht financieel geholpen door enkele fabrikanten een technisch bureau in Enschede op, verloofde zich in datzelfde jaar met Alida Mulder en trouwde in 1869. Willem Koentz had Alida's oudere zusje Gerharda al getrouwd en voegde zich bij zijn zwager als compagnon, in Janssen en Co. De opzet was vooral uit Engeland ingevoerde textielmachines aan de Twentse fabrikanten te verkopen en deze te onderhouden. Maar in 1883 overleed Chris al, 36 jaar oud. Naast Koentz, geen technicus, werd een Engelsman aangetrokken, Tetersall, die echter na enige tijd voor zichzelf begon, met medeneming van enkele klanten, en binnen korte tijd Janssen en Co overvleugelde. Koentz, geen groot succes, wist de zaak drijvende te houden tot Chris' zoon Willem het kon overnemen.

Na de dood van haar man bleef Alida nog een paar jaar in het in 1871 voor 9000 gulden voor Chris en haar gebouwde huis aan de Oldenzaalsestraat, juist over de spoorlijn Enschede-Glanerbrug, dus in de toen nog Enschede geheel omringende maar later door die stad geannexeerde gemeente Lonneker wonen. Toen haar oudste dochter Elize echter naar de kweekschool in Arnhem ging verhuisde zij naar Oosterbeek. Dat was financieel beter, ook omdat zij haar huis kon verhuren aan de arts Jan Berend van Delden. Hij was een broer van haar zwager Berend van Delden, die met het zusje van Chris, Sien, was getrouwd.

Na hun eerste kind, Lize, hadden Alida en Chris een zoontje gekregen, Herbertus Wouterus, die echter na ruim een jaar, in juni 1873 overleed. Drie maanden later beviel Alida weer van een zoon, die opnieuw Herbertus Wouterus werd genoemd, een gewoonte die men vroeger, meer gewend aan het jong overlijden van kinderen dan wij nu zijn, vrij algemeen toepaste. Het is wel triest dat deze Herbert of Hebs een hazenlip had en geestelijk minder begaafd was.

Het daaropvolgend zoontje, Charles, bleef weer niet lang in leven. Hij werd nog geen twee en een half jaar. Van hem is het volgende verhaal overgeleverd.

Zijn moeder had, van een leverancier ontvangen, wisselgeld op tafel gelegd in de grote keuken in het souterrain. Charles was daar ook en zij moest even weg. Bij terugkomst bleek het geld verdwenen en haar zoontje zei slechts: Charreltje weggetopt. Het was niet te vinden. Jaren later, lang na Charles' dood, moest de keukenvloer vernieuwd worden en toen kwamen de centen en dubbeltjes te voorschijn uit kieren tussen de planken. Dat leidde tot een huilbui bij Alida.

Na Charles kwamen nog Mies en Wim. Met hen en Hebs ging Alida dus naar Oosterbeek, later naar Apeldoorn, maar keerde circa 1892 weer terug in het huis aan de Oldezaalsestraat 110, waar zij in 1914 overleed.

Op onze voormoeder Mies, die later Gerrit Heeringa, Doopsgezind predikant, zou huwen, komen wij later terug.

Lize trouwde met Antoni de Moor, een groothandelaar in kaas, en zij kregen twee zoons, van wie de jongste, Chris, een in zijn tijd bekende Haagse kunstschilder zou worden, wiens zoon Guido, op zijn beurt weer een bekende acteur zou worden. Lize en Antoni zouden later scheiden, wat in die tijd minder voortkwam dan nu.

Herbert was, zoals gezegd, minder begaafd en werd in de zaak ingezet voor eenvoudige karweitjes, zoals het innen van kwitanties.

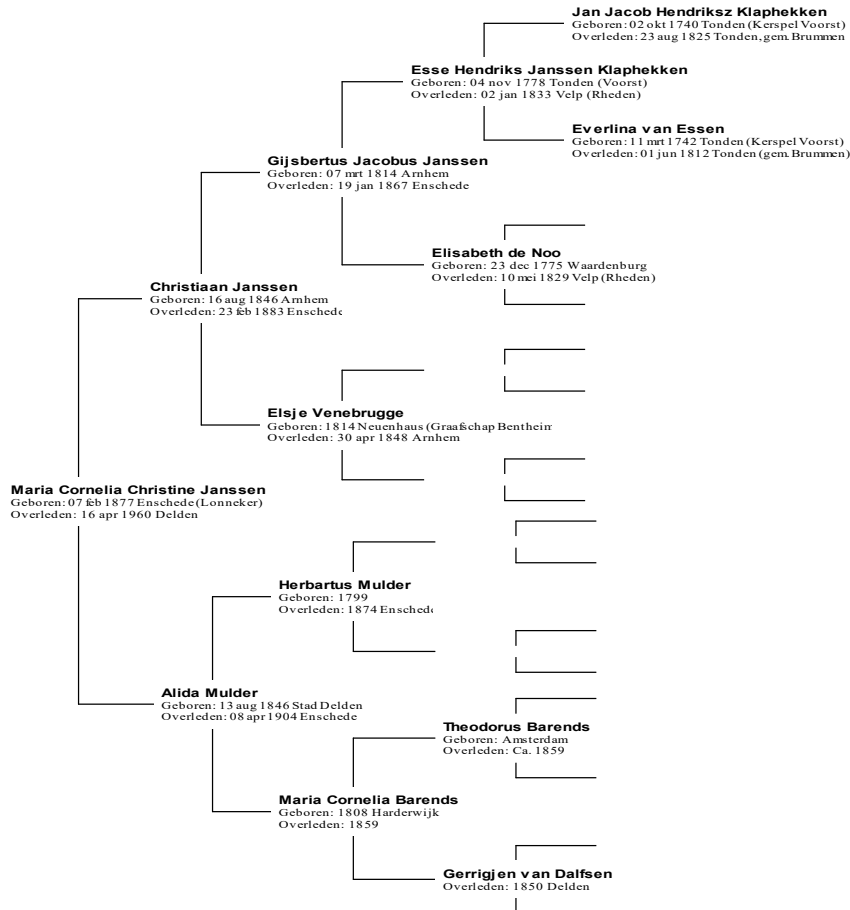
De jongste zoon, Wim, tenslotte ging naar een technische school in Bingen in Duitsland. Het technisch onderwijs in Nederland zou eerst later goed van de grond komen. Wim moet circa 1898 in de zaak zijn gekomen. Hij schakelde over naar sanitaire artikelen, de toen in de bedrijven opkomende, maar ook voor rijken particulier aan te leggen centrale verwarming en, als speciale attractie de uit Engeland ingevoerde open haarden in fabrikantenvilla's. Zijn zoon Willem zou later agenturen voor technologisch moderne installaties ook voor koeling, zoals koel- en vrieskasten, erbij nemen, maar door weer diens vroege dood kwam dat laatste niet goed van de grond. Na de dood van Wim, in 1976, 96 jaar oud en kort daarvoor nog steeds actief, hief diens oudste zoon, Chris, de financiële man in de zaak en zelf al pensioengerechtigd, Janssen en Co op en verkocht hij het huis.

Behalve in zaken was Wim van jongs af aan in de sport actief geweest, persoonlijk en organisatorisch. Zo fietste hij in zijn jeugd naar Tjalleberd in Friesland, de eerste gemeente van Gerrit en Mies. Dat fietsen was echter slechts een conditietraining voor zijn andere sporten, in het begin vooral het pas opgekomen voetbal. Hij was de spil, in de meest letterlijke zin, in het elftal van het in 1885, als negende club in Nederland in Enschede opgerichte Prinses Wilhelmina (P.W.), nu nog bekend als hockey- en cricketclub. Toen in maart 1907 het Oostelijk elftal, met weer Wim als spil, het Westelijk elftal versloeg, was in feite het tot dan geldende Nederlandse elftal verslagen. Wim kreeg daarna als eerste 'Oosterling' een plaats in dat elftal en verdrong daarmee de in die tijd beroemde spil Bok de Korver. In de drie wedstrijden waarin Wim in dat jaar meespeelde verloor Nederland met 8-1 van Engeland, verloor, respectievelijk won het van België. In de laatste wedstrijd van dat jaar kwam Bok weer op de plaats van Wim en verloor het Nederlands elftal met 12-1, de zwaarste nederlaag uit zijn geschiedenis. Wim kwam toch niet terug. Het zou tot 1928 duren voor opnieuw een Enschedeer, Nagels, van de later opgerichte Sportclub Enschede, toen voetbal inmiddels een volkssport geworden was, niet meer alleen voor 'heren', een plaats in het Nederlands elftal kreeg.

Wim legde zich naast op voetbal op tennis, cricket en golf toe. Hij was een van de oprichters van de Twentse Golf Club en bestuurslid, later erelid van de Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond. Hij beijverde zich tot in zijn 94e jaar met aanleggen van nieuwe golfbanen, enerzijds om de golfsport populair te maken, maar toch ook op het verminderen van de druk van nieuwe leden op de Twentse Golfclub, om die nog enigermate selectief te houden.

F.G. Moquette 1994

Hoofdlijn geschiedenis Mulder en Barends

De vader van Herbartus en Piet Mulder was chirurgijn en rijksontvanger in Nunspeet. Uiteraard had de familie een dienstmeisje, wat overigens in die tijd - rond de eeuwwisseling van 18e naar 19e eeuw - niet zoveel zegt. Ook kleine burgers konden zich toen een inwonend, vaak van het platteland afkomstig, meestal jong meisje voor hele dagen veroorloven. Je ziet vaak, ook bij de familie Barends in Harderwijk, dan een hele rij vermeld in de Burgerlijke Stand op het woonadres van elkaar afwisselende dienstmeisjes, die als inwonend worden vermeld.

Hoe het zij, het dienstmeisje van de familie Mulder in Nunspeet was niet erg gecharmeerd van de avances van de Russische Kozakken die in 1813 Nederland kwamen bevrijden van de bezetting van de Fransen, uiteindelijk onder Napoleon. Wel hielp zij hen aan pijp- of pruimtabak, toen zij met aan snippers gesneden, uit de tuin geplukte stukjes rode of witte kool hun verlangen daarnaar kenbaar maakten. Een van de oudste in de familie vertelde

verhalen.

Piet werd arts, wellicht na studie aan de toen nog bestaande universiteit in Harderwijk, eerst plattelandsarts, tenslotte in Utrecht. Herbartus (zou hij ook Hebs zijn genoemd, zoals zijn later naar hem genoemde kleinzoon Janssen?) heeft waarschijnlijk niet gestudeerd, voerde althans geen titel. Het eerste dat van hem vaststaat is zijn intrede, in 1837, op het Ministerie van Koloniën in den Haag, zoals zijn kleindochter Mies Heeringa-Janssen het omschreef als geheimschrijver van de minister, J. Baron van den Bosch. Wij zouden nu - minder puristisch - zeggen secretaris. Er is een gerucht in de familie dat hij voordien op een notariskantoor zou hebben gewerkt. Dat is niet onmogelijk, aangezien hij al 38 jaar was toen hij ambtenaar werd, maar in zijn curriculum vitae staat daar niets over. In 1840 trouwde hij met Maria Cornelia (Mietje) Barends.

Barends

Mietje was de tweede dochter van Theodorus Barends en Gerrigjen van Dalzen. Theodorus was oorspronkelijk onderwijzer, in Amsterdam, waar hij geboren is, in Genemuiden, waar hij zijn daar geboortige Gerrigjen had gehuwd, in Naarden waar hun oudste kind en dochter Anette is geboren? Mietje werd in Harderwijk geboren, in 1808. Toen woonde de familie dus in Harderwijk, waar Theodorus een boekhandel was begonnen, die in de ruime omgeving, mede door de universiteit, bekend was, toen gevestigd in de Kerk of Vrouwenstraat, op no. 157. Zijn bekendheid blijkt ook uit het volgende verhaal.

Een predikant uit Vollenhoven, Ds. Le Coultre, begeleidde eens zijn ongehuwde vriend en collega uit Blokzijl, Ds. T. van Marle, op diens reis naar Arnhem, waar een ongehuwd nichtje van Le Coultre woonde, die deze een geschikte vrouw voor Van Marle leek. Onderweg overnachtten zij, op deze lange tocht met de diligence van wel meer dan 130 km, in Harderwijk. Zij maakten van de gelegenheid gebruik om een bezoek te brengen aan de boekhandel van Barends, die hen uitnodigde om thee te komen drinken in zijn buitentuin, even buiten de wallen, zo'n tien minuten lopen van de winkel. Daar waren ook Mevrouw Barends en hun beide dochters, Anette en Mietje. Kortom, daar sloeg de bliksem in en Van Marle sprak, op de terugweg naar het hotel, de gedenkwaardige woorden: "Ik geloof, Le Coultre, dat ik maar niet verder ga." Kort daarop, vermoedelijk in 1838, trouwden Van Marle en Anette Barends.

Merkwaardig is dat Mies Heeringa-Janssen, wel dit verhaal van een van haar nichten Van Marle vertelde, maar niet hoe haar grootouders elkaar gevonden hadden. Herbartus was 41, toen hij Mietje in 1840, toen deze ook al 32 was, tot de zijne maakte, zoals dat toentertijd en tot voor kort nog zo aardig genoemd werd.

Vervolg Mulder

Na hun huwelijk woonden Herbartus en Mietje in Den Haag op het Binnenhof. Dat moet vrijwel zeker geweest zijn in het enige rijtje woonhuizen, schuin achter de Ridderzaal, later voor de Tweede Kamer, voor commissiekamers e.d. ingericht. Herbartus kon dus bijna niet dichter bij zijn werk wonen, aangezien Koloniën op het Plein stond, tegenover het Mauritshuis. Nu is het grote witte gebouw ook bij het parlement in gebruik.

Wat zijn rang was vermeldt de Residentie Almanak van 1837-1842 niet. Als hij commies geweest is, was dat voor die tijd al mooi. Meer dan hoofdcommies, referendaris en

directeuradministrateur bood de schaal daarboven niet, afgezien van de secretaris-generaal. Mijn grootmoeder, Mies Heeringa-Janssen gaf mij een achteraf uiterst naïef beeld van de taakopvatting van een ambtenaar uit de tijd van haar grootvader als Raadsheer des Konings, geheel ingesteld op Zijn belang, tevens het belang van het Koninkrijk, dus van het Algemeen Belang. Toen ik zelf - ruim honderd jaar later, ook nog onder volstrekt veranderde omstandigheden - rijksambtenaar werd, speelde mij die opvatting in het begin van mijn carrière toch nog parten. Mijn betovergrootvader zelf zou mij wellicht een wat reëler beeld hebben gegeven.

In 1842 werd Herbartus rentmeester van Twickel, op aanbeveling van Baron van den Bosch bij de Graaf van Wassenaer ? Wij kunnen slechts gissen. In het grote rentmeesterhuis, een voormalig hotel (achterin de woning, aanzienlijk ruimer dan op het Binnenhof, voorin het kantoor), werden de drie kinderen geboren, Wouter, Da en Alida.

Het moet voor kinderen in die tijd, de tweede helft van de negentiende eeuw, een paradijs zijn geweest, in elk geval voor onze voormoeder Alida, met haar grote verzameling dieren. Zij was, volgens haar dochter, Mies Heeringa-Janssen, meer een jongen dan een meisje in haar jeugd. Wel werd zij voor straf soms door haar vader opgesloten in de provisiekast onder de trap. Haar vier jaar oudere broer, Wouter, stak dan uit de grote moestuin achter het huis gehaalde worteltjes door een van de luchtgaten onder een van de traptreden tot troost van zijn zusje. Een andere keer ging het wellicht andersom.

Herbartus schiep meer genoegen in het neuzen in het oude archief van Twickel dan in zijn eigenlijke werk, volgens de verhalen van zijn dochter Alida aan haar dochter Mies. Van het boerenbedrijf had hij geen verstand en als een boer moeilijkheden had met het betalen van de pacht zou hij deze eerder te hulp schieten uit zijn eigen karige traktement dan hem de pin op de neus te zetten. Volgens Alida was hij dan ook de enige rentmeester geweest, die bij zijn vertrek net zo arm was als toen hij aankwam. Zij vermeldde echter niet hoe een rentmeester kon 'bijverdienen' zonder zijn werkgever te benadelen.

Bekend is dat Herbartus dol was op jonge ganzen, die sommige boeren hem dus wel eens zullen hebben bezorgd.

Wouter en Alida verdienden een zakcentje door uit de vijver in de aan de andere kant van de straat voor het huis gelegen overtuin met een schepnetje gevangen goudvissen in een kom mee te geven aan een vrachtrijder op Deventer. Na aftrek van de vrachtkosten verdienden zij eens zoveel, dat zij hun moeder een zijden lap konden geven met haar verjaardag, voor een nieuwe japon.

Door de grote achtertuin met groenten en fruit voorzag de familie grotendeels zo niet geheel in de eigen behoeften en eenmaal per jaar werd een varken geslacht.

Om het jaar ging het gezin voor een korte vakantie met de diligence naar Heerde, onder Zwolle, waar Mietje's zuster Anette en haar man, Ds. T. van Marle, woonden. Tegen de aankomst in Heerde, in de avond, werden Da en Alida nog in de diligence alvast in hun nachtponnen gestoken, om direct naar bed te kunnen.

Welke route werd gevolgd, waar overgestapt, is mij niet bekend, maar het meest waarschijnlijk lijkt via Deventer naar Apeldoorn en van daar naar Zwolle, alles bij elkaar zo'n tachtig kilometer, waar men toen dus een hele dag over deed.

Wellicht kwamen de Van Marles het andere jaar naar Delden. Anette was twee jaar ouder dan Mietje en is waarschijnlijk in 1838 getrouwd, even oud dus als haar zusje. Wellicht

kwamen haar beide zoons en twee dochters sneller dan de kinderen Mulder. De zoons waren in elk geval wat ouder dan Alida. Deze logeerde wel bij haar oudste en ongehuwde neef, Marcelis, die apotheker was in Haarlem. De beide protestantse apotheken van Haarlem, waaronder dus die van Marcelis, hadden om beurten een jaar de klandizie van de in die tijd rijke Doopsgezinde Gemeente, met zijn weeshuis en tehuis (wellicht tehuizen of hofjes) voor ouden van dagen. In zo'n jaar, na een goede dag, deed Marcelis wel eens een greep in zijn kas (in die tijd werd alles in geld betaald, cheques, zoals wij die nu kennen, bestonden bij lange na nog niet) en strooide dan een handvol geld, met ook gouden tientjes en rijksdaalders, om Alida en zijn zusjes te laten grabbelen. Zij mochten uiteraard houden wat zij gevonden hadden.

In 1859 overleed Mietje, vlak na haar vader, Theodorus Barends. Na zijn zaak in Harderwijk verkocht te hebben was deze met zijn vrouw bij Mietje en Herbartus ingetrokken, iets wat toen heel gebruikelijk was. Later zou Herbartus bij Alida zijn laatste levensjaren slijten. Mietje's moeder was in 1850 in Delden overleden.

Herbartus bleef met zijn drie nog jonge kinderen alleen achter, zij het onder de goede zorgen van Jenneken, de meid, en Berend-Jan, de knecht, beiden al op leeftijd. Berend-Jan placht de grote hoeveelheid eieren die hij met Pasen kreeg, met schil en al op te eten: "Aanders ister joa gin smak of krak an". Bij het vertrek van Alida, na haar huwelijk met Christiaan Janssen, was hij zoek. Hij werd dronken, met de nieuwe koekenpan, die hij haar wilde geven, in zijn armen, in een droge sloot gevonden, steeds mompelend: " Noe geet oons jufferken vot!"

Kort na het overlijden van Mietje kwam er leven in het gezapige Deldense bestaan door een invasie van ingenieurs en werklui (zei men toen) voor de aanleg van de spoorlijn van Zutphen naar Enschede, later doorgetrokken tot Gronau.

De leiding had Gijsbertus Janssen, sectie-ingenieur bij de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij (HIJSM), die later met zijn -tweede- vrouw, Charlotte Schonlaub, ging wonen in het nog bestaande villaatje Het Eyssink, op de es bij Carelshaven, in 1852 al van een schippersherberg, met zakelijke hulp van rentmeester Mulder tot hotel getransformeerd.

In 1860 was de spoorwegwet Van Hall in de Eerste Kamer aangenomen en daarmee wet geworden, waarmee de aanleg van die spoorweg mogelijk werd. Nog datzelfde jaar werd met de bouw begonnen en namen ook ingenieurs hun intrek in Carelshaven. Waar de later gekomen werklui verbleven is mij niet bekend.

Van 1771 tot 1774 had de toenmalige eigenaar van Twickel, Carel George Graaf van Wassenaer Obdam, de Twickelervaart laten graven, van Delden naar de Vecht, voor het vervoer van hout uit het Munsterland, dat hij op een eveneens door hem aangelegde watermolen liet zagen, en voor het vervoer van textiel, waarvan de productie, voornamelijk gesponnen en geweven bij de boeren thuis, reeds opkwam. Uit hen kwamen later de textielarbeiders voort voor de industrie die met de stoom kwam. De Deldense haven werd Carelshaven genoemd en daar weer de herberg naar, die er ook snel kwam.

Carel George maakte eveneens een begin met de aanleg van een parklandschap naar Engelse stijl, dus reeds voor de komst van Herbartus Mulder. Eerst na diens dood zou de Duitse landschapsarchitect Eduard Petzold vanaf 1885 Twickel maken tot wat het nu in hoofdlijnen nog is.

Twentse - vooral Enterse - zompen bevoeren in de glorierijke jaren de Twickelervaart, maar

al voor de komst van de spoorlijn liep die vaart achteruit en de trein bracht de genadeslag toe. Was de rentmeester ook verantwoordelijk voor het innen van de tol- en sluisgelden? Over het jaar 1852 - luidt een bericht - werd 'slechts' f 713 daaraan ontvangen, voordien dus blijkbaar veel meer. Nadien werden stuwen en sluizen verwaarloosd, in 1872 ging de laatste schuit door de Twickelervaart. Het haventje werd vijver bij Hotel Carelshaven, nu drijven daar nog alleen eenden in.

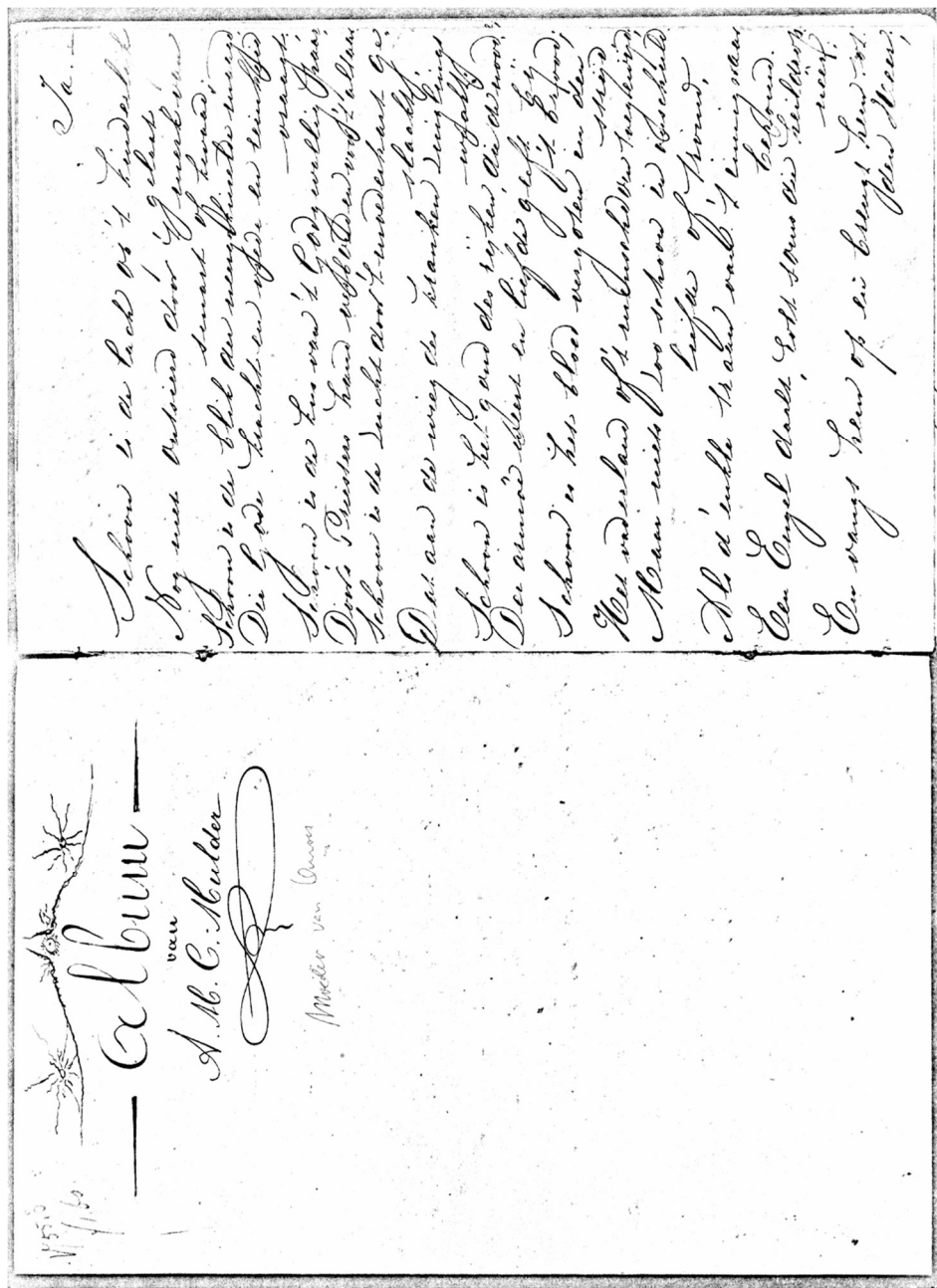
Met Gijsbert Janssen kwam ook zijn jongste zoon uit zijn eerste huwelijk, Christiaan, mee. Hij had in Arnhem een technische opleiding gevolgd en werd stagiaire bij de spoorwegaanleg, evenals Willem Koentz, waarschijnlijk tot landmeter opgeleid in Delft. In 1868 trouwde Willem Da, in 1869 Christiaan haar zuster Alida Mulder. Hun broer Wouter was toen al naar Nederlands Oost-Indie vertrokken, waar hij in 1868 stierf, onder tragische omstandigheden.

De lijn tot Enschede kwam in 1866 klaar, in 1868 werd hij doorgetrokken naar Glanerbrug. Door Pruisisch traineren kwam de lijn tot Gronau pas in 1875 tot stand. De Pruisen wilden eerst de lijnen van Munster en Dortmund naar Gronau klaar hebben. Het is alsof men de geschiedenis van de autoweg E8 in deze eeuw hoort, maar toen waren de Nederlanders de tragen.

In 1870 nam Herbartus ontslag als rentmeester en ging hij dus bij Alida en Chris in Enschede wonen. Hij overleed kort na zijn 75e verjaardag, in 1874.

F.G. Moquette 1994

Een 'Poezie-album' van Alida Mulder, de Oma van Robert Heeringa.

Het gepluikte bloemje.
van Alida

Lieve Bloem! waar is uw bloe?

Wilt een wreedheid niet uw bloe

En vermenet, nu 't geruiter? —

Leet gy wel die kluis verachten?

Noh, wat s'bet die schoonheid niet!

Lieve Alida! ziet gy het, wel?

Lieve Bloem! waar bleef uw gloe?

Pistken nog vergeten e' tenoor

Zorgt gy uw Pluimen bloeget,

Thand verhoort de storm uw jaagst

En verrijkt uw deuren kringst...

Lieve Alida! merkt hetoge.

Lieve Bloem, verlijt van fleur!

Pistken toek uw talen geur

Do aandacht naar uw gonden vermen:

Thand verrijkt men u in 't storm

En geen jure start van Maan...

Lieve Alida! kent u maar

Lieve Bloem, verrijkt in 't jaer!

Noh, een enkele vergete hand

Reed uw toegen. Hoe een Pistken:

Draue rucht van dachtel pluisken

Stompe, gy in too ras onttoed:

Alida, mijn, vergeet het noot.

Herent by het lozen van het jaer.

Dobben y. Ma. 1863.

Hoo Goud.

A. P. G. Jansen

Al onze Opa's en Oma's

Nog indrukwekkender is het Poëzie album van Maria Cornelia Barends, een overgrootmoeder van Robert Heeringa. Het is een losbladig systeem van blaadjes van ca. 6 bij 10 cm. Vaak alleen maar met een rijmpje of een goede wens, maar ook prachtige borduurwerkjes werden aan het album toegevoegd. Maria kwam van goede stand en we zien dan ook dat diverse blaadjes in het Frans werden geschreven. De blaadjes liggen in een kartonnen doosje dat weer in een kartonnen foedraal schuift. Het is gemaakt rond 1830.

Al onze Opa's en Oma's

Wie hou niet wachen, plaats te vinden
 in eens vrienden gaanderij,
 gesticht alleen voor deugdgekinderen,
 verhooren zonder Heijerij?
 Uw Album, Meisje! mag ik naemen
 de gaanderij van Godela en deugd,
 verdierd met teekenkunst en bloemen.
 gaanderij haer nimmer zonder Vreugd.
 Zoo immer mogt de Vreugde knippen
 in uw onschuldig rein gemaad;
 de Lambuheid zal nu verdwijnen,
 als gij diem luttel opendaet.
 Dit kunst loos blad mag dan ook, strekken
 ter weering van de Liefde smart,
 het mag steeds vreugd in u vernakken!
 Uw Oom had ook een vroelyk hart.

Volleghone
 8 Maart 1831.

J. F. Barends.

In het Album van Meisjesvriendin
 Maria Annelia Barends,
 te Harderwijk.

Gelyk de lieve maan, met zacht om blinkend stralen,
 het donker ekkelend licht der avond zwelgt, wand,
 verlicht en leent licht, om u & zilver van haar stralen,
 staan spoedig u'er verduijst van u helder hemelwand,
 zoo waakt gij, vriendin! dus als een vriende warden,
 gongt gij me in't wester op, en in het oosten en den.

Maria! 't is die glanz hat beeld der Deiwelichheid zijer,
 Die mij zoo spoedig, maar ik meen zoo danklijc' sloven,
 Dan hies die kinde taal, die taal mannschijn -
 Gij heelt, gelyc' de roos, u' stralen meer gesloten:
 De Schietde mij het veld, en de wondde mij de aerd,
 Die schenkte u' een veldroos, haer wasste loes' beend?

Amsterdam, Septemb' 1826.

J. Overduin, A.

Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's

In den naam der natuur, die woogt los los herten,
 Uw waas vanden dichte wouden,
 Dan zalig, wel te mee, des levensdromen dichten,
 Schoonheidsdromen, die vooij vorkout,
 Zelfgevoel, dat je el' landje vanden dromen,
 Van Guineë vanden, het land g'op,
 En moet in d'een kring, die kring van Guineë vanden,
 Oekhuus, die te d'een vooij g'op.
 10 nov. 1832. J. Schuff

Wat zal ik in het Album schrijven,
 Wat wonderly het gedichtend,
 Wat wenschen dat ik mag hebben,
 Wat, dat ik welgemint is?
 I' en traktet me aan geest en aan verstand
 In 't wyl van 't leven niet in de hand,
 Kan ik door de kring te niet veruaten,
 Ik zal niet de taal van 't hart veruaten,
 Ik wil daarvan op dit blaasje schrijven,
 Mocht ik steeds in den vriendschap leven.
 Amsterdam April 1832. G. P. Klyn

Estimer la verité! c'est toujours ma maxime
 Voyez vous la raison, pourquoi je vous estime
 Vivez heureux.
 Votre sincère ami
 Hardewigje
 le 15 mai 1820. G. P. Klyn

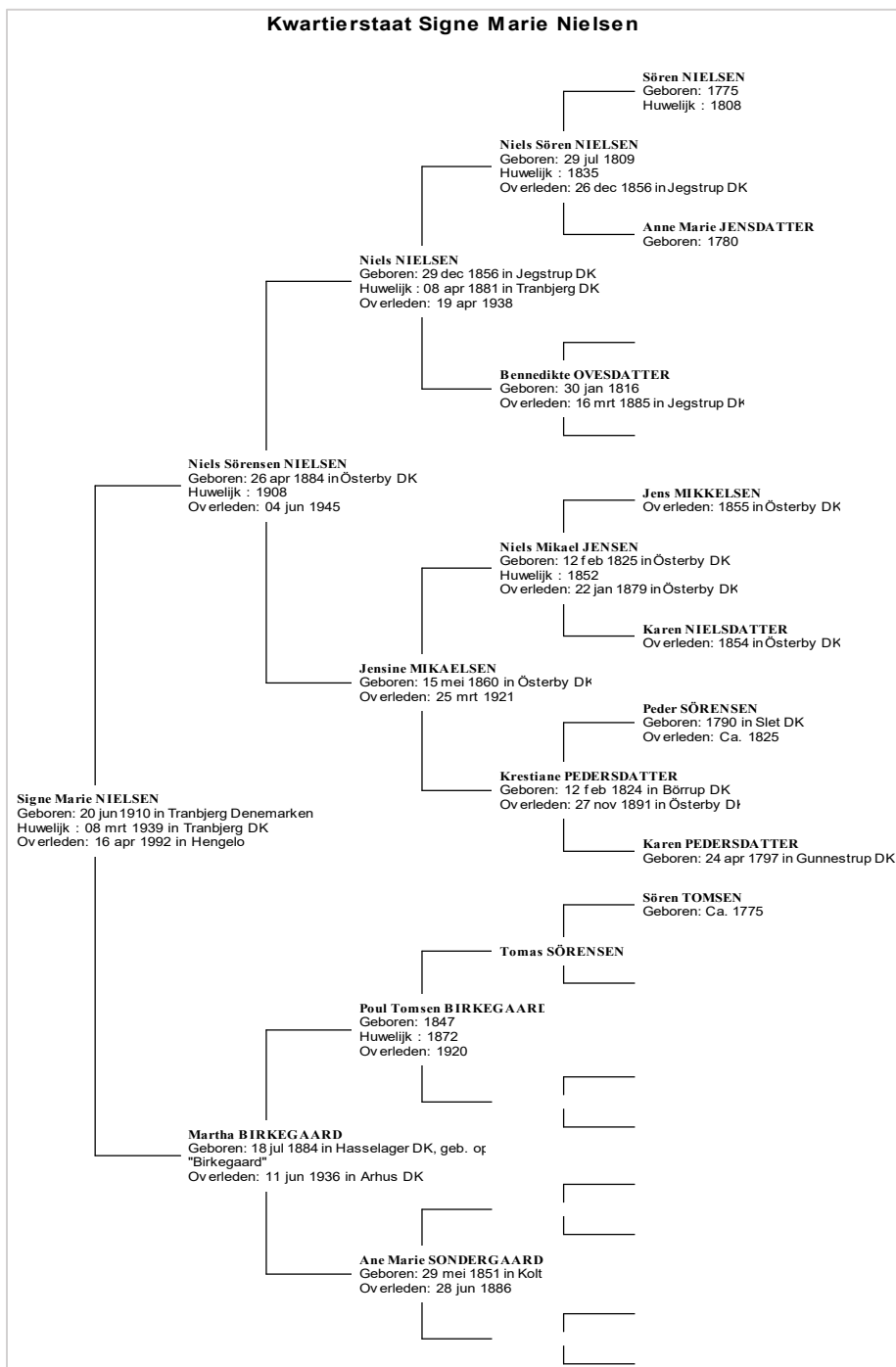
Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's

Nielsen - Birkegaard

***Sorensen
&
Tomsen***

Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's

Deel van Jutland in
Denemarken waar de
families woonden

Stamboom van Niels Nielsen

Niels Nielsen, de overgrootvader van Gunhild, maakte in 1930 een:

"Slægtsregister for Niels Nielsen og Hustrup, Jensine – født Mikaelen".

Een 'geslachtsregister', een beschrijvende genealogie, van Niels Nielsen en Jensine Mikaelen. Hij liet dit drukken en als klein boekje inbinden en verdeelde dat binnen de familie. De foto's zijn door mij toegevoegd.

Gunhild vertaalde het in het Deens gestelde *Slægtsregister Nielsen*.

Hierna de vertaling:

"Slægtsregister for Niels Nielsen og Hustrup, Jensine – født Mikaelen"

(Geslachtsregister Niels Nielsen)

In het jaar 1794 op de 14^e juni verkocht gravin Elisabeth Sofie Frijs van graafschap Frijsenborg, Vrouwe van Boller, Møgelkjær, Haksholm en Collerup, een boerderij in Koldt van 6 Tdr.(*) 5 Skp. aan Chlemens Madsen en zijn vrouw Kjersten Mikkelsdatter. Chlemens Madsen overleed in februari 1796. Hij was eerder pachter van deze boerderij.

Het geslacht Koldt

In het register van de burgerlijke stand van het Koldt district wordt opgetekend: In het jaar 1796 trouwde vrijgezel **Søren Nielsen**, geboren op Lemminggaard in Lemming Bij met de eigenaresse van een boerderij in Koldt, **Kjersten Mikkelsdatter** in de kerk in Koldt.

Uit dit huwelijk kwamen geen kinderen.
Kjersten Mikkelsdatter overleed in het jaar 1807.

Boerderijeigenaar Søren Nielsen uit Koldt trouwde daarna in 1808 met **Ane Marie Jensdatter**, geboren in 1780, dochter van Jens Mikkelsen uit Koldt.

Søren Nielsen overleed in april 1820. Ane Marie Jensdatter overleed in 1842.

Uit dit huwelijk werden de volgende kinderen geboren:

1. **Niels Sørensen**, geboren in Koldt op 29 juli 1809, trouwde in 1835 met Benedikte Ovesdatr, geboren in Jegstrup op 30 januari 1816.
Uit dit huwelijk kwamen 9 kinderen die genoemd worden op blz. 4 en 5.
2. **Jens Sørensen**, geboren in 1811, trouwde met de weduwe Mette Marie Kaa uit Blegind. Zij hadden daar een boerderij met ongeveer 100 Tdr. land.
Uit dit huwelijk kwamen 8 kinderen. Deze boerderij is in 1925 eigendom van een zoon, Mikael Jensen.
3. **Søren Sørensen**, geboren in 1814, kreeg de boerderij in Koldt. Hij trouwde met Ane Johanne Rasmusdatter uit Hørning. De boerderij in Koldt had toen nog ongeveer 80 Tdr. land. Uit dit huwelijk kwamen 8 kinderen. De helft van de boerderij is in 1925 in het bezit van een zoon Jens Sørensen. De andere helft is verkocht aan Valdemar Leth.
4. **Ane Kjerstine Sørensen**, geboren in 1816, trouwt met boerderijeigenaar Jens Rasmussen uit Berring. De boerderij bezit 46 Tdr. land.
Uit dit huwelijk kwam één zoon. De boerderij is in 1925 eigendom van Peter Mikkelsen.
5. **Kresten Sørensen**, geboren in 1818. Overleden aan Zwarte Pokken in 1872.

6. **Ane Sørensdatter**, geboren in 1820, getrouwd met boerderijeigenaar Hans Pedersen uit Koldt. Na diens dood trouwde zij met Ole Pedersen uit Hjemstok. De boerderij ij Koldt was 100 Tdr. groot.

Uit deze twee huwelijken kwamen 1 en vier zonen. De helft van de boerderij is in 1925 in het bezit van een familielid S.Riis. Het andere deel is van Peder Andersen.

Bij de registratie in 1820, na de dood van boerderijeigenaar Søren Nielsen in Koldt, wordt het bezit getaxeerd:

8 paarden	210 rijksdaalder
10 koeien	80 rijksdaalder
7 kalfjes	28 rijksdaalder
18 schapen met lammetjes	27 rijksdaalder
2 varkens	7 rijksdaalder
een wagen met ijzeren wielen	10 rijksdaalder
en kleine spullen	5 rijksdaalder
een ploeg met toebehoren	4 rijksdaalder
een eg	1 rijksdaalder

De boerderij met grond werd getaxeerd op 3100 rijksdaalder.

De gebouwen waren verzekerd tegen brand voor 1010 rijksdaalder.

Het geslacht Koldt

1^e Generatie

Ove Mortensen uit Jegstrup kreeg de boerderij omstreeks 1780 van zijn ouders. Hij trouwde voor de eerste keer met een meisje uit Ask Skole dat **Ida** heette. Zij was pas 16 jaar. Uit onze oude papieren blijkt dat haar moeders naam **Benne-Dighte** was.

Ida overleed als jonge vrouw. Ove Mortensen trouwde daarna met **Margrethe Sørensdatter** uit Tander.

Uit dit huwelijk werden 2 kinderen geboren:

1. **Morten**, die op 3 jarige leeftijd overleed.
2. **Benedikte Ovesdatter**.

2° Generatie

In 1835 trouwde vrijgezel **Niels Sørensen** uit Koldt met **Benedikte Ovesdatter** uit Jegstrup en nam de boerderij waar zij geboren was over. De boerderij had ongeveer 91 Tdr. land en werd gepacht van Mosgaard. De boerderij werd hun eigendom in het jaar 1851 voor 45 rijksdaalder.

Niels Sørensen overleed op 26 december 1856. Benedikte Ovesdatter overleed 16 maart 1885. Beide in Jegstrup.

Uit dit huwelijk werden 9 kinderen geboren:

1. **Søren Nielsen**, geboren in Jegstrup op 17 februari 1836. (*foto rechts, oudste man*). Hij trouwde in 1878 met **Anine Früs**, dochter van leraar Früs uit Holmer (*foto rechts*). Anine werd geboren op 29 september 1847. Søren Nielsen nam de boerderij in Jegstrup, waar hij geboren was, in 1874 over voor 36.000 Kroner en een afdracht aan onze moeder.

Uit dit huwelijk kwamen 3 kinderen, (*Marie, Niels, Benedikte*), waarvan er twee als kind overleden aan Difterie. De derde, Marie, (*geheel links*), trouwde met boerderijeigenaar Marius Villadsen uit Vejlbj. Zij kregen de boerderij in Jegstrup, maar verkochten die in 1912 voor 59.110 Kronen zonder vee. Zo geraakte de boerderij uit de familie.

Anine overleed 5 juni 1911.

Søren overleed 15 januari

1917. De boerderij is nu, 1925, in het bezit van Peder Rasmussen.

2. **Margarethe Nielsen**, geboren 30 juli 1839, trouwde in 1862 met boerderijeigenaar **Peder Olsen** uit Vitved. De boerderij bezat 54 Tdr. land. Uit dit huwelijk werden 9 kinderen geboren. De boerderij is uit het bezit van de familie en is nu, 1925, in het bezit van Johannes Rasmussen.

Peder Olsen werd geboren in Vitved op 16 augustus 1829. Hij overleed op 8 december 1904.

Al onze Opa's en Oma's

3. Ane Marie Nielsen, geboren 30 november 1840, trouwde in 1866 met boerderijeigenaar Kresten Nielsen uit Skejby. De boerderij heette Vestergaard. De boerderij had 48 Tdr. land.
Uit dit huwelijk werden 8 kinderen geboren. De boerderij is nu, in 1925, in het bezit van een zoon, Anton Nielsen.
Ane Marie overleed in 1914. Kresten overleed in 1926 op 86 jarige leeftijd.
4. Petrea Nielsen, geboren op 12 september 1842, trouwde in 1868 met Ole Peder Poulsen uit Thestrup, zoon van Ole Bødker. Zij kregen de boerderij, 'Aagaard', met 41 Tdr. land.
Uit dit huwelijk werden 2 kinderen geboren. De boerderij is nu in het bezit van K. Birkegaard. Petrea overleed in 1873.
5. Ove Nielsen, geboren 18 oktober 1844, trouwde in 1871 met Ove Line Knudsen, dochter van boerderijeigenaar Knud Ovesen uit Stantrup. Ze kregen de boerderij 'Overgaarden', waar zij geboren was. De boerderij bezat toen 47 Tdr. land. Ove Nielsen fokte het bekende Jutlandse rund uit Stantrup. Er waren 8 kinderen in dit huwelijk.
De boerderij is nu in het bezit van een zoon, Johannes Overgaard. Ove Nielsen overleed op 24 april 1917, Line Knudsen overleed op 1 april 1919.
6. Morten Nielsen, geboren 30 mei 1846, trouwde in 1872 met Kirsten Marie Knudsen, dochter van boerderijeigenaar Knud Jacobsen uit Tranbjerg. Ze kochten een boerderij in Battrup met 40 Tdr. land. Ze verkochten de boerderij weer en bouwden een villa in Tranbjerg. Uit dit huwelijk werden 8 kinderen geboren.
De boerderij in Battrup is nu, 1925, in het bezit van Hans Knudsen. Kirsten Marie is geboren op 5 mei 1854 en overleden op 25 april 1921. Morten Nielsen overleed op 10 mei 1928.
7. Berthe Marie Nielsen werd geboren op 1 november 1850 en trouwde in 1874 met Søren Peter Nielsen, een zoon van boerderijeigenaar Niels Pedersen uit Raunholt. Ze kregen de boerderij 'Pedersminde' in Raunholt. De boerderij bezat 56 Tdr. land. Uit dit huwelijk werden 5 kinderen geboren. De boerderij is nu in het bezit van schoonzoon Claudius Olsen. Berthe Marie overleed in 1908. Søren Peter Nielsen overleed in 1929.
8. Hans Nielsen werd geboren op 15 mei 1854 en overleed op 16 februari 1872.
9. Niels Nielsen werd geboren op 29 september 1856 en trouwde op 8 april 1881 met Jensine Mikaelen, geboren op 15 mei 1860. Zij is een dochter van boerderijeigenaar Niels Mikael Jensen en zijn vrouw Krestiane Pedersdatter uit Østerby. (Zie Østerby geslacht, 3^e generatie)

Het geslacht Børrup

Peder Sørensen werd geboren in Sleth in ca. 1790, op de boerderij die nu in het bezit is van Søren Hansen. Hij trouwde met **Karen Pedersdatter**. Zij werd geboren op 24 april 1797 in Gunnestrup op de boerderij die nu in het bezit is van Niels Pedersen. Ze namen de boerderij in Børrup over in het jaar dat zij trouwden. Uit dit huwelijk werden 2 kinderen geboren:

1. **Karen Pedersdatter**. Zij trouwde met boerderijeigenaar Hans Pedersen uit Hasselager. (zie 2^e deel geslacht)
2. **Krestiane Pedersdatter**. Zij trouwde met boerderijeigenaar Niels Mikael Jensen uit Østerby.

Na de dood van Peder Sørensen trouwde Karen Pedersdatter met vrijgezel Rasmus Jensen uit Hvilsted. Zij bezaten de boerderij in Børrup. Uit dit huwelijk werden 3 kinderen geboren:

1. **Kresten Rasmussen**. Hij trouwde met Petrea Jensen, dochter van boerderijeigenaar Jens Nielsen uit Gunnestrup. Ze kregen de boerderij waar zij geboren was. De boerderij is nu, 1925, in het bezit van Jens Skongaard.
2. **Peder Rasmussen**. Hij kreeg de boerderij waar hij geboren was. Hij trouwde met Maren Sørensen, de dochter van boerderijeigenaar Søren Ovesen uit Jegstrup. De boerderij is nu in het bezit van een zoon R. Rasmussen.
3. **Kjersten Rasmussen**. Zij trouwde met de boerderijeigenaar Hans Rasmussen uit Sleth. Later trouwde zij met Rasmus Sørensen uit Hasselager. De boerderij is nu in het bezit van Karl Østergaard.

Het geslacht Østerby

1e Generatie

Jens Mikkelsen was ver voor het jaar 1800 al eigenaar van de boerderij. Hij was drie keer getrouwd. Van de eerste twee vrouwen weet men niet waar ze vandaan kwamen, maar in één huwelijk was er een dochter Maren. Maren trouwde met Søren Ovesen uit Jegstrup (Skovgaard). Er was een zoon Morten die een boerderij in Ingerslev had. En er was een zoon Hans die een boerderij bij Stautrup Skov kreeg.

Jens Mikkelsen trouwde voor de derde keer met een meisje uit Thestrup, **Karen Nielsdatter**, de dochter van Niels Olesen en Katrine Jensdatter. Niels Olesen en zijn vrouw overleden jong. Karen Nielsdatter werd opgevoed bij familie, Jacob Jensen en zijn vrouw Kjersten Olesdatter in Østerby.

Jens Mikkelsen en Karen Nielsdatter hadden 4 kinderen.

1. **Katrine**, die trouwde met boerderijeigenaar Rasmus Jensen uit Børup.
2. **Rasmus Jensen**. Hij trouwde met een dochter van boerderijeigenaar Mikkel Ovesen uit Thestrup. Ze namen de boerderij, waar ze geboren was, over.

3. Een dochter die trouwde met boerderijeigenaar Peder Nielsen uit Østerby. Deze boerderij is nu in het bezit van Rasmus Jensen.
4. **Niels Mikael Nielsen.** (zie de tweede generatie).

Karen Nielsdatter overleed in 1854 en Jens Mikkelsen in 1855.

2e Generatie

Niels Mikael Jensen werd geboren in Østerby op 12 februari 1825. Hij trouwde in 1852 met Krestiane Pedersdatter geboren in Børrup op 12 februari 1824. Ze namen de boerderij in Østerby over voor 1600 rijksdaalder en afdracht aan Jens Mikkelsen en zijn vrouw. De eigenaar van deze boerderij was al vele jaren voor 1800 eigenaar.

Niels Mikael Jensen overleed 22 januari 1879 in Østerby. Krestiane Pedersdatter overleed op 27 november 1891 ook in Østerby. Uit dit huwelijk waren de volgende drie kinderen:

1. **Karen Mikaelson**, geboren 21 mei 1853 in Østerby. Zij trouwde in 1882 met Jens Jensen, zoon van boerderijeigenaar Jens Jensen die de Broholtgaarden in Bjødstrup had. Zij namen de boerderij in 1882 over. Jens Jensen overleed in september 1930 in Lystrup. Karen Mikaelson overleed in Bjødstrup op 7 oktober 1916. In dit huwelijk waren twee kinderen:

- I. **Jens Broholt**, geboren op de Broholtgaarden op 19 september 1883. Hij trouwde met Ane Bonne Rasmussen uit Spørring. Ze kochten een boerderij in Spørring maar namen later de Broholtgaarden in Bjødstrup over. Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren. Jens Broholt overleed op 11 april 1924.
- II. **Mikael Broholt**, geboren op de Broholtgaarden. Hij trouwde met Sine uit Elev. Ze kochten een boerderij in Bjødstrup en verkochten deze na een paar jaar weer en kochten toen een boerderij in Lystrup. Uit dit huwelijk werden zes kinderen geboren.

2. **Jensine Mikaelson**, geboren op 15 mei 1860. Ze trouwde in 1881 met Niels Nielsen uit Jegstrup. (zie 3^e generatie)

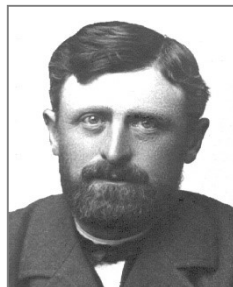
3. **Jens Peter Mikaelen**, geboren 18 maart 1863. Hij trouwde op 11 april 1893 met Kirstine Berthe Marie Friis geboren op 8 juli 1865. Zij was de dochter van boerderijeigenaar Niels Friis en Karen Thommasen uit Højballe. Jens Peter kocht Bakkegaarden in Holme in 1892 voor 28.000 Kronen met een klein veestapel. Hij overleed in het Aarhus Amtsziekenhuis op 26 juni 1893. In dit huwelijk was 1 kind Jenny Petra Mikaelen, geboren op 12 februari 1894. Ze was in 1915 verpleegster. Haar moeder Kirstine Friis trouwde op 17 januari 1899 met Krestian Philkjær geboren 23 februari 1870. Hij was zoon van leraar Philkjær van de Egaa school. Uit dit huwelijk werden vier kinderen geboren.

Bakkegaarden in Holme

3° Generatie

Niels Nielsen, geboren in Jegstrup op 29 december 1856. Hij trouwde op 8 april 1881 met **Jensine Mikaelen** geboren in Østerby op 15 mei 1860. Zij namen de boerderij in Østerby in 1881 over en gaven hem in 1916 weer door aan hun dochter Bennedikte Nielsen en schoonzoon Hans Birkegaard uit Obstrup. Niels en Jensine kochten toen een villa in Tranbjerg aan de Landevejen net voor de Børrupvej waar ze vier en een half jaar woonden tot Jensine Mikaelen 25 maart 1921 overleed. Niels Nielsen woonde daarna weer op de boerderij in Østerby. Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren:

1. **Niels Mikael Nielsen**, geboren in Østerby op 7 januari 1882. Hij trouwde op 16 september 1910 met Dagmar Borgbjerg, geboren in Blegind op 12 februari 1885. Zij was de dochter van boerderijeigenaar Rasmus Rasmussen Borgbjerg geboren in Obstrup, en Karen Marie Nielsen geboren in Onsted in 1843. Rasmus Borgbjerg overleed in 1904. Karen Marie in 1920. Mikael nam de boerderij op de Østerby mark aan de Landevejen over van Jens Andersen en zijn vrouw Kirsten Marie Johansen. Met hun enige kind, Kirsten Andersen, geboren op 4 mei 1884, was Mikael verloofd, maar ze overleed in 1908.

Mikael en Dagmar hebben drie kinderen.

- a. Jens Kristian Nielsen, geboren 30 september 1911.
- b. Karen Nielsen, geboren 9 januari 1914.
- c. Niels Henry Nielsen, geboren 9 juni 1919.

Dagmar overleed op 2 september 1929.

2. **Niels Sørensen Nielsen**, geboren in Østerby op 26 april 1884. Hij trouwde in 1908 met Martha Birkegaard geboren in Hasselager op 18 juli 1884, dochter van boerderijeigenaar Poul Thomsen Birkegaard, geboren in Hasselager in 1847 en overleden in Hasselager in 1920 en Ane Marie Søndergaard, geboren in Koldt in 1852, overleden in Hasselager in 1886.

Niels en Martha hebben één kind, Signe Marie Nielsen, geboren in Tranbjerg op 20 juni 1910. Niels Sørensen Nielsen was eerst winkelier in Tranbjerg en Ørting en daarna boekhouder in Aarhus.

3. **Hans Nielsen**, geboren in Østerby op 14 februari 1886. Hij trouwde op 30 maart 1915 met **Ane Nielsen Bomholt**. Zij werd geboren in Lisbjerg op 11 mei 1891, dochter van boerderijeigenaar Peder Nielsen Bomholt en Maren Pedersen. Peder Bomholt werd geboren in 1856 in Vejlbjby en overleed in 1900 in Lisbjerg. Maren Pedersen werd geboren in Ølsted in 1857 en ze overleed in Elsted op 13 november 1918. Hans kocht een boerderij (Toftegaarden) in Elmsted in 1914 voor 30.000 kronen zonder veestapel. Hans en Ane hebben drie kinderen:
 - I. Niels Nielsen geboren in Elsted op 11 januari 1916
 - II. Peter Bomholt Nielsen geboren in Elsted op 5 maart 1918
 - III. Asta Bomholt Nielsen geboren in Elsted op 26 juni 1921

4. **Jens Christian Nielsen**, geboren in Østerby op 16 juni 1890. Hij trouwde op 25 juni 1919 met **Dagmar Bojsen Kjær** geboren op 8 oktober 1895, dochter van Bojsen Kjær en Ane Dorthea Jepsen, die eerst een boerderij hadden in Skodborg. Later een boerderij bij Bobøl. Bojsen Kjær werd geboren in Skodborg op 5 december 1856 en overleed in 1922. Ane Dorthea Jepsen werd geboren in Lanager op 21 april 1864. Jens Christian Nielsen sloot het Jellinge Seminarium in 1910 Cum Laude af. Hij was eerst inval leraar en werd toen in 1912 tweede leraar aan de Føvling skole en daarna eerste leraar aan de Tobøl skole in 1918. Christian en Dagmar hebben drie kinderen.
 - I. Dorthea Kjær Nielsen geboren in Tobøl Skole op 10 februari 1921
 - II. Agnes Kjær Nielsen geboren in Tobøl Skole op 18 februari 1924
 - III. Signe Kjær Nielsen geboren in Tobøl Skole op 7 oktober 1927

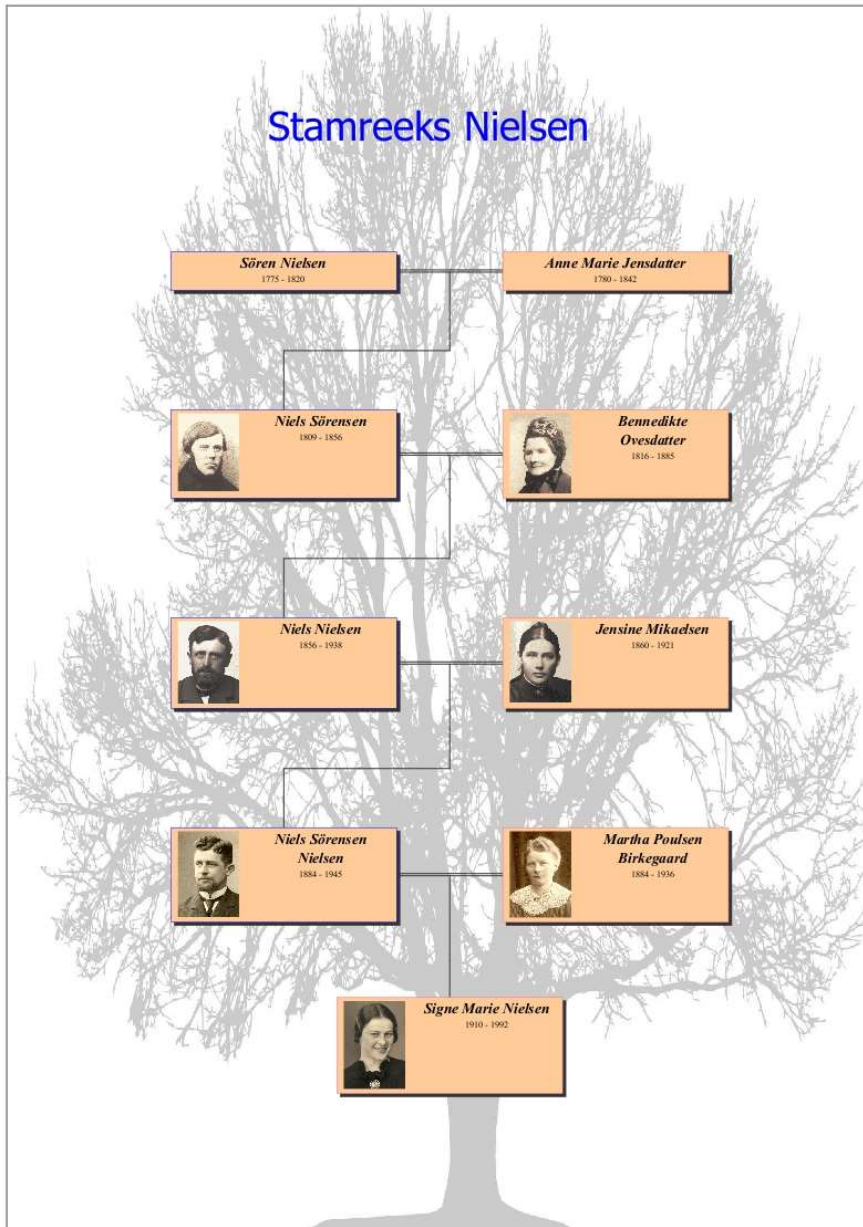
5. **Benedikte Nielsen**, geboren in Østerby op 14 maart 1892. Zij trouwde op 2 juni 1916 met **Hans Peter Hansen Birkegaard** uit Obstrup, geboren op 11 april 1891, zoon van boerderijeigenaar Peter Hansen Birkegaard en Petrea Sørensen. Peter Hansen Birkegaard werd geboren in Obstrup op 26 mei 1853 en Petrea Sørensen werd geboren in Skaade op 26 mei 1867. Benedikte en Hans namen de boerderij, waar zij geboren was, in Østerby over op 11 juni 1916. Op 17 maart 1917 kregen ze een klein meisje dat onmiddellijk na de geboorte overleed.

Noot: 1 Td. (Tønde) is ca. 0,54 hectare. Tdr. = meervoud.

Tot zover het door Gunhild vertaalde Slægtsregister Nielsen. De foto's zijn door mij toegevoegd, deze komen in het origineel niet voor.

Al onze Opa's en Oma's

In het *Slægtsregister Nielsen* zijn reeds een paar generaties Nielsen genoemd. Ik werk hierna nog een keer de tak van Sören Nielsen die naar Gunhild leidt uit met wat aanvullende gegevens.

Sören Nielsen

De Nielsens komen uit een boeren familie uit Østerby in Denemarken. Zij bezaten een groot boeren bedrijf dat tot op heden, 2006, nog bestaat. De oudste ons bekende Nielsen is **Sören Nielsen**, geboren in 1775. Hij trouwde in 1808 met **Anne Marie Jensdatter**. In 1992 werd de boerderij nog bewoond door Knud Nielsen (geb. 1940). Dat is 5 generaties verder.

De boerderij van de weg af gezien

Gezicht op de boerderij vanaf het land

Het paar kreeg 6 kinderen:

1. **Niels Sørensen**
2. Jens Sørensen
3. Sören Sørensen
4. Ane Kjerstine Sørensen
5. Kresten Sørensen
6. Ane Sørensen

De oudste zoon Niels Sørensen volgen we hier verder.

Niels Sørensen

Hij is de oudste zoon van Sören Nielsen en Ane Marie Jensdatter en trouwde in 1835 met **Benedikte Ovesdatter**. Benedikte werd op 30 januari in Jegstrup geboren en overleed op 16 maart 1885 ook weer in Jegstrup.

Het paar kreeg 9 kinderen:

1. Sören Nielsen
2. Margrethe Nielsen
3. Ane Marie Nielsen
4. Petra Nielsen
5. Ove Nielsen
6. Morten Nielsen
7. Berthe Marie Nielsen
8. Hans Nielsen
9. **Niels Nielsen**

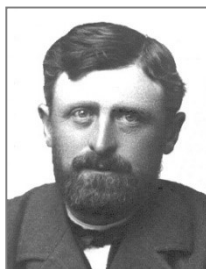

Hier volgen we de jongste zoon, Niels verder.

Niels Nielsen

Niels Nielsen, de overgrootvader van Gunhild, werd geboren in 1856 in Jegstrup op Jutland in Denemarken. Hij overleed in 1938.

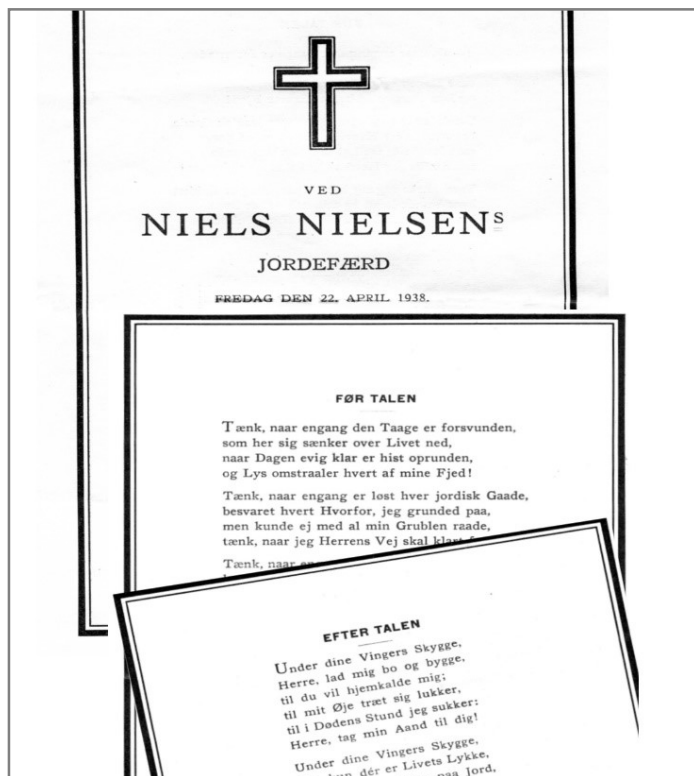
Hij trouwde op 8 april 1881 in Tranbjerg met **Jensine Mikaelen**. Zij werd geboren op 15 mei 1860, ook in Tranbjerg.

Al onze Opa's en Oma's

Op deze Google satellietfoto (2008) is de boerderij van Nielsen in Østerby nog duidelijk herkenbaar. Het betreft het oost-west geplaatste gebouw aan het weiland met bomen.

Verder beneden de bungalow waar Jens Kristian Nielsen samen met Gudrun tot zijn dood in 1993 woonden. Gudrun bleef hier nog tot ca. 2000 wonen.

Het overlijdensbericht van Niels Nielsen zoals dat in Denemarken vaak gedaan wordt. De tekst van voor en na de ter aarde bestelling wordt aan de belangstellenden uitgereikt.

Al onze Opa's en Oma's

Het paar kreeg 5 kinderen:

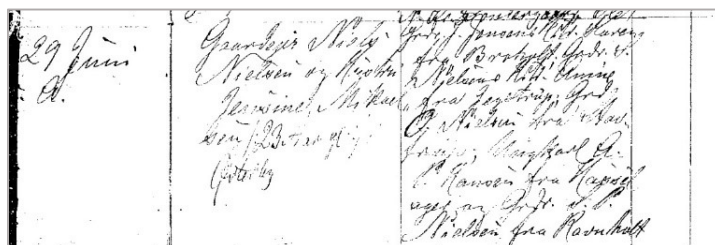
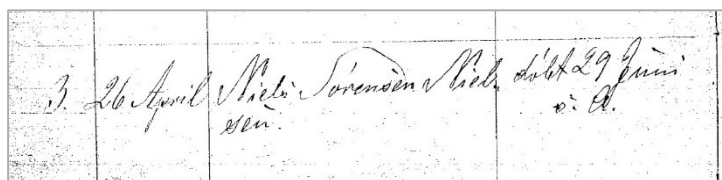
1. Niels Mikael Nielsen
2. **Niels Sörensen Nielsen**
3. Hans Nielsen
4. Jens Kristian Nielsen
5. Benedikte Nielsen

De tweede zoon Niels Sörensen Nielsen volgen we verder.

Niels Sörensen Nielsen

Dit is de grootvader van Gunhild. Hij werd geboren op 26 april 1884 in Østerby. Op 29 juni 1884 werd hij in de Tranbjerg Kirke in Tranbjerg gedoopt.

Hij trouwde **Martha Poulsen Birkegaard** op 15 oktober 1908 in Kolt. Zij werd geboren op 18 juli 1884 in Hasselager, Denemarken op boerderij "Birkegaard".

Inschrijving van Niels Sörensen Nielsen (grootvader van Gunhild) in het doopboek van Tranbjerg in Denemarken in 1884. Bron: <http://www.sa.dk/ao/SoegeSider/Kirkeboeger.aspx>

Al onze Opa's en Oma's

41
1905

Daabsattest

for *Niels Sørensen Nielsen*

Fødested og Sogn.....	<i>Østerby i Frøbjerg Sogn</i>
Fødselsaar og -Dag.....	<i>1884 d. 26. April</i>
Kirken, hvortil Barnet er døbt eller fremskillet eller Hjemmedaab.....	<i>Frøbjerg Kirke (Vest)</i>
Daaesaar og Daaedag samt — hvis Barnet er hjemmedøbt — Aar og Dag for Fremstillingen i Kirken.....	<i>1884 d. 29. Juni</i>
Forældrenes fulde Navn og Stilling.....	<i>Jørgen Sørensen Nielsen Kathrine Justine Nielsen</i>

Overensstemmelse med Ministerialbogen bevidnes.

Holme den 15. Marts 1905

 J. Frøberg

Doopbevestiging van Niels
Sørensen Nielsen

Niels kwam van een boerderij in Østerby. Niels was de tweede zoon uit het gezin. Zijn oudste broer Mikael zou oorspronkelijk het bedrijf voortzetten. Hij verloofde zich met het enige kind van een boer in de buurt. Voordat zij echter konden trouwen overleed dit meisje en kreeg Mikael de boerderij van haar ouders. Hij was echter geen boer in hart en nieren en daarom heeft zijn zuster Benedicte, faster Bent, met haar man Hans Birkegaard deze boerderij voortgezet. Na een aantal jaren hebben ze de boerderij geruimd voor de familieboerderij in Østerby. Mikael werd directeur van de bank in Aarhus. De *Landbosparkassen*.

Al onze Opa's en Oma's

Niels, die ook geen interesse in het boerenbedrijf had, ging omstreeks 1905 werken bij de fietsenzaak van Christiansen in Randers.
Op de foto de betreffende zaak maar het is niet Niels op de foto.

Rond 1907 begon hij een winkel in Tranbjerg, een plaatsje in de buurt van zijn geboortedorp Østerby.
In 1908 trouwde hij hier met Martha en in 1910 werd hier hun dochter Signe Marie, Gunhilds moeder, geboren.
In het rechter deel van het huis is een café gevestigd. Dat bestaat in de jaren negentig van de vorige eeuw nog steeds als een groot restaurant met daar achter een dansgelegenheid.

Omstreeks 1914 had Niels een winkel in Ørting. Uiterst rechts op de foto is dit nog juist te zien.

Al onze Opa's en Oma's

In 1917 woont het gezin in Aarhus aan de Frederiksallee en later aan de Jægergaardgade nr. 142. Uit oude correspondentie, waar overigens bijna dit hele woonverhaal uit gedestilleerd is, blijkt dat Niels in 1919 in Nørre Aarby werkt en dat Martha en dochter Signe nog in Aarhus wonen.

Omstreeks 1922 kwam het tot een scheiding tussen Niels en Martha. Niels ging elders in Aarhus wonen, Martha en Signe bleven aan de Jægergaardgade.

Niels overleed in 1945 in Aarhus.

Bron:

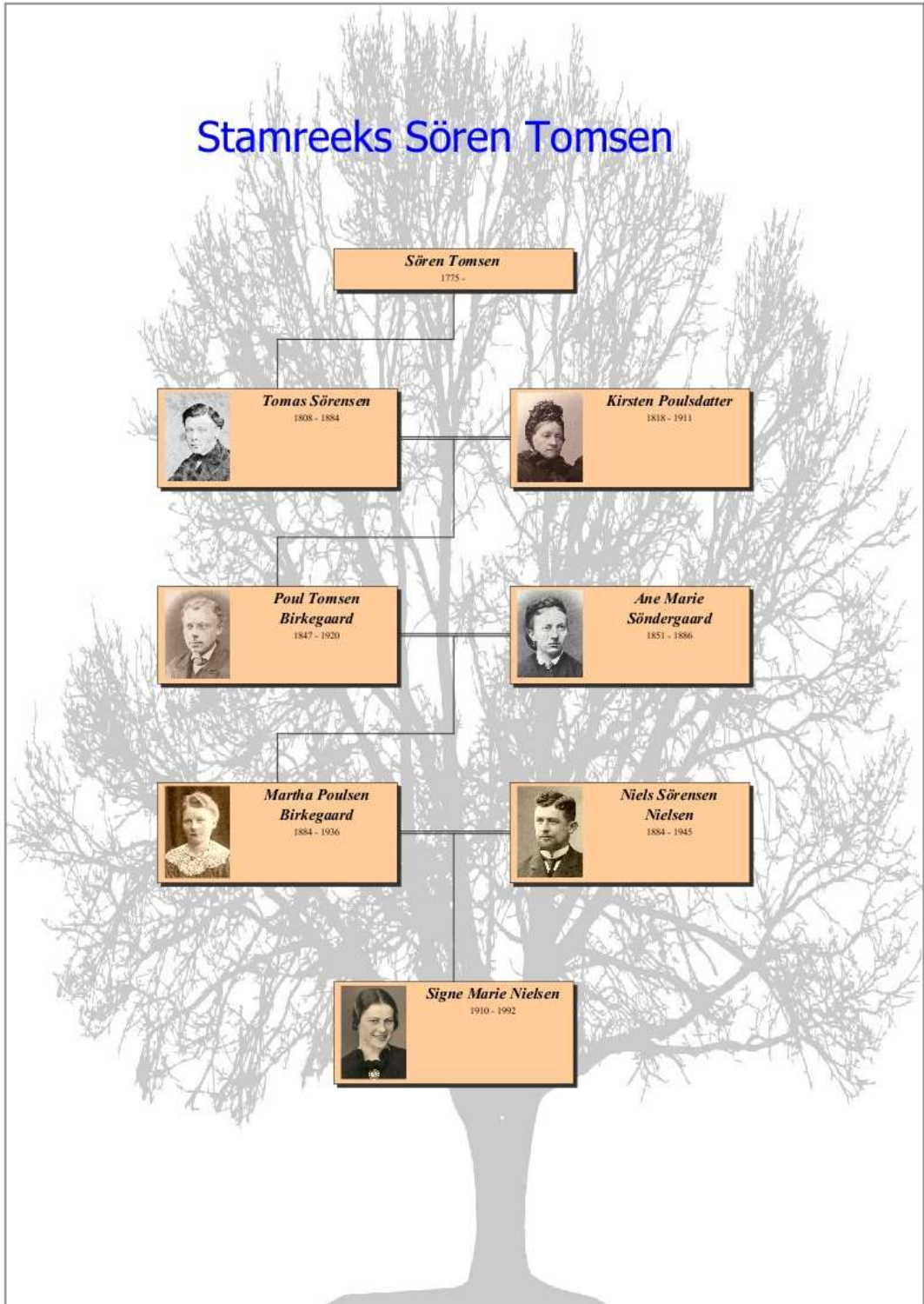
Ca. 120 beschreven ansichtkaarten van dorpsgezichten, boerderijen en kleine bedrijfjes. Er werd veel gecorrespondeerd tussen de familieleden onderling. Hieruit valt veelal de woonlocatie van de familie de destilleren. Telefoonverbinding was hier nog niet aan de orde.

Heel veel is echter ook uit directe overdracht van Gunhild 's moeder gekomen en uit het gegeven dat Gunhild zelf een tijd in Denemarken heeft gewoond en alle familie leerde kennen.

Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's

Stamreeks Sören Tomsen

Birkegaard

De stichter van de hoeve Birkegaard was **Sören Tomsen**, geboren ca. 1775. Zijn kleinzoon Poul Tomsen, geboren in 1847, nam als familienaam de naam van de boerderij van zijn grootvader er bij. Hij heette voortaan **Poul Tomsen Birkegaard**. Hij trouwde in 1872 met **Ane Marie Sondergaard**.

Er waren drie kinderen uit dit huwelijk:

1. Karl Marius
2. Thorvald
3. **Martha**

De boerderij was gedurende 5 generaties in het bezit van de families Tomsen / Birkegaard. Het was het geboortehuis van dochter **Martha Poulsen Birkegaard** maar ook van kleindochter **Signe Marie Nielsen**, de moeder van Gunhild.

Rond 1970 werd de boerderij gesloopt om ruimte te maken voor industrie. Een weg, Birkegaardvej, op het industrieterrein herinnert nog aan de boerderij.

Boerderij "Birkegaard" in Hasselager in Denemarken in de 19^e eeuw.

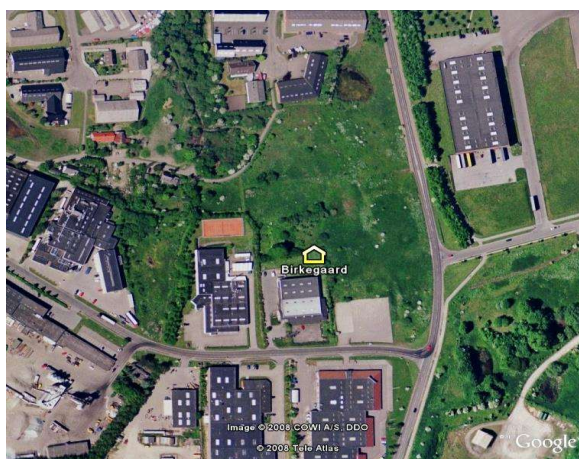
Al onze Opa's en Oma's

Birkegaard in mei 1961

Anno 2007

De Google satellietfoto (2008) laat zien hoe het eens zo landelijke gebied in de jaren 1980 ... 2000 is geïndustrialiseerd.

Al onze Opa's en Oma's

17 den 18 Juli	Martha Poulsen Birkegaard	hjemmedøbt den 19 Juli; fremstillet kel: Kolt Kolt d 28 Septbr
----------------	------------------------------	---

Gund Poul Thomsen	Gund Poul Thomsen	11. Juni 1884
Martha Poulsen	Martha Poulsen	
...

Inschrijving van Martha Poulsen Birkegaard (grootmoeder van Gunhild) in het doopboek van Kolt in Denemarken in 1884

Bron: <http://www.sa.dk/ao/SoegeSider/Kirkeboeger.aspx>

DAABSATTEST

Familienavn: Birkegaard.
Fornavne: Martha Poulsen.

Fødeby, Sogn, Herred og Amt	Karslev, Kolt sogn, Kingh. Med., Aarhus Amt.
Fødselsaar og -Dag	18. - 7. - 1884. Attende juli OttenhundredogOttei Fire.
Kirken, hvori Barnet er døbt eller fremstillet efter Hjemmedaab	Kolt Kirke.
Daabsaar og Daabsdag, samt — hvis Barnet er hjemmedøbt — Aar og Dag for Fremstilling i Kirken	1) 19. juli 2) 28. September 1884.
Forældrenes Stilling og fulde Navne....	Gaardmand Poul Thomsen Birkegaard og Kvinden Anne Marie Poulsen Søndergaard.

Overensstemmelsen med Ministerialbogen bevidnes.

Ormslev Postegaard, den 12. Juni 1936.
Sognepræsten i Ormslev - Kolt. *L. K. K. K.*

Doopbevestiging van Martha Poulsen Birkegaard.
(grootmoeder van Gunhild, Martha wordt hier zonder 'h' geschreven)

Al onze Opa's en Oma's

Signe Marie Nielsen

Haar moeder, Martha Birkegaard kwam van de boerderij "Birkegaard" in Hasselager, een klein plaatsje ten zuiden van Aarhus op Jutland in Denemarken.

Martha Birkegaard en haar dochter in 1911 en in 1920

Deze boerderij was al generaties lang in het bezit van de familie. Martha had drie broers waarvan er één, Thorvald, de boerderij overnam en later over deed aan zijn zoon Christiaan. Christiaan is dus een volle neef van Signe.

Dit is ook de boerderij waar Gunhild in 1959-1960 een jaar gewoond heeft. In de jaren 1970 moest de boerderij wijken voor industrie.

Signe werd in Tranbjerg geboren. Toen zij ca. 12 jaar oud was gingen haar ouders uit elkaar. Zij woonden toen in Aarhus waar haar vader boekhouder was.

Signe volgde de middelbare school en daarna een administratieve opleiding. Signe werkte op een oliefabriek in Aarhus. Toen zij 26 jaar was overleed haar moeder, oude brieven laten iets van zelfmoord doorschemeren.....

In 1934 ging zij naar een zomercursus op een volkshogeschool in Engeland waar zij Robert Heeringa uit Nederland leerde kennen. Enkele jaren bezochten ze elkaar over en weer en van het een kwam het ander en er werd getrouwd in 1939. In Tranbjerg vond op 8 maart 1939 het kerkelijk huwelijk plaats en twee dagen later het burgerlijk huwelijk in het stadhuis in Hengelo. Daarna nog een keer een kerkelijke inzegening in de doopsgezinde kerk in Hengelo omdat Roberts vader, Gerrit Heeringa, dominee in Hengelo was. *(zie ook Heeringa)*

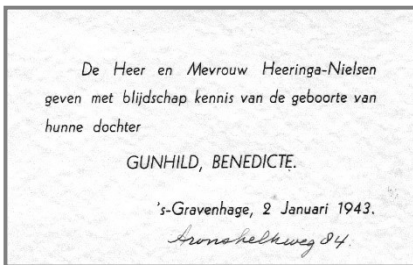
Robert was tuinbouwkundige maar omdat er in de crisisjaren weinig werk voor hem was kon hij niet in hun onderhoud voorzien. Zij verhuisde daarom naar De Haag waar Roberts vader een bibliotheek voor hen kocht. Eerst in de Van Deventerstraat in de binnenstad en later, toen Roberts vader in 1940 met emeritaat

ging en zijn ouders besloten ook naar Den Haag te gaan wegens de dreigende oorlog, werd de bibliotheek aan de Aronskelkweg voortgezet. Dit samenwonen met twee gezinnen ging enige jaren goed omdat Gerrit Heeringa een man was die de vrede kon bewaren en de vele wrijvingen wist op te vangen.

De oorlog was inmiddels uitgebroken en Signes vader in Denemarken werd ernstig ziek. Het was echter onmogelijk om in deze tijd naar Denemarken te reizen om hem te bezoeken. Net na de oorlog, in juni 1945, kwam hij te overlijden.

Later in 1945 zag zij kans met een open vrachtauto naar Denemarken te reizen. Hierbij liep zij pleuritis, longvliesontsteking, op en zij kwam hierdoor tot voorjaar 1946 in bed te liggen. Antibiotica bestond nog niet voor de gewone mens. Om weer helemaal op krachten te komen ging zij samen met Gunhild naar familie in Denemarken. Bij terugkomst sprak Gunhild, drie jaar oud, alleen nog Deens.

Signe heeft haar vader dus nooit meer gezien wat haar erg heeft aangegrepen. Zij heeft diverse keren rustkuren moeten ondergaan om dit verlies te verwerken.

In januari 1943 kregen Signe en Robert een dochter Gunhild Benedicte. De ouders waren hier erg blij mee ondanks de moeilijke oorlogsjaren. Helaas kwam vader Gerrit Heeringa in september 1943 te overlijden. Op zijn sterfbed liet hij Robert beloven altijd voor zijn moeder te zullen zorgen en aangezien hij een zeer plichtsgetrouw persoon was deed hij dat vol overtuiging hetgeen het huwelijk niet ten goede kwam.

De bibliotheek liep in de oorlogsjaren goed, maar direct daarna kwam de klad erin. Mensen hadden weer geld en andere dingen aan hun hoofd. Tijdens de oorlog werden de boeken wel gebruikt om boodschappen door te geven t.b.v. de ondergrondse beweging. De bibliotheek werd enige tijd na de oorlog verkocht en Robert ging bij bureau Landbouwherstel werken. Aangezien hij een zwakke gezondheid had, bleef zijn moeder zich erg met hem bemoeien. Dit leidde regelmatig tot spanningen tussen Signe en haar schoonmoeder omdat Robert meestal de kant van zijn moeder koos. Dit ging zo door tot 1956 toen een scheiding van tafel en bed uitgesproken werd. Signe verliet met haar dochter de Aronskelkweg en ging op kamers wonen bij een heer alleen, de heer Slotemaker, waar zij de huishouding verzorgde. Zij deed er nog iets in de bejaardenverzorging bij om toch een inkomen te hebben. Toen de heer Slotemaker ging trouwen, moesten moeder en dochter deze woning verlaten. Na een half jaartje bij ds. Hylkema in de Hofzichtlaan gewoond te hebben huurden zij twee kamers aan de Galileistraat. In die tijd werkte zij als administratief medewerkster bij het hoofdkantoor van de PTT in Den Haag. Een volle neef van Robert, Christiaan De Moor, had hierin bemiddeld. Begin 1957 verhuisden Robert en zijn moeder naar Delden. Zijn moeder naar een particulier bejaardentehuis en Robert ging op kamers wonen aan de Benteloseweg. Zijn nierziekte verergerde en er bestond in die tijd nog geen nierdialyse waardoor hij 1958 overleed. Hij werd begraven op het kerkhof in Delden.

Signe bestelde een grafkrans bij een bloemist in Hengelo die ze nog van voor de oorlog kende. Deze bloemist, Martin Meijer, huurde destijds een deel van de tuin van de pastorie

van ds. Heeringa. Het toeval wilde dat de vrouw van Martin Meijer ernstig ziek was en enkele maanden later kwam te overlijden. Kort daarna zocht Martin contact met Signe wat uitmondde in een relatie en een huwelijk in 1959. Signe en haar dochter verhuisden naar Hengelo naar de Anninksweg waar Meijer een kwekerij / bloemenzaak had. Martin had drie kinderen waarvan er nog twee thuis woonden. Door dit huwelijk ging het oorspronkelijke plan van Signe om met haar dochter terug naar Denemarken te gaan niet door.

Martin en Signe zouden het goed gehad hebben echter het huwelijk werd door de kinderen niet bijzonder geaccepteerd. Martin had een driftig karakter en daardoor botste het vaak met de Meijerkinderen.

Begin 60-er jaren waren alle kinderen het huis uit. Signe hielp met veel plezier in de bloemenzaak omdat zij erg veel van bloemen hield. Signe en Martin hebben nog enkele reizen naar Denemarken gemaakt. Zo hebben ze nog enkele fijne jaren samen gehad. Helaas werd Martin ernstig ziek. De Zaak werd noodzakelijkerwijs verkocht.

Zij verhuisden naar de Kortenaerstraat en niet lang daarna werd Martin hulpbehoevend en werd hij opgenomen in het verpleegtehuis, Dr. Borsthuis, in Hengelo. Hier heeft hij een jaar of drie gelegen totdat hij in 1969 op 72 jarige leeftijd kwam te overlijden. In de verpleeghuisjaren bezocht Signe Martin dagelijks waarvoor ze twee keer een half uur moest lopen. Fietsen deed zij niet. De laatste drie jaar was Martin volledig verlamd en kon ook niet spreken maar Signe had altijd de indruk dat hij alles begreep wat zij vertelde. Na het overlijden van Martin bleef Signe aan de Kortenaerstraat wonen. Het huis was van de Meijer kinderen, maar Signe had hiervan het vruchtgebruik. (foto met Inger)

Signe, die pas 58 was, was erg actief in diverse organisaties. Zij was gids voor kinderen bij het IVN, zij was actief bij de Natuurhistorische vereniging en behept met historische kring "Old Hengel". Zij borduurde veel voor de jaarlijkse bazaar in Rotterdam van de Deense kerk waar zij dan ook naar toe ging om te helpen.

Bijna ieder jaar ging zij wel een paar weken naar Denemarken om haar familie te bezoeken. Zij maakte dan tevens van de gelegenheid gebruik om diverse musea in Denemarken te bezoeken. Zij had altijd belangstelling voor van alles en nog wat. Soms vertelde ze de familie dan maar liever niet dat zij in Denemarken was om zodoende meer tijd voor zichzelf te hebben.

De woning in de Kortenaerstraat was zonder comfort. Geen douche, geen centrale verwarming en dus in het geheel geen verwarming op de bovenverdieping. De kolenkachel werd op aandringen van Gunhild al wel eens vervangen door een gashaard.

Al onze Opa's en Oma's

In mei 1989 verhuisde zij, op aandringen van haar dochter en schoonzoon, naar een modern appartement aan de Bornsestraat in Hengelo. Dit was een prachtige woning waar zij tot haar overlijden in 1992 met plezier heeft gewoond.

De urn met haar as hebben wij, Gunhild en Karel, naar haar wens in mei 1992 bij laten zetten op het kerkhofje van haar geboorteplaats Tranbjerg in Denemarken.

Kerkje met urnenkerkhof te Tranbjerg (1992)

Al onze Opa's en Oma's

Fødte					Kvin
Nr.	Fødselsaar og Datum.	Hvor født? (Paa Landet: Byen, Sognet og Herredet. Har Gaarden eller Huset særegt Navn, bør det anføres. I Købstad: Købstaden og tillige Sognet, hvis der i Byen er mere end 1 Sogn, samt derhos altid Gaden og Husnummeret.)	Barnets fulde Navn.	Forældrenes fulde Navn efter Forevisning af Døbe- eller i alt Fald Vielsesattest eller ved Eftersyn i Kirkebogen; deres Stilling og Bopæl; samt for Moderens Vedkommende Angivelse af hendes Alder med det fyldte Aar. (Barnets ægte Fødsel maa altid dokumenteres ved Vielsesattest eller Eftersyn i Kirkebogen.)	Daabsdagen
	1910 6. 20 Juni	Tranbjerg Sogn Tranbjerg Sogn Ning Herred	Signe Marie Nielsen	Wolmann i Tranbjerg Niels Lorenzen Nielsen Hustru Martha Pauline Birkgaard 25 Aar gl. Børchen i Guljens Peder Pedersen	1910 14 Jun 1910 23 Okt

Geboorte inschrijving van Signe Marie Nielsen in het Kerkboek van Tranbjerg

Bron: <http://www.sa.dk/ao/SoegeSider/Kirkeboeger.aspx>

(Voor haar huwelijk en nog meer wetenswaardigheden zie het hoofdstuk Heeringa).

Al onze Opa's en Oma's

Al onze Opa's en Oma's